

Verdiepend onderzoek Evaluatie ESF Actieve Inclusie over de periode 2014-2016

Verdiepend onderzoek
Evaluatie ESF Actieve Inclusie
over de periode 2014-2016

- eindrapport -

Auteurs:
Adriaan Oostveen
Miranda Witvliet
Luuk Mallee
Jos Mevissen

Amsterdam, 6 juni 2017

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
www.regioplan.nl

Amsterdam, juni 2017
Publicatienr. 15127-2
OND1359228

© 2017 RegioPlan, in opdracht van Agentschap SZW
Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RegioPlan.
RegioPlan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting	I
Executive summary	IX
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Vraagstelling verdiepende onderzoek	1
1.3 Verantwoording aanpak	3
1.4 Leeswijzer	6
2 ESF Actieve Inclusie in theoretisch kader	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Probleemanalyse, doelstelling en doelgroepen ESF Actieve Inclusie	7
2.3 Interventiologica ESF Actieve Inclusie	11
2.4 Samenvattende conclusie: aannames op basis van het theoretisch kader	16
3 Inhoud en uitvoering projecten	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Opzet projecten en financiële voortgang	19
3.3 Ontwikkelingen van invloed op ESF Actieve Inclusie	21
3.4 Inhoud van de projecten	22
3.5 Inzet voor verschillende doelgroepen	33
3.6 Statushouders (vluchtelingen)	43
3.7 Gelijke Kansen en Non-discriminatie	46
3.8 Analyse casestudies: interventieologica van instrumenten ..	50
3.9 Samenvattende conclusie	52
4 Kenmerken deelnemers en toegevoegde waarde	53
4.1 Inleiding	53
4.2 Deelnemers ESF Actieve Inclusie	53
4.3 Toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie	62
4.4 Samenvattende conclusie	65
5 Bevindingen en conclusies	67
5.1 Inleiding	67
5.2 Belangrijkste bevindingen	67
5.3 Toetsing aannames van de interventieologica	70
5.4 Voorlopige conclusie	74
Bijlagen	79
Bijlage 1 Onderzoeksvragen	81
Bijlage 2 Literatuurlijst	83
Bijlage 3 Casusbeschrijvingen	87
Bijlage 4 Tabellen en figuren	103
Bijlage 5 Tabellen CBS-analyses behorende bij hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4	117

MANAGEMENTSAMENVATTING

Van het verdiepend onderzoek Evaluatie ESF Actieve Inclusie over de periode 2014-2016

Inleiding

In 2014 is de **ESF-prioriteit Actieve Inclusie** binnen het nieuwe ESF-programma 2014-2020 voor het eerst opengesteld. Vanuit dit programma wordt subsidie beschikbaar gesteld voor meerjarige projectactiviteiten die gericht zijn op arbeidsinpassing van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder de vermindering van de jeugdwerkloosheid.¹ Een afgebakend aantal partijen – arbeidsmarktregio's (AMR's) (namens gemeenten, en voor de doelgroep (ex-)leerlingen van vso-/pro-scholen), UWV en het ministerie van VenJ (voor de doelgroep van de Dienst Justitiële Inrichtingen, DJI) – kan een beroep op dit programma doen.

Tijdens de programmaperiode voert het Agentschap SZW de programma-evaluaties uit op basis van het Evaluatieplan ESF 2014-2020. Hiermee wordt voldaan aan de Algemene Verordening zoals die door de Europese Commissie is opgesteld voor deze ESF-periode.² Voor Actieve Inclusie is in dit kader over de eerste openstelling van 2014 een evaluatie uitgevoerd van de implementatie en de uitvoering, waarvan de eerste tussenrapportage in april 2016 is uitgebracht en waarvan de eindrapportage is voorzien voor het voorjaar van 2018. Daarnaast wordt er jaarlijks, tot en met 2022, een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar 'het verhaal achter de cijfers', met als centrale vraagstelling:

Op welke wijze is door de aanvragers in hun projecten invulling gegeven aan het ESF-programma voor het thema Actieve Inclusie, in welke mate is de uitvoering van de regeling doeltreffend en doelmatig en in welke mate is het beoogde effect van de gestelde doelen in het Operationeel Programma ESF 2014-2020 voor het thema Actieve Inclusie bereikt?

In figuur S.1 op de volgende pagina is het analysekader van dit jaarlijkse verdiepende onderzoek weergegeven. De rapportage van het eerste verdiepende onderzoek over de periode 2014-2015 is opgeleverd in oktober 2016. De voorliggende rapportage doet verslag van het tweede verdiepende onderzoek van ESF Actieve Inclusie en betreft de periode 2014-2016. Het vormt daarmee een vervolg op het eerste verdiepende onderzoek. Deze samenvatting geeft de uitkomsten van het voorliggende onderzoek weer.

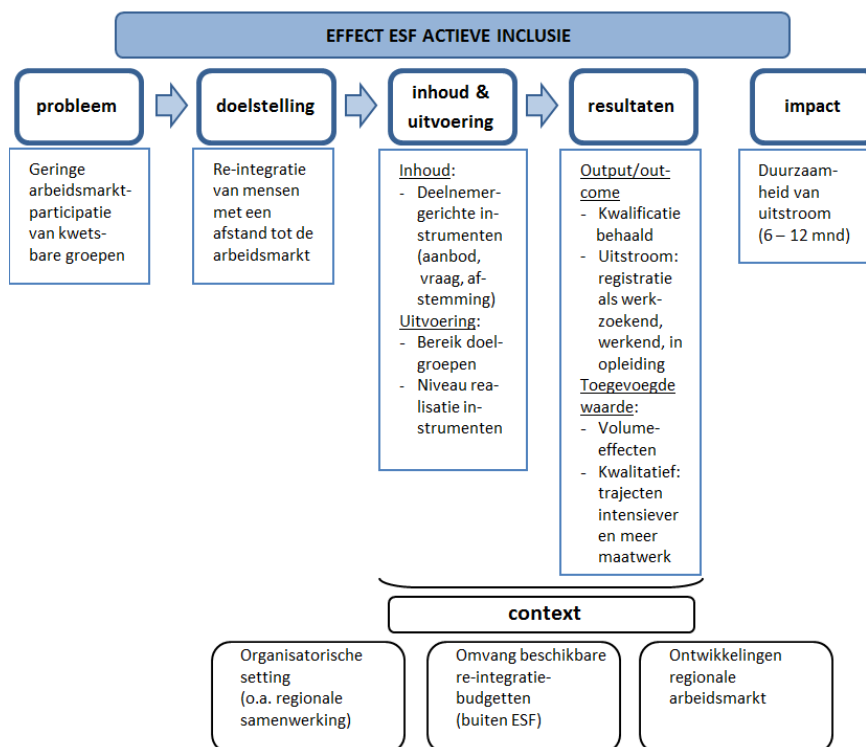
¹ Dit streven ligt in lijn met de doelstelling van het Operationeel Programma: '...het vergroten van de werkgelegenheid en inzetbaarheid en ondersteuning bij het vinden van betaald werk' (Operationeel Programma ESF 2014-2020, 2014, p. 13).

² Zie artikel 54 van de Verordening Nr. 1303/2013.

In dit tweede verdiepende onderzoek komen ten opzichte van het eerste onderzoek enkele aanvullende onderwerpen aan bod:

- De bijdrage van ESF Actieve Inclusie aan de doelgroep statushouders (vluchtelingen).
- De bijdrage van ESF Actieve Inclusie aan het horizontale thema 'Gelijke Kansen en Non-Discriminatie'.
- Het project van het ministerie van VenJ gericht op (ex-)gedetineerden, tbs'ers, jongeren in een justitiële jeuginrichting en jongeren in een civielrechtelijke inrichting.
- Het project van UWV, gericht op de brede UWV-doelgroep.

Figuur S.1 Analyse kader verdiepend onderzoek ESF Actieve Inclusie

Doelgroepen

Het programma ESF Actieve Inclusie is erop gericht de arbeidsparticipatie in Nederland te verhogen door actieve re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hierbij zet ESF Actieve Inclusie specifiek in op de volgende doelgroepen:

1. Doelgroepen AMR's:
 - a. doelgroepen gemeentelijke projecten: jongeren (onder de 28 jaar), ouderen (vanaf 50 jaar), arbeidsbelemmerden, personen die langer dan zes maanden een uitkering (Participatiewet, IOAW, IOAZ of een uitkering van UWV) ontvangen, niet-uitkeringsontvangers (NUO's), statushouders (vluchtelingen);³
 - b. (ex-)leerlingen vso/pro.

³ Sinds 2016 worden statushouders als specifieke doelgroep benoemd voor de gemeentelijke projecten.

2. Doelgroepen VenJ: (ex-)gedetineerden, tbs'ers, jongeren in een justitiële jeugdinrichting en jongeren in een civielrechtelijke inrichting.
3. Doelgroepen UWV: brede UWV-doelgroep.⁴

Enkele voorbeelden van lopende deelprojecten die inzetten op de genoemde doelgroepen worden in het rapport uitgelicht:

- Activering van NUO-jongeren met een vaste werkcoach met een kleine caseload (Gouda).
- Een BBL-traject voor laagopgeleide vrouwen gecombineerd met intensieve begeleiding (Leeuwarden).
- Opleidingstraject voor de maritieme sector voor jongeren met een hulpverleningsvraag (Dordrecht).
- Dedicated klantmanagers met een lage caseload die statushouders (vluchtelingen) intensief begeleiden richting werk (Apeldoorn).
- Intensieve stagebegeleiding van leerlingen en intensieve nazorg en actieve bemiddeling van ex-leerlingen van het praktijkonderwijs (pro Enschede).
- Tijdelijke loonkostensubsidie voor werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (Nijmegen).

Methoden

Als methode voor de verdiepende onderzoeken wordt de 'theoriegestuurde effectevaluatie' gebruikt. Hierin wordt empirisch effectonderzoek naar de impact van de re-integratieactiviteiten gecombineerd met theoriegestuurd onderzoek naar de mechanismen die de werkzaamheid van de interventies bepalen. Voor de analyse is gebruikgemaakt van projectdocumentatie, literatuuronderzoek, gesprekken met alle projectcoördinatoren, gesprekken met deelprojectleiders, informatie aangeleverd door de projectcoördinatoren, financiële voortgangscijfers en CBS-gegevens over deelnemerskenmerken.

Interventiologica

In het eerste verdiepende onderzoek is een interventielogica opgesteld over de werking van ESF Actieve Inclusie, in de vorm van aannames; elke aanname doet een uitspraak over de effectiviteit van een re-integratie-instrument al dan niet voor een specifieke doelgroep. De interventielogica is in dit tweede verdiepende onderzoek aangevuld voor de thema's statushouders (vluchtelingen) en Gelijke Kansen en Non-Discriminatie, en een aantal bestaande aannames is aangescherpt. Het toetsen van deze aannames staat centraal in dit onderzoek en de volgende jaarlijkse verdiepende onderzoeken die uitgevoerd worden tussen 2018 en 2022. De aannames zijn hieronder verkort weergegeven.

⁴ Personen die bij start van deelneming aan een project een UWV-uitkering ontvangen dan wel recht hebben op arbeidsondersteuning in het kader van de WIA, WAO, ZW en Wajong.

Re-integratie algemeen

1. Re-integratie is effectiever voor mensen met een grote dan voor mensen met een kleine afstand tot de arbeidsmarkt.
2. Re-integratie is voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder bijstandsgerechtigden, minder effectief als er lang mee gewacht wordt.

Instrumenten

3. De inzet van een mix van aanbodgerichte instrumenten, vraaggerichte instrumenten en matchingsgerichte instrumenten is effectief voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
4. De inzet van een combinatie van intensieve begeleiding, aanleren vaardigheden en bemiddeling is effectief voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
5. Trajectbegeleiding met aandacht voor baanmogelijkheden, rechten en plichten is effectief.
6. Loonkostensubsidie is effectief voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
7. Van scholingstrajecten zijn beroepsgerichte trainingen en korte cursussen het effectiefst.

Doelgroepen

8. Re-integratie is voor ouderen effectiever dan voor andere leeftijdsgroepen.
9. De inzet van re-integratie voor jongeren is met name effectief voor jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
10. Voor statushouders (vluchtelingen) zijn intensieve begeleiding en loonkostensubsidie effectief.
11. Directe plaatsing in werk is voor mensen met een arbeidsbeperking effectief.
12. Voor arbeidsbelemmerden is de inzet van jobcoaching effectief.

Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND)

13. Om discriminatie te verminderen, zijn inzet op kennis en bewustwording van werkgevers, voorlichting/training van werkgevers en toeleiders over stereotypering en het stimuleren van diversiteitsbeleid effectief.

Contextfactoren

14. Intensieve samenwerking tussen gemeenten, scholen en werkgevers draagt bij aan de effectiviteit van re-integratie van kwetsbare groepen.
15. Een krappe regionale arbeidsmarkt maakt de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt moeilijker.

Financiële voortgang

Op basis van de (voorlopige) cijfers hebben de gemeenten € 23,2 miljoen subsidie gerealiseerd en de vso-/pro-scholen € 25,4 miljoen (respectievelijk 103 procent en 96 procent van de voor deze projecten beschikbare budgetten in het eerste aanvraagstijdvak). Het VenJ-project heeft in 2016 een eind-declaratie ingediend⁵ voor een subsidiebedrag van € 8,0 miljoen (88 procent van het beschikbare bedrag). Er zijn momenteel nog geen cijfers beschikbaar over de financiële realisatie van het UWV-project. Gemiddeld gezien ligt het programma ESF Actieve Inclusie op basis van deze voorlopige cijfers goed op koers om het beschikbare subsidiebudget volledig te benutten.

⁵ Over dit bedrag moet nog de financiële controle worden uitgevoerd.

Inhoud projecten

Binnen de gemeentelijke projecten is sprake van een gespreide inzet op de verschillende instrumenten. Bijna alle gemeentelijke projecten (97%) zetten in op casemanagement en trajectbegeleiding. De redenen hiervoor zijn enerzijds de eenvoudige administratie en verantwoording en anderzijds dat gemeenten casemanagement als een effectief re-integratie-instrument zien. Binnen de gemeentelijke projecten zijn er beperkte verschillen in de inzet van instrumenten tussen de verschillende doelgroepen. Bij de vso-/pro-projecten wordt vooral ingezet op kennisverwerving (91%) en bemiddeling naar werk (voornamelijk stagebegeleiding) (77%). Het UWV-project zet voornamelijk in op het instrument jobcoaching. Het VenJ-project zet in op het aanleren van praktische vaardigheden, taal en sollicitatievaardigheden voor gedetineerden, warme overdracht naar gemeenten en matching naar werk voor ex-gedetineerden en opleiding (vmbo en mbo) voor jongeren in strafrechtelijke en civielrechtelijke inrichtingen.

Relatief aandeel

In dit verdiepend onderzoek is nadrukkelijk aandacht besteed aan de wijze waarop de inspanningen die met ESF Actieve Inclusie worden geleverd zich verhouden tot overige inspanningen die de aanvragers vanuit het reguliere beleid ondernemen voor de doelgroep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In de meeste gemeentelijke en vso-/pro-projecten en in het UWV-project geldt dat de onder ESF Actieve Inclusie opgevoerde activiteiten onderdeel zijn van het reguliere beleid. Redenen hiervoor zijn het streven naar volledige budgetuitputting, eenvoudige administratie en verantwoording, het voorkomen van risico's op non-subsidiabiliteit en een beperkt gebruik van de mogelijkheid tot een voorschot. Een deel van de gemeentelijke en vso-/pro-projecten zet ESF Actieve Inclusie wel in voor nieuwe activiteiten, bijvoorbeeld om innovatieve instrumenten te ontwikkelen, regionale samenwerking te stimuleren of om een gerichte extra inzet te plegen voor bepaalde doelgroepen. VenJ zet voor de verschillende doelgroepen in op verschillende instrumenten, die voor het grootste deel een toevoeging zijn op het reguliere beleid.

Voor gemeenten en voor UWV geldt dat de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie qua omvang beperkt zijn in verhouding tot de reguliere middelen voor arbeidstoeleiding. Tegelijkertijd is het met name voor gemeenten van groot belang om de subsidie vanuit ESF Actieve Inclusie te benutten, omdat hun re-integratiebudgetten onder druk staan. Voor vso-/pro-scholen en VenJ vormen de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie een aanzienlijke uitbreiding van de bestaande middelen voor arbeidstoeleiding.

Inzet voor verschillende doelgroepen

Kijkend naar de gemeentelijke projecten zien we dat jongeren het meest bereikt worden; 43 procent van de deelnemers in 2016 was jonger dan 28 jaar. Naast beleidsinhoudelijke overwegingen spelen mogelijk ook de eenvoudige administratie en verantwoording voor deze doelgroep een rol. Naast jongeren

worden ook personen die langer dan zes maanden een (bijstands)uitkering hebben veel bereikt (53% van de deelnemers in 2016). Het aandeel ouderen is met 21 procent aanzienlijk, maar nog altijd lager dan hun aandeel in de bijstandspopulatie. Arbeidsbelemmerden (1%), niet-uitkeringsontvangers (6%) en statushouders (vluchtelingen) (5%) worden in mindere mate bereikt. Het lage aandeel arbeidsbelemmerden is grotendeels toe te schrijven aan de gehanteerde definitie in de CBS-monitoring, die arbeidsbelemmerden onder de Participatiewet niet meeneemt.

De vso-/pro-projecten richten zich voornamelijk op de leerlingen in het vso en in het pro, en in mindere mate op de ex-leerlingen van beide schooltypen. Binnen de UWV- en VenJ-projecten worden relatief veel jongeren en mannen bereikt.

Statushouders (vluchtelingen)

Sinds 2016 zijn statushouders (vluchtelingen) binnen ESF Actieve Inclusie als specifieke doelgroep toegevoegd binnen de gemeentelijke projecten. Voor die tijd konden statushouders instromen voor zover ze onder één van de andere doelgroepen vielen (bijvoorbeeld jongeren of ouderen). Het naar werk begeleiden van statushouders (vluchtelingen) staat bij gemeenten hoog op de politieke agenda. In de periode 2014-2015 was er nog een beperkt bereik onder deze doelgroep, en in 2016 nam dit sterk toe tot 5 procent van de deelnemers binnen de gemeentelijke projecten (in enkele regio's bedraagt het aandeel statushouders zelfs rond de 20%). In een aantal gemeenten wordt intensieve begeleiding door specifieke kantmanagers ingezet als instrument voor een gerichte begeleiding waarin maatwerk geboden kan worden.

Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND)

Specifieke groepen hebben een beperkte toegang tot de arbeidsmarkt vanwege onder meer discriminatie op de arbeidsmarkt en stereotype beeldvorming. Daarom is het bevorderen van Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND) binnen ESF benoemd als horizontaal thema. Het thema heeft een kleine bijdrage geleverd aan bewustwording over GKND onder de aanvragers. Binnen alle typen projecten geldt dat dit horizontale thema in beperkte mate aanleiding heeft gegeven om specifieke deelprojecten op te zetten of concrete aanpassingen te doen in de uitvoering. De aanvragers zeggen in hun reguliere uitvoering in te zetten op maatwerk gericht op de individuele behoeften en belemmeringen, en niet te discrimineren. Wat opvalt is dat de projectcoördinatoren het thema GKND vaak niet associëren met mogelijke discriminatie door werkgevers, en ook in beperkte mate inzetten op het bestrijden hiervan.

Aantallen deelnemers

In totaal hebben in de periode 2014-2016 153.960 unieke personen deelgenomen aan de 72 projecten. Voor de AMR-projecten is dit ruim twee keer zo veel als de in het OP beschreven streefwaarde van 72.500 unieke deelnemers in 2023. In het VenJ-project zijn in 2016 voor het eerst deelnemers

ingestroomd. Voor dit project is eind 2016 35 procent van de streefwaarde voor 2023 bereikt. In het UWV-project zijn eind 2016 nog weinig deelnemers ingestroomd; in totaal 370 personen. Aangezien het UWV-project in 2016 nog in de opstartfase zit, kunnen hier verder nog geen conclusies uit worden getrokken.

Resultaten en toegevoegde waarde ESF Actieve Inclusie

Informatie over de output/outcome wat betreft de positie van deelnemers na uitstroom uit het programma is momenteel nog niet beschikbaar in de CBS-monitoring.

In dit verdiepend onderzoek is de toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie nader in kaart gebracht. Veel coördinatoren van de verschillende projecten benoemen allereerst volume-effecten als toegevoegde waarde. Dankzij het programma kan meer gedaan worden aan de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, door instrumenten voor meer mensen in te zetten of door het ondersteuningsaanbod te verbreden. Naast volume-effecten noemen de coördinatoren ook kwaliteitseffecten. Deze betreffen vooral het aanbieden van intensievere vormen van begeleiding, de mogelijkheid om meer maatwerk te bieden en het werken met een kleinere caseload, waardoor meer tijd en aandacht vrijgemaakt kan worden voor de klanten/leerlingen. Naast de kwantitatieve en kwalitatieve effecten benoemt ongeveer een derde van de aanvragers ook een toegenomen regionale samenwerking als toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie. Het betreft daarbij de samenwerking tussen regionale partijen betrokken bij de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en de samenwerking tussen de gemeenten en scholen voor vso/pro in het bijzonder.

De coördinatoren geven daarnaast regelmatig aan dat zij ESF-middelen gebruiken voor de financiering van bestaande, dus niet aanvullende, activiteiten. Hierdoor komt er na afloop van het aanvraagtijdvak wanneer de subsidie wordt toegekend 'vrijgemaakt budget' beschikbaar. Bijna alle projectcoördinatoren zeggen dat dit vervolgens aan re-integratie besteed wordt. Dit duidt erop dat er mogelijk sprake is van 'uitgestelde volume-effecten' waardoor het volume-effect telkens pas optreedt in het volgende ESF-aanvraagtijdvak. In het volgende verdiepende onderzoek wordt hier nader naar gekeken.

Voorlopige conclusie

Doelmatigheid

Voor het eerste tijdvak ESF Actieve Inclusie (inclusief SITS) is een uiteindelijke financiële realisatie van minimaal € 96.500.000 als mijlpaal benoemd. Op basis van de cijfers die in april 2017 beschikbaar waren over de financiële voortgang in de projecten kan geconcludeerd worden dat de realisatie van ESF Actieve Inclusie op koers lijkt te liggen. Met behulp van deze subsidie zijn in de periode 2014-2016 ruim 150.000 deelnemers gestart met een traject.

Doeltreffendheid

Op basis van de uitkomsten van dit tweede verdiepende onderzoek concluderen we dat voor de AMR-projecten de streefwaarden voor het aantal deelnemers per 2023 al ruimschoots gehaald zijn. Voor het VenJ-project ligt het aantal deelnemers op koers en voor het UWV-project is het nog te vroeg om hierover uitspraken te doen. Over de resultaten in termen van de positie van de deelnemers na uitstroom uit het programma rapporteren we in de volgende rapportage van het verdiepende onderzoek, wanneer de gegevens hierover beschikbaar zijn.

Daarnaast concluderen we dat ESF Actieve Inclusie verschillende vormen van toegevoegde waarde heeft, namelijk:

- met regulier beleid kunnen meer personen ondersteund worden (volume-effecten);
- intensivering van bestaande ondersteuning;
- inzet van nieuwe instrumenten;
- een impuls voor samenwerking binnen de arbeidsmarktregio's.

In dit tweede verdiepende onderzoek is beter zicht verkregen op welke instrumenten voor welke doelgroepen worden ingezet. Door dit te vergelijken met de opgestelde interventielogica kan gezien worden of in het kader van ESF Actieve Inclusie de re-integratie-instrumenten worden ingezet waarvoor uit eerder onderzoek aanwijzingen voor effectiviteit zijn gevonden, en of die instrumenten voor de juiste doelgroepen worden ingezet. Op basis hiervan concluderen wij dat er belangrijke voorwaarden aanwezig zijn om binnen ESF Actieve Inclusie effectieve re-integratie te realiseren. In vergelijking met het eerste verdiepende onderzoek hebben we meer van deze voorwaarden gevonden:

- het programma richt zich op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt;
- er wordt vaak een goede mix van instrumenten ingezet;
- er wordt veelvuldig gebruikgemaakt van re-integratie-instrumenten waarvoor in onderzoek aanwijzingen voor effectiviteit zijn gevonden: klantmanagement, loonkostensubsidie, jobcoaching en klantmanagement specifiek voor statushouders (vluchtelingen);
- er wordt steeds vaker op regionaal niveau samengewerkt.

Op basis van dit tweede verdiepende onderzoek constateren wij dat er diverse mogelijkheden zijn om de effectiviteit van de ingezette re-integratie-instrumenten verder te verhogen:

- (veel) meer inzetten op ouderen;
- de inzet op jongeren concentreren op jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt;
- in vso-/pro-projecten vaker vraaggerichte instrumenten inzetten;
- met het oog op GKND meer activiteiten richting werkgevers ontplooiën.

EXECUTIVE SUMMARY

Of the in-depth evaluation study ESF Active Inclusion 2014-2016

Introduction

In 2014, the **ESF priority Active Inclusion**, a part of the ESF programme 2014-2020, began its first phase. This programme provides funds to multiannual projects that contribute to increasing the labour market integration of people at a distance from the labour market, including reducing youth unemployment.¹ The programme is open to a limited number of applicants – labour market regions (*arbeidsmarktregio's*, *AMRs*) (on behalf of municipalities and for the target group of (former) students of schools providing special education²), the Employee Insurance Agency (*Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen*, *UWV*) and the Dutch Ministry of Security and Justice (VenJ) (for the target group of the Custodial Institutions Agency (*Dienst Justitiële Inrichtingen*, *DJI*)).

During the programming period, the Agency of Social Affairs and Employment (*Agentschap SZW*) conducts programme evaluations according to the Dutch ESF Evaluation Plan 2014-2020. This is in compliance with the General Regulation, as drawn up by the European Commission for this ESF period.³ With regard to Active Inclusion, an interim evaluation of the first phase (2014) was conducted on the implementation and execution, which resulted in a report published in April 2016. The final report is expected in the spring of 2018. In addition, an in-depth study is carried out annually on 'the story behind the numbers', which answers the following central research question:

How have the parties receiving ESF Active Inclusion funding carried out the ESF-programme for the theme of Active Inclusion, to what extent has the programme been carried out in an effective and efficient manner and to what extent have the intended effects of the set objectives of the Operational Programme ESF 2014-2020 for the theme of Active Inclusion been achieved?

Figure S.1 on the next page shows the analytical framework of this in-depth study. The first in-depth study report of ESF Active Inclusion covering the period 2014-2015 was published in October 2016. The present report describes the second in-depth study of ESF Active Inclusion and covers the

¹ This aim is in accordance with the objective of the Operational Programme: '...increasing employment and employability and providing support in finding paid work' (Operational Programme, 2014, p. 13).

² Namely *vso*-schools (schools providing secondary special education) and *pro*-schools (schools providing labour-oriented practical training).

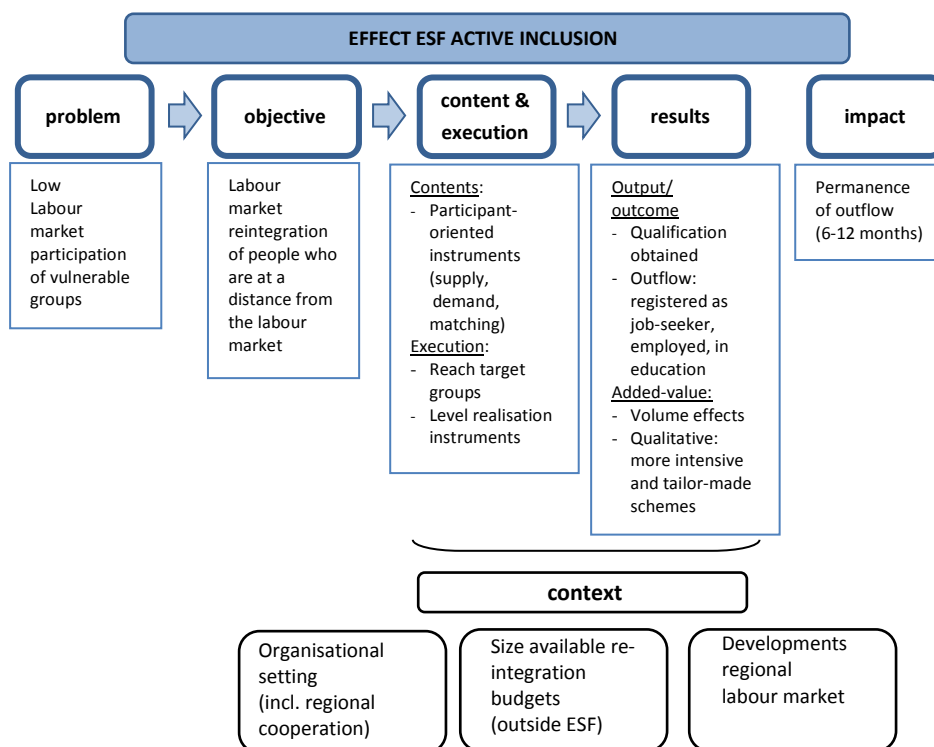
³ See article 54 of Regulation No 1303/2013.

period 2014-2016 and is a follow-up to the first in-depth study. This executive summary presents the findings of the present study.

In this second in-depth study several additional topics are explored:

- The contribution of ESF Active Inclusion to the target group of refugees.⁴
- The contribution of ESF Active Inclusion to the horizontal principle regarding the promotion of equal opportunities and non-discrimination.
- The project of the Dutch Ministry of Security and Justice aimed at (former) detainees, *TBS* detainees⁵, and young people in juvenile correctional institutions and secure (residential and correctional) youth care institutions.
- The project of the Employee Insurance Agency (UWV) aimed at the broad UWV target group.⁶

Figure S.1 Analytical framework in-depth study ESF Active Inclusion

Target groups

The ESF Active Inclusion programme is aimed at increasing labour participation in the Netherlands by guiding people who are at a distance from

⁴ Since 2016, refugees with residence permits (permit holders) have been included as a specific target group for the projects of municipalities.

⁵ The Dutch Entrustment Act (*Terbeschikkingstelling, TBS*) is a Dutch penal law procedure for detention under a hospital order of mentally disturbed violent offenders.

⁶ In ESF Active Inclusion, the broad UWV target group is described as follows: persons, who at the start of their participation in a project, receive a UWV benefit or are entitled to counselling under the following acts: Labour Capacity Act (*WIA*), Invalidity Insurance Act (*WAO*), Sickness Benefits Act (*ZW*) and Disablement Assistance Act for Handicapped Young Persons (*Wajong*).

the labour market (back) to work. ESF Active Inclusion is aimed at the following target groups:

1. Target groups of the AMRs
 - a. Target groups of projects of municipalities: young people (under 28 years of age), older people (50 years and older), disabled job-seekers, persons who have received benefits for longer than six months (under one of the following acts: Participation Act, *IOAW*, *IOAZ*⁷ or a benefit awarded by the Employee Insurance Agency (*UWV*)), unemployed people who do not receive benefits (*niet-uitkeringsontvangers*, *NUO*), refugees⁸
 - b. (Former) special education students (*vso* and *pro*)
2. Target groups of the Dutch Ministry of Security and Justice (specifically for *DJI*): (former) detainees, *TBS* detainees, young people in juvenile correctional institutions and secure (residential and correctional) youth care institutions
3. Target groups of the Employee Insurance Agency (*UWV*): broad *UWV* target group

Some examples of current sub-projects that are aimed at the target groups mentioned above are described in the report:

- Activation of *NUO* youth by a work coach with a small caseload (municipality of Gouda).
- On-the-job training for low-skilled women combined with intensive counselling (municipality of Leeuwarden).
- Training programme for the maritime sector for youth in need of assistance (municipality of Dordrecht).
- Dedicated case managers with a small caseload who offer intensive counselling to refugees to help them find work (municipality of Apeldoorn).
- Intensive supervision of students, and intensive after care and active job mediation for former students of practical training (special education school in the city of Enschede).
- Temporary wage subsidies for unemployed people who are at a large distance from the labour market (*AMR* of Nijmegen).

Methods

For the in-depth studies the method of 'theory-based evaluation' is used. This combines empirical research on the effects of labour market reintegration activities with theory-driven research on the underlying mechanisms that determine the effectiveness of the interventions. The analysis was conducted based on project documentation, scientific literature, interviews with all project coordinators and with sub-project leaders, information supplied by project

⁷ Participation Act (*Participatiewet*); Act on Income Provisions for Older or Partially Disabled Unemployed Persons (*IOAW*); Act on Income Provisions for Older or Partially Disabled Formerly Self-employed Persons (*IOAZ*)

⁸ Since 2016, refugees with residence permits (permit holders) have been included as a specific target group for the projects of municipalities.

coordinators, financial data, and data on participant characteristics gathered by Statistics Netherlands (*Centraal Bureau voor de Statistiek, CBS*).

Programme theory and theoretical framework

In the first in-depth study, a programme theory was established containing a number of assumptions on the functioning of ESF Active Inclusion. The assumptions concern statements on whether or not a reintegration instrument is effective for a specific target group. In this second in-depth study, additional literature was reviewed concerning the following themes: (1) refugees, (2) Equal Opportunities and Non-Discrimination and (3) the target groups of the Dutch Ministry of Security and Justice. Furthermore, a number of assumptions were fine-tuned. Testing these assumptions is central to this study, and to the subsequent annual in-depth studies that will be conducted between 2018 and 2022. The assumptions are listed below, in abbreviated form.

Re-integration in general

1. Reintegration instruments are relatively more effective for people who are at a large distance from the labour market than for those at a small distance from the labour market.
2. Reintegration instruments for people who are at a large distance from the labour market, including recipients of social assistance benefits, are less effective if a long period elapses before they are used.

Instruments

3. Using a mix of supply-oriented, demand-oriented and matching instruments is effective for people who are at a distance from the labour market.
4. Using a combination of intensive counselling, skills training and job mediation is effective for people who are at a distance from the labour market.
5. Counselling in which attention is paid to job opportunities, rights and obligations is effective.
6. Wage subsidies are effective for people who are at a large distance from the labour market.
7. Of all training programmes, vocational trainings and short courses are the most effective.

Target groups

8. Reintegration is more effective for older people than for other age categories.
9. Reintegration instruments for young people are most effective for young people who are at a distance from the labour market.
10. For refugees intensive counselling and wage subsidies are effective.
11. Direct work placements are effective for people with an occupational disability.
12. Job coaching is effective for disabled job-seekers.

Promotion of equal opportunities and non-discrimination

13. In order to reduce discrimination, the following efforts are effective: increasing knowledge and raising awareness of employers, providing information and trainings to employers and case managers about stereotyping and promoting diversity policies.

Contextual factors

14. Intensive cooperation between municipalities, schools and employers contributes to the effectiveness of the reintegration of vulnerable groups.
15. A tight regional labour market complicates the reintegration of people who are at a distance from the labour market.

Financial development

Based on (provisional) figures, subsidies worth € 23.2 million were granted to municipalities and € 25.4 was granted to schools providing special education (vso and pro) (103 percent and 96 percent respectively of the project budgets available in the first application period). In 2016, the VenJ project submitted a final declaration for a subsidy amount of 8.0 million (88% of the budget available). There are as yet no figures available on the financial realisation of the UWV project. Based on these provisional figures, on average, the ESF Active Inclusion programme is well on track to make full use of the available budget.

Contents of projects

Within the municipal projects, various instruments are used. Nearly all municipal projects (97%) use case management and intensive counselling. The reasons for this are the limited effort that is required to administrate and account for this activity, and also the fact that municipalities regard case management as an effective reintegration instrument. Within the municipal projects, there are limited differences between the various target groups with regard to the use of instruments. Projects aimed at students of schools providing special education (vso and pro) mainly use training (91%) and job mediation (in particular supervision of trainees) (77%). The UWV project mainly uses the job coaching instrument. The VenJ project focuses on promoting practical skills, language and job search skills for detainees, smoothing the transition to municipalities and job matching for former detainees, and education (lower secondary professional education (*vmbo*) and intermediate vocational education (*mbo*)) for young people in juvenile correctional institutions and secure (residential and correctional) youth care institutions.

Relative share

In this in-depth study explicit attention has been paid to how the efforts that are made with the help of ESF Active Inclusion relate to efforts that are made through regular policies aimed at the target group of people who are at a distance from the labour market. With regard to most municipal projects, special education projects (vso and pro), and the UWV project, it turns out that the activities carried out within ESF Active Inclusion are part of their regular policies. The reasons for this are the aim to completely exhaust the budget, the limited effort that is required to administrate and account for this activity, the prevention of risks of non-eligibility and a limited use of the possibility to ask for a budget advance. A number of the municipal and special education projects (vso and pro) do use ESF Active Inclusion for new activities, for instance to develop innovative instruments, to stimulate regional cooperation, or to focus on certain specific groups. VenJ uses different instruments for different target groups, usually as an addition to regular policies.

From the perspective of municipalities and UWV, funding from ESF Active Inclusion is limited in size compared to their regular budgets for reintegration. Nevertheless, in particular for municipalities, it is of great importance to make use of the ESF Active Inclusion funding, because their reintegration budgets have been cut in recent years. From the perspective of schools for special education (vso and pro) and VenJ the ESF Active Inclusion funding represents a substantial addition to existing funding for reintegration.

Efforts aimed at different target groups

Within the municipal projects, of all the age groups the reach among young people is highest: 43 percent of the participants in 2016 was younger than 28 years of age. Apart from policy considerations, the simple administration and accounting rules for this target group may also play a part in this. Besides young people, people who have received a benefit for longer than six months also make up a large share of the participants (53% of the participants in 2016). The share of older people is substantial (21%), however, it is still lower than their share in the municipal social assistance population. Disabled job-seekers (1%), people who do not receive benefits (NUO) (6%) and refugees (5%) were reached to a lesser extent. The low share of disabled job-seekers can be attributed to the definition used in the monitor of Statistics Netherlands (CBS) that does not include disabled job-seekers that are subject to the Participation Act.

The special education projects are mainly targeted at vso and pro students, and to a lesser extent at the former students of these two school types. Within the UWV and VenJ projects relatively many young people and men are reached.

Refugees

As of 2016, the specific target group of refugees was included in ESF Active Inclusion and added to the municipal projects. Before this period, refugees could participate if they belonged to one of the other target groups (for example young people or older people). Counselling refugees to help them find work is high on the political agenda of municipalities. In the period between 2014 and 2016 the reach among this target group was still limited. In 2016 this share increased strongly to 5 percent of the participants in municipal projects (in some regions the share of refugees is even higher, around 20%). In a number of municipalities intensive counselling by dedicated case managers was implemented as an instrument to offer targeted tailored support.

Promotion of equal opportunities and non-discrimination

Specific groups have limited access to the labour market due to discrimination in the labour market and stereotyping. Because of this, the promotion of equal opportunities and non-discrimination was identified as a horizontal theme within ESF. The theme slightly contributed to awareness about equal opportunities and non-discrimination among the applicants. In all types of

projects this horizontal theme has produced a limited number of concrete actions by organisations, such as setting up specific sub-projects or making particular adjustments to the projects' execution. Applicants say that their usual activities are already geared towards offering support that is tailored to individual needs and limitations, and that they refrain from discriminating. It is important to note that the project coordinators do not often associate the theme of equal opportunities and non-discrimination with possible discrimination by employers, and only to a limited extent make efforts to counteract this.

Participant numbers

In the period between 2014 and 2016 a total number of 153,960 of unique individuals participated in the 72 projects. For the AMR projects this is more than twice as many as the Operational Programme target of 72,000 unique participants in 2013. 2016 was the first year in which people participated in the VenJ project. At the end of 2016, this project reached 35 percent of the target set until 2023. At the end of 2016, only a small number of people had participated in the UWV project: 370 persons in total. As the UWV project is still in its start-up phase, as yet no conclusions can be drawn from this.

Results and added value ESF Active Inclusion

Information on the output/outcome with regard to the position of participants after completing the programme is as yet not available in the monitor of Statistics Netherlands (CBS).

In this in-depth study the added value of ESF Active Inclusion has been explored. Many coordinators of the various projects first of all mention the volume effects as added value. Thanks to the programme, more efforts can be made to reintegrate people who are at a distance from the labour market, by means of implementing instruments for a larger number of people, and by broadening support services. In addition to volume effects, coordinators also mention quality effects. These mainly concern the offering of more intensive forms of counselling, the possibility to offer tailored support, and working with a smaller caseload, which means more time and attention can be paid to the clients/students. In addition to quantitative and qualitative effects, around a third of the applicants mention increased regional cooperation as an added value of ESF Active Inclusion. This concerns the cooperation between regional partners involved in the reintegration of people who are at a distance from the labour market, and, in particular, the cooperation between municipalities and schools for special education (vso and pro).

Furthermore, many coordinators indicate that they use the ESF funding to finance existing – rather than additional – activities. By doing this, when subsidies are granted after the application period has ended, this forms an additional budget that becomes available. Nearly all coordinators say that these funds are subsequently spent on reintegration. This indicates that there

may be 'delayed volume effects' and that volume effects only occur in the next application period. In the next in-depth study this will be further investigated.

Preliminary conclusion

Efficiency

For the first application period of ESF Active Inclusion (including Social Innovation and Transnational Cooperation) a final financial realisation of € 96,500,000 was identified as a milestone. Based on the figures on financial progress of the projects that were available in April 2017, it can be concluded that the realisation of ESF Active Inclusion appears to be on schedule. With the aid of this subsidy more than 150,000 people have participated in a project in the period between 2014 and 2016.

Effectiveness

Based on the outcome of this second in-depth study we conclude that with regard to AMR projects the targets for participant numbers until 2023 have already been reached. For the VenJ project the participant number is on schedule and for the UWV project it is as yet too early to make any statements regarding this issue. Results in terms of the position of participants after completing in the programme will be reported in the next in-depth study report, when the corresponding data are available.

In addition, we conclude that there are different types of added value of ESF Active Inclusion:

- more people can be supported by regular policies (volume effects);
- intensification of existing support;
- use of new instruments;
- stimulating cooperation within AMRs.

In this second in-depth study, more insight has been gained into which instruments are used for which target groups. By comparing this information with the formulated programme theory, we can investigate whether ESF Active Inclusion has led to the use of reintegration instruments that have been found to be effective in previous studies, and whether these instruments were used for the right target groups. Based on this, we conclude that a number of important conditions have been met for effective reintegration within ESF Active Inclusion. In comparison with the first in-depth study we have identified a number of additional conditions.

- The programme is targeted at people who are at a large distance from the labour market.
- Often an appropriate mix of instruments is used.
- Much use is made of reintegration instruments that have been found to be effective: case management, wage subsidies, job coaching and case management specifically targeted at refugees.
- There is increasing cooperation at the regional level.

Based on this second in-depth study, we observe that there are several possibilities to further increase the effectiveness of the reintegration instruments that are used:

- (Many) more efforts should be targeted at older people.
- Efforts targeted at young people should be focused on young people who are at a distance from the labour market.
- In special education projects (vso and pro) demand-oriented instruments should be used more often.
- In view of the promotion of equal opportunities and non-discrimination more activities should be developed aimed at employers.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Nederland kiest ervoor om de Europese Sociaal Fonds-middelen voor de periode 2014-2020 in te zetten om de arbeidsparticipatie te verhogen en daarmee de economie te versterken en armoede tegen te gaan. De focus daarbij ligt op '...het vergroten van de werkgelegenheid en inzetbaarheid en ondersteuning bij het vinden van betaald werk' (Operationeel programma, 2014, p. 9). Voor het Nederlandse programma ESF 2014-2020 is 507 miljoen euro beschikbaar. Daarvan is 71 procent beschikbaar voor de prioriteit Actieve Inclusie, waarvan één procent voor Sociale Innovatie en Transnationale Samenwerking (SITS). Deze rapportage betreft het tweede verdiepende onderzoek van de prioriteit Actieve Inclusie, exclusief SITS. De doelstelling van Actieve Inclusie is het verminderen van de jeugdwerkloosheid en het bevorderen van de arbeidstoeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Tijdens de programmaperiode voert het Agentschap SZW de programma-evaluaties uit op basis van het Evaluatieplan ESF 2014-2020. Hiermee wordt voldaan aan de Algemene Verordening zoals die door de Europese Commissie is opgesteld voor deze ESF-periode.¹ Voor Actieve Inclusie is in dit kader in eerste instantie een evaluatie uitgevoerd naar de implementatie en de uitvoering van de eerste openstelling van ESF Actieve Inclusie van 2014. De eerste tussenrapportage van deze evaluatie is in april 2016 uitgebracht, de eindrapportage is voorzien voor het voorjaar van 2018. Daarnaast wordt met behulp van statistische gegevens van het CBS een doorlopend onderzoek uitgevoerd onder alle deelnemers en wordt verdiepend onderzoek gedaan om zicht te geven op 'het verhaal achter de cijfers'. De rapportage van het eerste verdiepende onderzoek over de periode 2014-2015 is opgeleverd in oktober 2016. De voorliggende rapportage maakt melding van het tweede verdiepende onderzoek van ESF Actieve Inclusie en betreft de periode 2014-2016. Het vormt daarmee een vervolg op het eerste verdiepende onderzoek.

1.2 Vraagstelling verdiepende onderzoek

De centrale vraagstelling van het verdiepende onderzoek luidt:

Op welke wijze is door de aanvragers in hun projecten invulling gegeven aan het ESF-programma voor het thema Actieve Inclusie, in welke mate is de uitvoering van de regeling doeltreffend en doelmatig en in welke mate is het beoogde effect van de gestelde doelen in het Operationeel Programma ESF 2014-2020 voor het thema Actieve Inclusie bereikt?

¹ Zie artikel 54 van de Verordening Nr. 1303/2013.

De deelvragen die horen bij deze centrale vraagstelling zijn opgenomen in bijlage 1 van deze rapportage.

Het verdiepend onderzoek naar ESF Actieve Inclusie wordt jaarlijks uitgevoerd en volgt de ontwikkeling van de uitvoering van het programma. Met de informatie uit de verdiepende rapportages tezamen kan een antwoord worden gegeven op de centrale vraagstelling.

In het eerste verdiepende onderzoek is een interventielogica opgesteld over de werking van ESF Actieve Inclusie, in de vorm van aannames; elke aanname doet een uitspraak over de effectiviteit van een re-integratie-instrument al dan niet voor een specifieke doelgroep. Tevens is op basis van interviews met aanvragers en informatie uit tussenrapportages een eerste beeld gegeven van de opzet en uitvoering van de projecten en zijn op basis van de CBS-monitoring kenmerken van deelnemers en voorlopige resultaten over 2014-2015 beschreven.

Dit tweede verdiepende onderzoek borduurt hier op voort. Allereerst is interventielogica aangevuld voor de thema's statushouders (vluchtelingen) en Gelijke Kansen en Non Discriminatie. Tevens zijn over deze thema's aannames aan de interventielogica toegevoegd en zijn een aantal aannames aangescherpt zodat deze toetsbaar zijn. Ten opzichte van het eerste verdiepende onderzoek gaan we in deze tweede rapportage dieper in op de uitvoering van de projecten: welke re-integratie-instrumenten worden er voor welke doelgroepen ingezet? Dit doen we op basis van interviews met aanvragers, informatie over de projecten en interviews met deelprojectleiders. Daarnaast beschrijven we de kenmerken van de deelnemers aan het programma (op basis van de CBS-monitoring) en de toegevoegde waarde (vanuit het perspectief van de aanvragers). In het tweede verdiepende onderzoek voeren we een eerste toetsing uit van de aannames van de interventielogica; we toetsen in welke mate de re-integratie-instrumenten waarvoor aanwijzingen voor effectiviteit zijn, in het kader van ESF Actieve Inclusie worden ingezet. In de volgende verdiepende onderzoeken gaan we verder in op de resultaten van ESF Actieve Inclusie. Dit geeft ons dan ook de mogelijkheid om te toetsen of er nieuwe aanwijzingen zijn die de effectiviteit van de ingezette instrumenten ondersteunen.

In dit tweede verdiepende onderzoek komen ten opzichte van het eerste onderzoek enkele onderwerpen voor het eerst aan bod:

- Statushouders (vluchtelingen): Vanaf 2016 konden statushouders (vluchtelingen) als specifieke doelgroep instromen in gemeentelijke projecten. In deze rapportage belichten we de bijdrage van ESF Actieve Inclusie aan de actieve inclusie van statushouders (vluchtelingen).
- Het horizontale thema 'Gelijke Kansen en Non-Discriminatie': Het OP signaleert dat specifieke groepen een beperkte toegang hebben tot de

arbeidsmarkt vanwege stereotype beeldvorming die over deze groepen bestaat (bijvoorbeeld LHBT's, mensen met een niet-westerse achtergrond en vrouwen). Daarom is in het OP voor ESF Actieve Inclusie het horizontale thema Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND) benoemd.

- Het VenJ-project: Het ministerie van VenJ (specifiek de Dienst Justitiële Inrichtingen, DJI) zet vanuit ESF Actieve Inclusie in op de doelgroepen (ex-)gedetineerden, tbs'ers, jongeren in een justitiële jeugdinrichting en jongeren in een civielrechtelijke instelling.
- Het UWV-project: UWV biedt vanuit ESF Actieve Inclusie ondersteuning aan arbeidsbelemmerden.

De eerste openstellingsronde van ESF Actieve Inclusie is gestart in 2014 en de projectperiode bedraagt maximaal 24 maanden. Gemeentelijke projecten uit de eerste openstellingsronde mogen verlengd worden van 24 naar 27 maanden. Dit moet uiterlijk twee maanden voor afloop van het project worden gemeld. Begin 2017 waren de projecten van de eerste openstellingsronde nog niet allemaal afgerond. Dit houdt in dat we momenteel niet alle onderzoeksvragen geheel kunnen beantwoorden (zie bijlage 1). Verder geldt dat er, naast de instroom van deelnemers in de verschillende projecten tot en met 2016, momenteel vanuit de CBS-monitoring geen volledige cijfers beschikbaar zijn over de uitstroom van deelnemers. Het is onder andere nog niet mogelijk om te rapporteren over de arbeidsmarktpositie van deelnemers twaalf maanden na uitstroom uit het programma. Behalve gegevens over de instroom van deelnemers, komen de overige output- en outcome gegevens daarom in de volgende verdiepende rapportages (vanaf 2018) aan bod.

1.3 Verantwoording aanpak

We voeren het verdiepende onderzoek naar het ESF-programma Actieve Inclusie 2014-2020 uit volgens de onderzoeksmethode theoriegestuurde effectevaluatie. Centraal in deze methodiek staat het toetsen in hoeverre veronderstellingen over de werkzaamheid van een programma in de praktijk uit komen (Weiss, 1995; White, 2009). Als integraal onderdeel van deze methode wordt in dit onderzoek gebruikgemaakt van CBS-cijfers over de resultaten van deelnemers aan het programma. Bredgaard (2016) signaleert dat in Europa in toenemende mate impactstudies worden uitgevoerd naar programma's op het gebied van re-integratie. Deze studies hebben een (quasi-)experimentele opzet, waarbij deelnemers aan een bepaald programma worden vergeleken met personen die niet aan het programma deelnemen. Op deze manier kunnen er uitspraken gedaan worden over welke (typen) re-integratieprogramma's effect sorteren. Met (quasi-)experimenteel onderzoek kunnen echter geen uitspraken gedaan worden over de manier waarop de programma's werken. De factoren en mechanismen die de

werkzaamheid van de interventies bepalen, blijven daarom een zwarte doos. Volgens Bredgaard is er dan ook theoriegestuurd onderzoek nodig waarmee niet alleen gekeken wordt naar de impact van een interventie, maar waarbij tevens de 'zwarte doos' wordt geopend en er zicht komt op de werkzame mechanismen van Europese re-integratieprogramma's.

Volgens de methodiek van de theoriegestuurde effectevaluatie, die wij in dit verdiepende onderzoek naar ESF Actieve Inclusie hanteren, is het van belang om, voorafgaand aan de toetsing van de resultaten van het programma, een interventielogica op te stellen. Deze interventielogica beschrijft de keten van aannames over de effectiviteit van het programma op de volgende niveaus:

1. Welke instrumenten moeten er worden ingezet?
2. Via welke mechanismen leidt de inzet van instrumenten tot effecten?
3. Bij welke doelgroepen is de inzet van de instrumenten effectief?
4. Welke factoren in de uitvoering van de instrumenten zijn van belang voor het welslagen van de inzet van deze instrumenten?
5. Binnen welke context is de inzet van de instrumenten effectief?

In de eerste rapportage is deze interventielogica opgesteld op basis van vakliteratuur over (bewezen) effectieve instrumenten en is een aantal experts/hoogleraren geraadpleegd. In dit tweede verdiepende onderzoek is de interventielogica uitgebreid voor de doelgroep statushouders (vluchtelingen), de doelgroepen van het ministerie van VenJ (specifiek van de Dienst Justitiële Inrichtingen, DJI) ((ex-)gedetineerden, tbs'ers en jongeren in een justitiële jeugdinrichting of civielrechtelijke instelling) en het horizontale thema Gelijke Kansen en Non-Discriminatie.

Vervolgens moeten de effecten van het programma in kaart worden gebracht. We onderzoeken daarbij de effecten van het programma als geheel en niet van de afzonderlijk ingezette re-integratie-instrumenten. De volgende begrippen staan hierbij centraal:

Tabel 1.1 Definities van begrippen

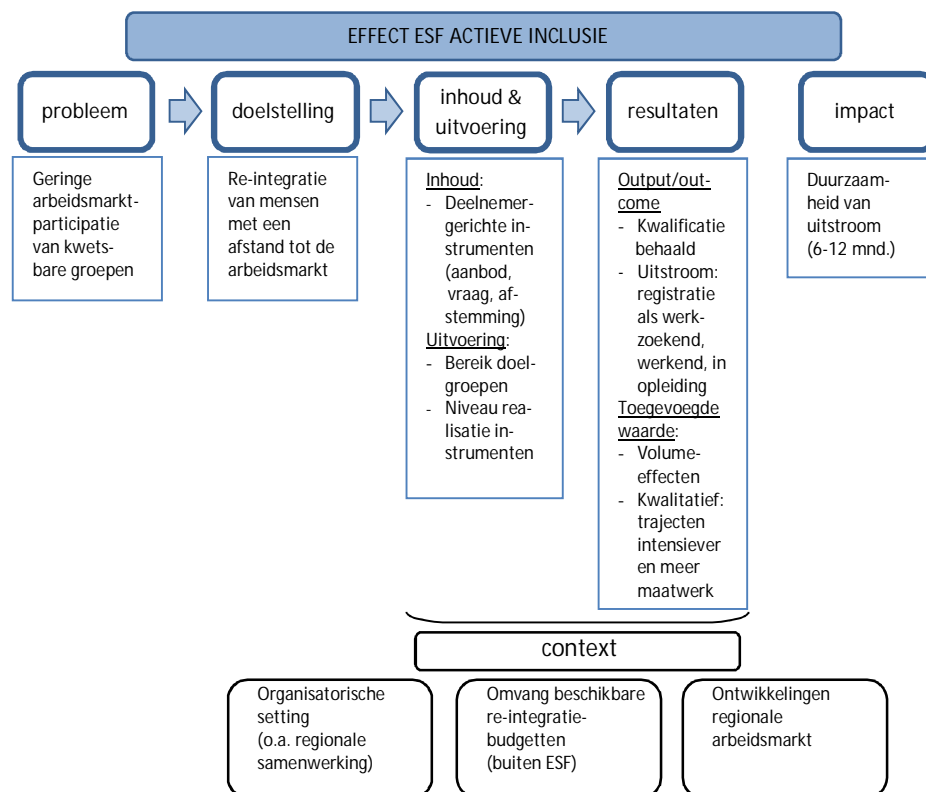
Concept	Definitie
Output/outcome	De directe resultaten van projecten. Dit betreft de positie van deelnemers na uitstroom. In kaart wordt gebracht of deelnemers na uitstroom een kwalificatie hebben behaald, een baan of opleiding hebben of een verbeterde arbeidsmarktpositie hebben bereikt. Dit wordt in kaart gebracht met behulp van de CBS-monitoring.
Toegevoegde waarde	ESF Actieve Inclusie kan zowel toegevoegde waarde hebben op het gebied van kwantiteit (volume-effecten) als kwaliteit van het aanbod (intensievere trajecten en meer maatwerk). Een derde vorm van toegevoegde waarde betreft geïntensiveerde samenwerking als gevolg van het programma. Dit wordt vooral kwalitatief in kaart gebracht, via het bevragen van verschillende betrokkenen bij het programma.

Vervolg tabel 1.1

Concept	Definitie
Directe resultaten	De directe resultaten van ESF Actieve Inclusie betreffen zowel de output/outcome als de toegevoegde waarde van het programma.
Impact	De resultaten op langere termijn. Dit betreft de positie van deelnemers 12 maanden na uitstroom (baan, opleiding of verbeterde arbeidsmarktpositie). Dit wordt in kaart gebracht met behulp van de CBS-monitoring.
Relatief aandeel	De inspanningen die met ESF Actieve Inclusie worden geleverd ten opzichte van overige inspanningen vanuit het reguliere beleid voor de doelgroep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
Doelmatigheid ²	De verhouding tussen de totale ingezette subsidie in het kader van ESF Actieve Inclusie aan de ene kant en de ingezette instrumenten en het aantal deelnemers waarmee het beoogde resultaat is bereikt aan de andere kant, in totaal en naar type aanvrager.
Doeltreffendheid	ESF Actieve Inclusie is doeltreffend als de beoogde resultaten en impact worden bereikt, dat wil zeggen dat de programma-specifieke resultaatindicatoren zijn gerealiseerd.

Op basis van het voorgaande is de interventielogica als volgt schematisch weer te geven:

Figuur 1.1 Analyse kader verdiepend onderzoek ESF Actieve Inclusie

² In de onderzoeken in het kader van de Evaluatie Implementatie en Uitvoering Eerste openstelling ESF Actieve Inclusie 2014-2020 wordt ook ingegaan op de doelmatigheid van de uitvoering.

Om zicht te krijgen op het effect van ESF Actieve Inclusie, moeten de resultaten van het programma in kaart worden gebracht. Daarvoor maken we in dit onderzoek gebruik van de CBS-monitoring van de output en de outcome van deelnemers aan het programma. De toegevoegde waarde krijgen we vooral kwalitatief in beeld, door de verschillende betrokkenen bij het programma hierover te bevragen. Tevens is het essentieel om zicht te krijgen op de inhoud en de uitvoering van het programma en op relevante context-factoren. Op deze manier kunnen verwachte effecten worden verklaard.

We voeren een combinatie van verschillende werkzaamheden uit om hier zicht op te krijgen, waaronder:

- literatuuronderzoek;
- interviews met de aanvragers;
- analyse van informatie die door de aanvragers van de projecten wordt aangeleverd;
- analyse van financiële voortgangscijfers;
- data van het CBS over de bereikte deelnemers en de resultaten;
- interviews met verschillende betrokkenen bij de uitvoering;

1.4 Leeswijzer

Deze rapportage bevat de uitkomsten van het verdiepende onderzoek naar ESF Actieve Inclusie over de periode 2014-2016.³ In hoofdstuk 2 beschrijven we het theoretisch kader van ESF Actieve Inclusie. Daarbij komen de probleemanalyse, de doelstelling en de interventielogica van het programma aan bod. De resultaten over de inhoud en uitvoering van ESF Actieve Inclusie treft u in hoofdstuk 3 van deze rapportage. Hoofdstuk 4 gaat nader in op kenmerken van deelnemers aan het programma en beschrijft de toegevoegde waarde van het programma vanuit het perspectief van de aanvragers van de projecten. In hoofdstuk 5 sluit deze rapportage af met de belangrijkste bevindingen over de stand van zaken met betrekking tot de (voorlopige) effecten van ESF Actieve Inclusie.

³ De informatie over de periode 2014-2015 vermeld in het eerste verdiepende onderzoek is aangevuld met gegevens over het programma tot en met 2016.

2 ESF ACTIEVE INCLUSIE IN THEORETISCH KADER

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de probleemanalyse, de doelstelling en de doelgroepen van het programma ESF Actieve Inclusie 2014-2020, zoals geformuleerd in het Operationeel Programma ESF 2014-2020 (OP) en de bijbehorende interventielogica van het programma.

In het eerste verdiepende onderzoek, over de periode 2014-2015 (oktober 2016), hebben we de interventielogica uitgebreid beschreven. De interventielogica is de wijze waarop de specifiek ingezette instrumenten in de praktijk aansluiten op de doelstelling van het programma. De interventielogica is het theoretisch kader dat nodig is om de uitkomsten over de uitvoering en effecten (output/outcome, toegevoegde waarde en impact) van ESF Actieve Inclusie tegen af te zetten.

In het onderhavige rapport geven we een samenvatting van deze interventielogica en gaan we dieper in op de onderwerpen die in dit verdiepend onderzoek voor het eerst aan bod komen:

- statushouders (vluchtelingen);
- het horizontale thema 'Gelijke Kansen en Non-discriminatie';
- de VenJ-doelgroepen (specifiek van de Dienst Justitiële Inrichtingen, DJI) zijnde (ex-)gedetineerden, tbs'ers, jongeren in een justitiële jeugdinrichting en jongeren in een civielrechtelijke instelling.

UWV zet vanuit ESF in op de doelgroep arbeidsbelemmerden, die reeds deel uitmaakte van de gemeentelijke doelgroep en wat als zodanig dus geen nieuw onderwerp vormt.

In de volgende jaren zullen we de interventielogica herijken aan nieuwe wetenschappelijke inzichten.

2.2 Probleemanalyse, doelstelling en doelgroepen ESF Actieve Inclusie

2.2.1 Probleemanalyse

Het OP signaleert dat de komende jaren sprake zal zijn van vergrijzing en ontgroening. Deze ontwikkeling en het streven om welvaartsvoorzieningen in stand te houden, vragen om een verhoging van de arbeidsparticipatie in Nederland. Met de verhoging van de arbeidsparticipatie zal tegelijkertijd worden bijgedragen aan de armoedebestrijding. Het OP redeneert dat het overwinnen van armoede overwegend plaatsvindt door betaald werk. Het bevorderen van de werkgelegenheid, re-integratie van werklozen en het

zorgen dat vraag en aanbod effectief bij elkaar komen, zijn daarom van groot belang. Met name kwetsbare groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben veelal ondersteuning nodig bij het vinden en behouden van een baan. Binnen deze groepen komt relatief veel langdurige werkloosheid voor. Kwetsbare groepen waar volgens het OP en de Regeling ESF 2014-2020 winst te behalen valt wat betreft de arbeidsparticipatie zijn jongeren, jonggehandicapten, ouderen, (ex-)gedetineerden, tbs'ers, jongeren in een jeugdinstelling, niet-uitkeringsontvangers en statushouders (vluchtelingen).

De onderliggende problematiek bij het horizontale thema "Gelijke Kansen en Non-discriminatie" (GKND) is dat niet alle groepen gelijke kansen hebben op de arbeidsmarkt:

- Discriminatie kan een rol spelen bij de achterstanden die specifieke groepen hebben op de arbeidsmarkt (Sociaal Cultureel Planbureau, 2014). Ouderen, vrouwen en mensen met een niet-westerse achtergrond ervaren regelmatig discriminatie bij het zoeken naar werk en op de werkvloer. Andriessen en collega's (2010) lieten bijvoorbeeld zien dat een allochtoon klinkende achternaam de kansen op een uitnodiging voor een sollicitatiegesprek verkleint en dat uitzendbureaus mensen uit migrantengroepen minder vaak werk aanbieden met een vergelijkbaar cv.
- Het OP signaleert dat specifieke groepen een beperkte toegang hebben tot de arbeidsmarkt vanwege stereotype beeldvorming die over deze groepen bestaat.
- LHBT's (lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders) ondervinden bijvoorbeeld problemen in zowel de toeleiding naar als het behoud van werk.
- Vrouwen werken vaker in deeltijd, ontvangen minder loon bij gelijk werk, gelijke opleiding en gelijke ervaring, en stromen minder snel door naar hogere functies dan mannen.
- Mensen met een niet-westerse achtergrond zijn vaker werkloos en hebben vaker een tijdelijk contract dan mensen met een westerse achtergrond.
- Discriminatie heeft niet alleen effect op de kans op werk, maar heeft ook gevolgen voor de werkbeleving. Mensen gaan met minder plezier naar hun werk. Tevens geven mensen met discriminatie-ervaringen aan als gevolg van deze ervaringen minder geld te verdienen en onder hun niveau te werken (SCP, 2014).

2.2.2 Doelstelling

Vanuit de uitdagingen om de arbeidsparticipatie de komende jaren te verhogen, worden de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het verminderen van de jeugdwerkloosheid in het OP als een van de vier specifieke doelstellingen geformuleerd.¹ Deze doelstelling valt binnen de investeringsprioriteit Actieve Inclusie.

¹ Wij gaan in deze rapportage niet verder in op de overige doelstellingen van ESF 2014-2020. Zie hiervoor het OP.

Daarnaast is in het OP het horizontale thema “Gelijke Kansen en Non-discriminatie” benoemd (GKND). Hiermee wordt aandacht gevraagd voor het bevorderen van de gelijkheid van mannen en vrouwen, gelijke behandeling en gelijke kansen voor iedereen en non-discriminatie op de gronden van geslacht, ras, godsdienst/levensovertuiging, politieke gezindheid, handicap of chronische ziekte, leeftijd, seksuele gerichtheid, burgerlijke staat of nationaliteit.

Nederland wijst circa zeventig procent van de ESF-middelen voor Actieve Inclusie toe (exclusief Sociale Innovatie en Transnationale Samenwerking; SITS). De middelen worden verdeeld over projecten van drie typen aanvragers: arbeidsmarktregio's (AMR's ten behoeve van gemeenten en vso-/proscholen), UWV en het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ).

Voor het ESF-programma Actieve Inclusie zijn algemene en programma-specifieke indicatoren betreffende de deelnemers en een financiële indicator opgesteld (zie tabel 2.1). In de huidige rapportage maken we in hoofdstuk 3 en 4 melding van de voortgang met betrekking tot de algemene en programma-specifieke outputindicatoren en de financiële indicator over 2014-2016. De indicatoren richten zich op de resultaten van afgeronde projecten. Aangezien op het moment van het opstellen van deze rapportage een groot deel van de projecten nog loopt, is over de programma-specifieke resultaatindicatoren nog geen analyse te maken. Over deze indicatoren zal om deze reden voor het eerst in het volgende verdiepende onderzoek in 2018 worden gerapporteerd.

Tabel 2.1 Indicatoren Actieve Inclusie

Algemene en programmaspecifieke outputindicatoren			
<i>Identificatie-code</i>	<i>Indicator</i>	<i>Meeteenheid</i>	<i>Streefwaarde 2023</i>
OI1	Aantal deelnemers Actieve Inclusie (AMR's)	Aantal unieke deelnemers	72.500
OI2	Aantal deelnemers UWV	Aantal unieke deelnemers	5.700
OI3	Aantal deelnemers VenJ	Aantal unieke deelnemers	10.900
Financiële indicator*			
<i>Identificatie-code</i>	<i>Meeteenheid</i>	<i>Streefwaarde 2018</i>	<i>Streefwaarde 2023</i>
PF1	Euro	96.500.000	361.025.499
Programma-specifieke resultaat-indicatoren			
<i>Identificatie-code</i>	<i>Indicator</i>	<i>Meeteenheid</i>	<i>Streefwaarde 2023</i>
RI1	Aantal deelnemers doelgroep actieve inclusie (AMR-projecten) dat hun individuele traject heeft afgerond en betaald werk heeft gevonden op of voor einddatum ESF-project	Ratio (%)	20
RI2	Aantal deelnemers doelgroep Actieve Inclusie (AMR-projecten) dat uiterlijk binnen 12 maanden na einddatum project hun individuele traject heeft afgerond en betaald werk gevonden	Ratio (%)	25

Vervolg tabel 2.1

Programma-specifieke resultaat-indicatoren			
<i>Identificatie-code</i>	<i>Indicator</i>	<i>Meeteenheid</i>	<i>Streefwaarde 2023</i>
RI3	Aantal deelnemers doelgroep UWV dat hun individuele traject heeft afgerond en betaald werk heeft gevonden op of voor einddatum ESF-project	Ratio (%)	55
RI4	Aantal deelnemers doelgroep UWV dat uiterlijk binnen 12 maanden na einddatum project hun individuele traject heeft afgerond en betaald werk heeft gevonden	Ratio (%)	65
RI5	Aantal (ex-)gedetineerden/deelnemers ESF-project dat binnen één maand na beëindiging detentie betaald werk heeft of een opleiding volgt.	Ratio (%)	22
RI6	Aantal ex-strafrechtelijk respectievelijk civielrechtelijk geplaatste jongeren die een ESF-traject hebben gevolgd, dat een maand na verblijf in de inrichting betaald werk heeft dan wel een opleiding volgt	Ratio (%)	60

* Deze indicator betreft prioriteit 1 van het ESF-programma 2014-2020, dus Actieve Inclusie inclusief SITS, dit betreft 71,16 procent van het totale budget.

Bron: OP ESF 2014-2020

2.2.3 Doelgroepen

Binnen de projecten wordt ingezet op een brede doelgroep: mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Binnen ESF Actieve Inclusie wordt ingezet op de volgende specifieke doelgroepen (Regeling ESF 2014-2020):

- Doelgroepen AMR's:
 - a. Doelgroepen gemeentelijke projecten
 - i. Jongeren (onder de 28 jaar)
 - ii. Ouderen (vanaf 50 jaar)
 - iii. Arbeidsbelemmerden²
 - iv. Personen die langer dan zes maanden een Wwb-uitkering, een aanvullende IOAW-uitkering, een aanvullende IOAZ-uitkering of een uitkering van UWV ontvangen³

² Arbeidsbelemmerden bestaan uit twee groepen: De eerste groep omvat personen met een uitkering op basis van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen, Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering, Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen, Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten, IOAW, IOAZ en Ziektewet dan wel personen met een recht op arbeidsondersteuning op grond van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten. De tweede groep bestaat uit personen die aanspraak kunnen maken op een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand en naar oordeel van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar deze personen woonachtig zijn een lichamelijke, verstandelijke, psychische of psychosociale beperking hebben.

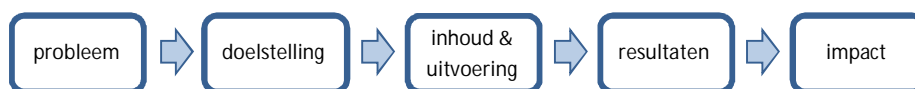
³ En daarbij in de twaalf maanden voorafgaand aan hun deelname aan een project deze uitkering(en) in totaal zes maanden of langer hebben ontvangen.

- v. Niet-uitkeringsontvangers
- vi. Statushouders (vluchtelingen). Sinds 2016 worden statushouders (vluchtelingen) als specifieke doelgroep benoemd voor de gemeentelijke projecten.
 - b. (Ex-)leerlingen vso/pro
- Doelgroepen VenJ:
 - a. (Ex-)gedetineerden
 - b. Tbs'ers
 - c. Jongeren in een justitiële jeugdinrichting
 - d. Jongeren in een civielrechtelijke instelling
- Doelgroepen UWV:
 - a. Brede UWV doelgroep⁴

Vanuit het horizontale thema Gelijke Kansen en Non-discriminatie wordt binnen de doelgroepen van ESF Actieve Inclusie ingezet op het tegengaan van de verschillen die de toegang tot de arbeidsmarkt voor specifieke groepen bemoeilijken (zie paragraaf 2.2.1).

2.3 Interventiologica ESF Actieve Inclusie

De interventiologica beschrijft de aannames van het programma ESF Actieve Inclusie die onderliggend zijn aan de keten van:

We richten ons bij het opstellen van de interventiologica op de vraag welke instrumenten bij welke doelgroepen ingezet zouden moeten worden om tot een effectieve re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te komen. Het antwoord op die vraag is afhankelijk van de resultaten die met die instrumenten geboekt worden en van het effect op langere termijn van die resultaten. We onderzoeken daarbij de resultaten van het programma als geheel en niet van de inzet van de afzonderlijke instrumenten. Het lange-termijneffect wordt, gezien de doelstelling van dit ESF-programma, toegespitst op actieve arbeidsparticipatie voor minimaal twaalf maanden na het uitstromen uit een project. Relevante factoren met betrekking tot de context van de inzet van instrumenten komen bij het beantwoorden van de vraag 'wat werkt voor wie' tevens aan bod.

⁴ In de regeling ESF is de brede UWV-doelgroep als volgt aangeduid: personen die op het moment van hun start van deelneming aan een project een UWV-uitkering ontvangen dan wel recht hebben op arbeidsondersteuning in het kader van de WIA, WAO, ZW en Wajong.

2.3.1 Inzet van re-integratie-instrumenten

Om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te krijgen, kan een veelheid aan re-integratie-instrumenten worden ingezet. Op basis van de studie 'Fit or unfit' van Sol en Kok (2014) hebben we een indeling naar typen instrumenten gemaakt. Deze indeling is in tabel 2.2 opgenomen.

Tabel 2.2 Indeling re-integratie instrumenten ESF Actieve Inclusie

Gerichtheid instrument	Hoofdcategorie instrument	Voorbeelden instrumenten	Mechanismen*
<u>Aanbod:</u> De problematiek van de werkzoekende staat centraal	Diagnose	Arbeidskundig onderzoek Testen Beroepenoriëntatie	Activerings- mechanisme
	Casemanagement en trajectbegeleiding	Klantcontacten Coachingsgesprekken Motivatatiebevordering	Begeleidings- mechanisme
	Zoeken en solliciteren op gang brengen	Zoektraining vacatures Sollicitatietraining Netwerktraining	Identiteits- mechanisme
	Kennisverwerving	Scholing Branchecursussen Leerwerkbedrijf	Informatie- mechanisme Leer- mechanisme
<u>Vraag:</u> Instrumenten gericht op de werkgever	Compensatie	Loonkostensubsidie	Compensatie- mechanisme
	Werkbegeleiding	Jobcoaching	Begeleidings- mechanisme Vertrouwens- mechanisme
<u>Afstemming:</u> Matching tussen de werkzoekende en de werkgever	Vacatureverwerving	Werkgeversdienstverlening Jobhunting	Matchings- mechanisme
	Aanpassen werkplek/proces	Jobcarving	Identiteits- mechanisme
	Bemiddeling naar werk	Werkervaringsplek Stage	Informatie- mechanisme Vertrouwens- mechanisme

* De mechanismen hier beschreven (zie ook Sol & Kok, 2014) worden nader toegelicht in bijlage 3 van deze rapportage.

Empirische bewijskracht

De typen instrumenten verschillen van elkaar in de mate waarin er empirische bewijskracht is voor de effectiviteit ervan. Voor zowel aanbodgerichte instrumenten, vraaggerichte instrumenten en instrumenten gericht op de afstemming tussen vraag en aanbod is (in meer of mindere mate) empirische bewijskracht aanwezig voor de effectiviteit van de inzet hiervan. Voor een

aantal instrumenten is nog weinig bewijskracht over de effectiviteit aanwezig. Dit geldt met name voor de inzet van matchingsinstrumenten zoals jobcarving en jobhunting en voor de inzet van diagnose-instrumenten.

Instrumentenmix

In de praktijk blijkt de inzet van één re-integratie-instrument te beperkt om werkzoekenden effectief aan het werk te helpen. Dit geldt met name voor mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt. Om deze afstand te overbruggen, is vaak een combinatie van verschillende instrumenten nodig. Zowel afstemming op de wensen en de mogelijkheden van de kandidaten, een goede samenwerking met de werkgevers als het concreet bij elkaar brengen van beide partijen verdient daarbij de aandacht. De inzet van een mix aan instrumenten sluit aan bij de mogelijkheden die aanvragers binnen ESF Actieve Inclusie hebben om zelf een pakket van maatregelen samen te stellen voor de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In de praktijk wordt binnen de projecten ook veelal een mix van instrumenten ingezet, zoals we nader toelichten in hoofdstuk 3 van deze rapportage.

2.3.2 Inzet instrumenten bij verschillende doelgroepen

Relevant is de vraag of bij verschillende doelgroepen kwetsbare mensen verschillende typen instrumenten ingezet zouden moeten worden. In verschillende studies wordt gepleit voor het selectief inzetten van re-integratie-instrumenten bij verschillende doelgroepen, met name wat betreft de mate waarin mensen een afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Re-integratie-instrumenten zouden daarbij ingezet moeten worden als het de obstakels wegneemt die deelname aan het arbeidsproces belemmeren (Kamerbrief Effectiviteit re-integratiebeleid en handhaving, 20 juli 2012). Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat re-integratie relatief effectief is voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit is conform de doelstelling van ESF Actieve Inclusie, waarbinnen gericht wordt op de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Onder deze doelgroep vallen mensen met een arbeidshandicap (inclusief jonggehandicapten), langdurig werklozen en ex-gedetineerden. De effecten van re-integratie-instrumenten zijn voor ouderen over het algemeen effectiever dan voor jongeren, in ieder geval als daarbij geen onderscheid wordt gemaakt in de mate waarin jongeren afstand hebben tot de arbeidsmarkt (Card et al., 2015; Kluge, 2010; Koning, 2013; Nazar, 2010). Voor de doelgroep statushouders (vluchtelingen) is nog weinig bekend over de effectiviteit van de inzet van re-integratie. Wel komt er uit internationaal onderzoek een aantal interessante voorbeelden naar voren van 'good practices' (UNHCR, 2013; European Parliament, 2016; Bertelsmann Stiftung, 2016).

Aanwijzingen effectiviteit re-integratie voor ex-gedetineerden

Voor wat betreft de VenJ doelgroep (bestaande uit (ex-)gedetineerden, tbs'ers en jongeren in een justitiële jeugdinrichting) zijn er verschillende studies uitgevoerd naar de effecten van re-integratie op recidive (zie bijvoorbeeld de

meta-analyse van Wilson, Gallagher & Mackenzie, 2000). In deze studies zijn aanwijzingen gevonden dat (ex-)gedetineerden die deelnemen aan re-integratie-activiteiten, zoals vakopleidingen en arbeidsprogramma's, minder kans hebben om te recidiveren dan (ex-)gedetineerden die geen re-integratie krijgen aangeboden. Naar de effectiviteit van re-integratie op arbeidsparticipatie voor deze doelgroep is minder onderzoek gedaan. Uitzondering daarop vormt het onderzoek van Weijters et al. (2013) naar de invloed van deelname aan een ESF-traject op de kans op werk of een opleiding. Hieruit blijkt dat meerderjarige ex-gedetineerden die hebben deelgenomen aan een ESF-traject een grotere kans hebben op werk en het volgen van een opleiding na detentie dan ex-gedetineerden die geen ESF-traject hebben gevolgd. Uit onderzoek naar gedetineerden in de Verenigde Staten (Abrams, Terry & Franke, 2011; Bohmert & Duwe, 2011) blijkt tevens dat gedetineerden die tijdens detentie een werktraject volgen een grotere kans hebben op een baan na detentie. Het is voornamelijk niet bekend welke instrumenten of mechanismen een doorslaggevende rol spelen bij het vergroten van de kans op werk of het volgen van een opleiding na detentie. Abrams et al. (2011) constateren echter wel dat het van belang is dat er in een re-integratietraject wordt aangesloten bij de voortgang van de (ex-)gedetineerde. Het traject moet daarbij niet te kortdurend zijn.

Effectiviteit re-integratie statushouders (vluchtelingen) nog onbekend; wel goede voorbeelden uit andere landen

Recentelijk zijn er verschillende internationale meta-studies verschenen waarin een inventarisatie is gemaakt van de beschikbare kennis omtrent de re-integratie van vluchtelingen (zie UNHCR, 2013; European Parliament, 2016; Bertelmanns Stiftung, 2016). Uit deze meta-studies komt naar voren dat er weinig onderzoek is gedaan naar de effectiviteit van de inzet van re-integratie voor statushouders (vluchtelingen). Ondanks deze serieuze tekortkomingen, komen uit de beschikbare studies wel goede voorbeelden naar voren, veelal gebaseerd op kwalitatief onderzoek. De Bertelmanns Stiftung (2016) spreekt van een 'standard package' van re-integratie-activiteiten voor vluchtelingen bestaande uit vier elementen:

- vaardigheden en competenties van de vluchtelingen in kaart brengen;
- introductieprogramma's aanbieden bestaande uit culturele oriëntatie, beroepen oriëntatie en training;
- intensieve taaltraining aanbieden;
- toegang tot algemene re-integratiedienstverlening.

Wat betreft de inzet van aanbodgerichte instrumenten voor statushouders (vluchtelingen) zijn in Zweden goede ervaringen opgedaan met intensieve begeleiding door klantmanagers in alle stadia, van assessment tot daadwerkelijke plaatsing (Aslund and Johannson, 2011, in: European Parliament, 2016). Het belang van intercultureel getrainde klantmanagers komt daarbij naar voren als een belangrijk aspect om de arbeidsmarktparticipatie van statushouders (vluchtelingen) te bevorderen (Bertelmanns Stiftung, 2016). Uit onderzoek in Denemarken (Clausen et al. 2009, in: European Parliament, 2016) blijkt dat wat betreft de inzet van vraaggerichte instrumenten met name

loonkostensubsidie voor werkgevers in de private sector bevorderend te zijn voor het vinden van regulier werk voor vluchtelingen. Actief partnerschap met werkgevers (UNHCR, 2013) is daarbij belangrijk om vluchtelingen op de arbeidsmarkt te kunnen plaatsen.

2.3.3 Inzet op gelijke kansen en non-discriminatie

De Sociaal Economische Raad (SER) formuleert in haar advies *Discriminatie werkt niet!* (2014) verschillende bouwstenen om discriminatie op de arbeidsmarkt tegen te gaan. Onder meer het

- vergroten van kennis en bewustzijn van discriminatie;
- verkleinen van de rol van stereotypering door voorlichting en training;
- stimuleren van diversiteitsbeleid op de werkvloer.

moeten bijdragen aan minder discriminatie. Voor niet-westerse allochtonen moet het bevorderen van stage- en werkervaringsplaatsen voor jongeren ertoe bijdragen dat werkgevers een positiever beeld krijgen over het in dienst nemen van deze doelgroep. Met deze maatregelen kan volgens de SER vervolgens een brede inzet op de arbeidsmarkt worden bevorderd.

2.3.4 Relevante contextfactoren voor de inzet van re-integratie-instrumenten

We identificeren drie contextfactoren die relevant zijn voor de mogelijkheden om de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te vergroten: de organisatorische setting, de inzet van overige beleidsmaatregelen en de ontwikkelingen in de regionale arbeidsmarkt. We beschrijven hieronder de eerste twee factoren, de derde zal in de derde verdiepende rapportage aan bod komen.

Organisatorische setting

Een intensieve regionale samenwerking is volgens het OP van belang voor een effectieve re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De regionale samenwerking binnen ESF Actieve Inclusie betreft de samenwerking tussen de verschillende gemeenten in de AMR, tussen de scholen voor vso en pro en de onderlinge samenwerking tussen de gemeenten, de scholen en werkgevers.

Overige beleidsmaatregelen

Daarnaast zijn overige beleidsmaatregelen gericht op de bevordering van de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een belangrijke contextfactor voor de effectiviteit van ESF Actieve Inclusie:

- De Participatiewet.
- De gezamenlijke, regionale werkgeversdienstverlening in het kader van de Wet SUWI (Structuur Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen).
- Het sociaal akkoord van 2013 waarin kabinet en sociale partners hebben afgesproken om 125.000 extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking.
- De Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten.

- De Aanpak Jeugdwerkloosheid.
- De samenwerking tussen de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), gemeenten en ketenpartners om de nazorg en re-integratie van ex-gedetineerden bij terugkeer in de samenleving mogelijk te maken.
- Het convenant van 2014 tussen het ministerie van VenJ en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) met richtlijnen voor de re-integratie van ex-gedetineerden in de samenleving.
- In het Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom tussen het rijk en de VNG van 2015 is afgesproken dat gemeenten voor de periode 2015-2017 150 miljoen extra van het rijk ontvangen voor de eerstejaarsopvang van vluchtelingen. Daarnaast is 353 miljoen euro van het gemeentefonds geormerkt voor de opvang. Gemeenten kunnen de extra financiering inzetten op de terreinen werk/integratie, zorg en onderwijs.

Dit (beknopte) overzicht van recente wet- en regelgeving laat zien dat er momenteel verschillende beleidsmaatregelen worden getroffen die gericht zijn op de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De middelen die beschikbaar zijn binnen ESF Actieve Inclusie vormen een van de manieren waarop de arbeidsparticipatie van kwetsbare doelgroepen bevorderd kan worden. De mogelijke effecten van Actieve Inclusie kunnen daarom niet los gezien worden van de overige ingezette beleidsmaatregelen.

2.4 Samenvattende conclusie: aannames op basis van het theoretisch kader

In het eerste verdiepende onderzoek over de periode 2014-2015 (oktober 2016) is op basis van literatuurstudie relevante kennis over de inzet van re-integratie op een rij gezet en zijn aannames gedestilleerd over de wijze waarop de inzet van re-integratie-instrumenten binnen ESF Actieve Inclusie effect zullen sorteren voor verschillend doelgroepen.⁵ In het huidige verdiepende onderzoek zijn twee aannames, over achtereenvolgens statushouders (vluchtelingen) en Gelijke Kansen en Non-discriminatie, toegevoegd. De aannames zullen worden getoetst in dit verdiepende onderzoek en in de volgende verdiepende onderzoeken die de komende jaren worden uitgevoerd. Hieronder zijn de aannames verkort weergegeven:

1. Re-integratie is relatief effectief voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
2. Er is empirische bewijskracht voor de effectiviteit van aanbodgerichte en vraaggerichte instrumenten en instrumenten gericht op de afstemming tussen vraag en aanbod.

⁵ Hierbij merken wij op dat de gemeentelijke doelgroepen van ESF ook ondersteund worden vanuit de Participatiewet.

3. Belangrijk is de inzet van een mix van aanbodgerichte instrumenten, vraaggerichte instrumenten en instrumenten gericht op de afstemming tussen vraag en aanbod.
4. De inzet van een combinatie van bemiddeling naar werk, intensieve begeleiding aan werkzoekenden en het aanleren van vaardigheden dragen bij aan de re-integratie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
5. Loonkostensubsidie 'ontzorgt' de werkgever en draagt bij aan een toename van de arbeidsparticipatie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
6. Het is aan te raden om voor de doelgroep jongeren vooral in te zetten op jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.
7. Voor statushouders (vluchtelingen) draagt de inzet van intensieve begeleiding door klantmanagers en loonkostensubsidie bij aan een toename van de arbeidsparticipatie.
8. Activiteiten in het kader van het horizontale thema 'Gelijke Kansen en Non-discriminatie' zouden zich moeten richten op kennis en bewustwording over discriminatie, voorlichting en training over de rol van stereotypering en het stimuleren van diversiteitsbeleid op de werkvloer.
9. Een intensieve samenwerking tussen gemeenten onderling, tussen de scholen voor vso/pro onderling, en tussen gemeenten, scholen en werkgevers, bevordert de mate waarin binnen de projecten kwetsbare doelgroepen effectief worden toegeleid naar de arbeidsmarkt.
10. De mate waarin de projecten binnen ESF Actieve Inclusie leiden tot een toename van de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, is mede afhankelijk van de effectiviteit van andere relevante beleidsmaatregelen.
11. De mate waarin binnen de projecten ESF Actieve Inclusie effecten worden gesorteerd, is mede afhankelijk van de stand en ontwikkeling van de economie in Nederland en binnen de verschillende arbeidsmarktregio's.

3 INHOUD EN UITVOERING PROJECTEN

3.1 Inleiding

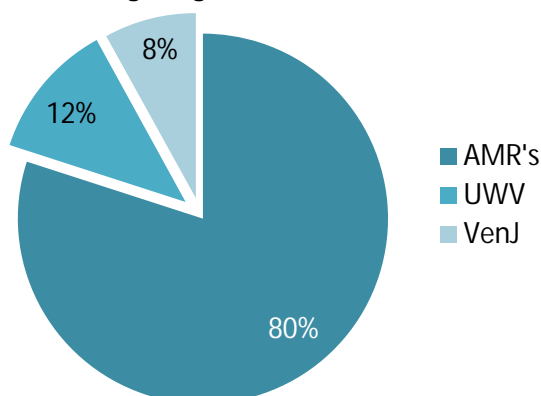
In dit hoofdstuk wordt de inhoud en uitvoering van het ESF-programma Actieve Inclusie beschreven. Na de opzet en financiële voortgang van de projecten binnen ESF Actieve Inclusie, wordt ingegaan op relevante ontwikkelingen die van invloed zijn op de uitvoering van het programma. Vervolgens wordt een beeld gegeven van de inhoud van de projecten, aan de hand van een beschrijving van de ingezette instrumenten en van de relevante wijzigingen die er in de loop van het eerste aanvraagtijdvak zijn doorgevoerd in de projecten. Daarna komt aan bod hoe binnen de projecten wordt ingezet op de verschillende doelgroepen die centraal staan binnen ESF Actieve Inclusie. Twee thema's worden specifiek uitgelicht in dit hoofdstuk, te weten de inzet in het programma voor statushouders (vluchtelingen) en de inzet op het horizontale thema Gelijke Kansen en Non-discriminatie. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvattende conclusie. De deelnemerskenmerken en de resultaten met betrekking tot de toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie worden in hoofdstuk 4 nader toegelicht.

3.2 Opzet projecten en financiële voortgang

3.2.1 Opzet projecten

Van de middelen voor het Nederlandse programma ESF 2014-2020 is 71 procent beschikbaar voor Actieve Inclusie, waarvan één procentpunt voor Sociale Innovatie en Transnationale Samenwerking. De middelen die beschikbaar zijn voor ESF Actieve Inclusie worden verdeeld over drie typen aanvragers: arbeidsmarktregio's (AMR's), het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) en UWV. Binnen de AMR's worden twee typen projecten uitgevoerd: gemeentelijke projecten en projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro. Figuur 3.1 laat de verdeling van het budget over de aanvragers zien.

Figuur 3.1 Verdeling budget ESF Actieve Inclusie over aanvragers

Bron: Regeling ESF Actieve Inclusie

3.2.2 Financiële voortgang ESF Actieve Inclusie

De AMR's dienen aan het einde van het eerste aanvraagstijdvak voor het gemeentelijke project en voor het project voor (ex-)leerlingen vso/pro een einddeclaratie in. Na het uitvoeren van de financiële controle, wordt hier een definitieve rapportage over opgesteld. Ten tijde van het schrijven van deze rapportage - eind april 2017 - was van zestien van de 35 gemeenteprojecten (46%) en van 31 van de 35 projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro (89%) de einddeclaratie binnen. Over deze projecten kunnen we een beeld geven van de voorlopige financiële realisatie (op basis van bij de EC gedeclareerd budget) ten opzichte van het beschikbare budget voor deze projecten (zie tabel 3.1). Deze cijfers zijn nog voorlopig, aangezien voor een groot deel van deze projecten nog geen eindcontrole is uitgevoerd en de definitieve cijfers nog niet zijn aangeboden aan de EC.¹ Over de totale financiële realisatie, dus inclusief de projecten waarvoor in april 2017 nog geen einddeclaratie is ingediend, rapporteren we in 2018.

Tabel 3.1 Voorlopige financiële realisatie projecten AMR's eerste aanvraagstijdvak

Type project*	Beschikbaar budget**	Voorlopige realisatie	
		Absoluut	Relatief
Gemeente	€ 22,5 miljoen	€ 23,2 miljoen	103%
(Ex-)leerlingen vso/pro	€ 26,5 miljoen	€ 25,4 miljoen	96%
Totaal	€ 49 miljoen	€ 48,6 miljoen	99%

* Projecten waarvan de einddeclaratie voor het eerste tijdvak is ingediend op de peildatum 14 april 2017

** ESF-subsidie die volgens de beschikkingen gereserveerd is voor de projecten. Betreft de projecten waarvan de einddeclaratie voor het eerste tijdvak reeds is ingediend

Bron: Beschikkingen en einddeclaraties AMR's, peildatum 14 april 2017

¹ Een deel van de projecten is eind april 2017 gecontroleerd. Dit gaat op voor één gemeentelijk project en voor achttien projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro.

De gemeentelijke projecten waarvoor reeds een einddeclaratie is ingediend, hebben volgens de informatie uit de einddeclaraties (voorlopig) € 23,2 miljoen gerealiseerd. Dit is drie procent meer dan in het eerste aanvraagstadium voor deze projecten beschikbaar is. De projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro die de einddeclaratie hebben ingediend, hebben volgens deze informatie (voorlopig) in totaal € 25,4 miljoen gerealiseerd; vier procent minder dan het beschikbare bedrag. Gemiddeld gezien geven deze voorlopige cijfers weer dat het programma ESF Actieve Inclusie goed op koers ligt voor een volledige benutting van het totaal beschikbare subsidiebudget voor het eerste aanvraagstadium.

UWV heeft momenteel een eerste projectaanvraag ingediend voor ESF Actieve Inclusie. Het aangevraagde budget komt overeen met het beschikbare budget zoals gesteld in de regeling: € 15 miljoen. Er zijn momenteel nog geen cijfers beschikbaar over de financiële realisatie van het UWV-project.

Voor het VenJ-project met de looptijd van 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016 is een einddeclaratie ingediend voor een subsidiebedrag van € 7.952.111. Over dit bedrag moet nog de financiële controle worden uitgevoerd. Het beschikbare budget voor het VenJ-project was € 9.000.000. Daarmee komt de voorlopige realisatie voor dit project uit op 88 procent van het beschikbare bedrag.

Voor ESF Actieve Inclusie (inclusief SITS) is een uiteindelijke financiële realisatie van minimaal € 96.500.000 als mijlpaal benoemd. In april 2017 is binnen de verschillende projecten, op basis van voorlopige gegevens, 58 procent van deze financiële streefwaarde gerealiseerd. De realisatie van het programma lijkt daarmee op koers te liggen.

Het tweede aanvraagstadium van ESF Actieve Inclusie met een budget van € 166 miljoen is op 16 mei 2016 geopend en is gesloten op 31 januari 2017.

3.3 Ontwikkelingen van invloed op ESF Actieve Inclusie

In het eerste kwartaal van 2017 zijn er interviews gehouden met de projectcoördinatoren van alle projecten binnen ESF Actieve Inclusie. Tijdens deze interviews is gevraagd naar regionale of landelijke ontwikkelingen die de voortgang en realisatie van de projecten in positieve of negatieve zin hebben beïnvloed. Deze ontwikkelingen kunnen specifiek betrekking hebben op ESF Actieve Inclusie, maar het kan ook bredere ontwikkelingen betreffen die in algemene zin van invloed zijn op re-integratie. De projectcoördinatoren benoemden de volgende ontwikkelingen:

- *Organisatorische veranderingen*: veranderingen binnen de arbeidsmarkt-regio zoals fusies van uitvoeringsorganisaties of een transitie naar uitvoering door wijkteams, kunnen de voortgang van ESF Actieve Inclusie

beïnvloeden. Dit soort transitie kost de uitvoering tijd en energie, en kunnen de inrichting van een goede administratie en verantwoording in het kader van ESF Actieve Inclusie belemmeren. Waar dit leidde tot een lagere realisatie dan beoogd op bepaalde activiteiten hebben AMR's dit waar mogelijk opgevangen door meer te realiseren op andere activiteiten.

- *Aantrekkende economie*: de aantrekkende economie betekent dat er meer kansen zijn op de arbeidsmarkt. Werkgevers, met name uit kraptesectoren zoals de ICT, zijn steeds meer bereid om te investeren in (leer-)werktrajecten voor werkzoekenden. Veel van de geïnterviewde projectcoördinatoren geven aan dat dit ook kansen biedt voor bemiddeling van moeilijker groepen.
- *Statushouders (vluchtelingen)*: de opvang en (arbeids-)integratie van statushouders (vluchtelingen) staat hoog op de politieke agenda bij gemeenten. De projectcoördinatoren waarderen het feit dat statushouders (vluchtelingen) als doelgroep zijn toegevoegd aan ESF Actieve Inclusie, omdat dit hen helpt om deze doelgroep te bedienen.
- *Regionale samenwerking*: als gevolg van beleidsontwikkelingen zoals de Participatiewet, ontwikkelingen van regionale werkgeversdienstverlening en de opzet van regionale werkbedrijven wordt er steeds meer op regionaal niveau samengewerkt. Dit betreft zowel samenwerking tussen gemeenten onderling als tussen gemeenten en vso-/pro-scholen. Deze toegenomen beleidsinhoudelijke samenwerking bevordert de samenwerking in het kader van ESF Actieve Inclusie, en vice versa.
- *Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)*: Het ministerie van VenJ signaleert een trend dat bij steeds meer beroepen wordt gevraagd om een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Dit vormt een grote belemmering voor de re-integratie van de doelgroep ex-gedetineerden. Veel mensen hebben geweldsdelicten gepleegd, wat voor bijna alle beroepen een probleem vormt. Daarom hebben Gevangeniswezen Nederland en screeningsautoriteit Justis een zogenaamde 'Beschrijving van Getoond Gedrag' (BGG) ontwikkeld als toonbeeld van voorbeeldig gedrag tijdens detentie.²

3.4 Inhoud van de projecten

3.4.1 Inzet van instrumenten

Tabel 3.2 laat zien hoe de inzet vanuit ESF Actieve Inclusie vanuit gemeenten en vso-/pro-scholen is verdeeld over de verschillende typen instrumenten. De verdeling is vervolgens grafisch weergegeven in figuur 3.2.

² Zie ook <https://in-made.dji.nl/actueel/nieuwsberichten/beschrijving-getoond-gedrag.aspx>

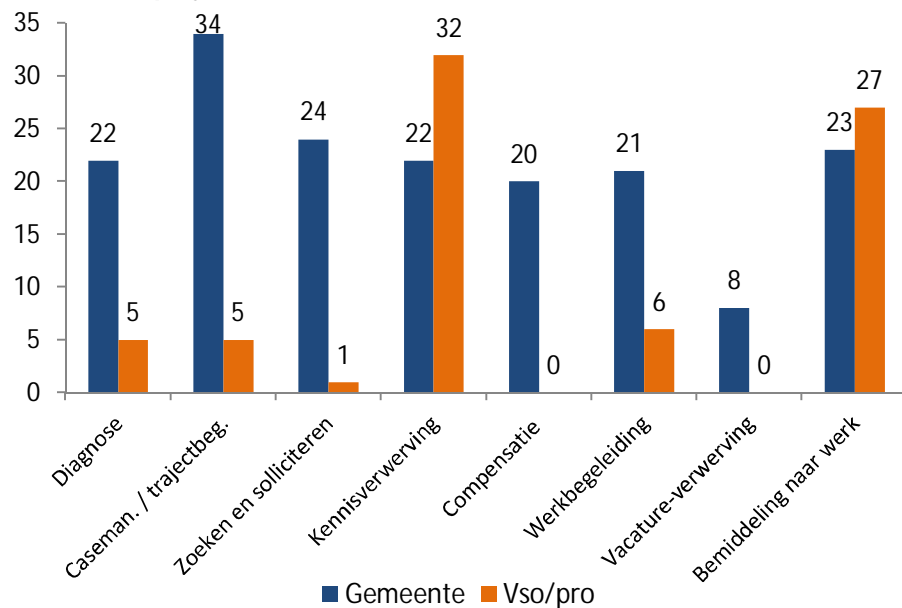
Tabel 3.2 Inzet van verschillende (typen) re-integratie-instrumenten binnen de projecten 2014-2016

Gerichtheid instrument	Type instrument	Voorbeelden Instrumenten	Aantal keer ingezet en % van AMR's	
			Gemeente	Vso/pro
<u>Aanbod:</u> De problematiek van de werkzoekende staat centraal	Diagnose	Arbeidskundig onderzoek Testen Beroepen-oriëntatie	22 (63%)	5 (14%)
	Casemanagement en trajectbegeleiding	Klantcontacten Coachings-gesprekken	34 (97%)	5 (14%)
	Zoeken en solliciteren op gang brengen	Zoektraining vacatures Sollicitatietraining Netwerktraining	24 (69%)	1 (3%)
	Kennisverwerving	Scholing Branche-cursussen Leer-werkbedrijf	22 (63%)	32 (91%)
Aanbod totaal			35 (100%)	32 (91%)
<u>Vraag:</u> Instrumenten gericht op de werkgever	Compensatie	Loonkosten-subsidie	20 (57%)	N.v.t. ^A
	Werkbegeleiding	Jobcoaching	21 (60%)	6 (17%)
Vraag totaal			27 (77%)	6 (17%)
<u>Matching:</u> Matching tussen de werkzoekende en de werkgever	Vacature-verwerving	Werkgevers-dienstverlening Jobhunting Jobcarving	8 (23%)	N.v.t. ^A
	Bemiddeling naar werk	Werkervarings-plek Stage	23 (66%)	27 (77%)
Matching totaal			26 (74%)	27 (77%)
Totaal aantal projecten			35	35

A: De instrumenten loonkostensubsidie, werkgeversdienstverlening, jobhunting en jobcarving kunnen i.h.k.v. ESF Actieve Inclusie niet worden ingezet door vso-/pro-scholen.

Bron: invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

Figuur 3.2 Inzet van verschillende (typen) re-integratie instrumenten binnen de projecten 2014-2016

Bron: invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

Te zien is dat er bij gemeentelijke projecten sprake is van een spreiding van de inzet over verschillende typen instrumenten. Opvallend is dat in nagenoeg alle gemeentelijke projecten vanuit ESF Actieve Inclusie wordt ingezet op casemanagement en trajectbegeleiding. Er wordt in verhouding minder ingezet op vacatureverwerving.

Bij vso-/pro-projecten wordt er duidelijk primair ingezet op twee instrumenten, te weten kennisverwerving (zowel branchecursussen, scholing als leerwerkbedrijven), en bemiddeling naar werk (voornamelijk stagebegeleiding). Er is verder minder sprake van gespreide inzet op de andere typen instrumenten. Zo wordt er beperkt ingezet op vraaggerichte instrumenten (compensatie en werkbegeleiding). Deze uitkomst is in overeenstemming met de resultaten van het eerste verdiepend onderzoek.

Een algemene kanttekening bij de bovenstaande analyse is dat deze gegevens alleen inzicht geven in de inzet op diverse instrumenten specifiek vanuit ESF Actieve Inclusie. Het is daarmee niet representatief voor de algehele inzet van instrumenten gericht op re-integratie door gemeenten of vso-/pro-scholen.

3.4.2 Wijzigingen in gemeentelijke projecten³

Doelstellingen

Er zijn weinig wijzigingen geweest in de doelstellingen. De projecten blijven bijdragen aan arbeidstoeleiding/actieve inclusie in brede zin. Soms zijn de beoogde deelnemersaantallen gewijzigd, bijvoorbeeld omdat dit gaandeweg niet haalbaar bleek, dit vooraf moeilijk in te schatten was of omdat dit bij een herziening van de aanvraag opnieuw is ingeschat.

Doelgroepen

Veel coördinatoren noemen dat statushouders (vluchtelingen) sinds kort specifiek bediend worden vanuit ESF Actieve Inclusie sinds zij zijn toegevoegd als doelgroep aan het programma. Statushouders (vluchtelingen) werden voorheen ook al bediend vanuit ESF Actieve Inclusie, voor zover ze vielen onder andere doelgroepen (zoals jongeren of personen die langer dan zes maanden een (bijstands-) uitkering ontvangen). Meer over de inzet voor statushouders treft u in paragraaf 3.7. Verder zijn er weinig wijzigingen opgetreden qua doelgroepen.

Projectactiviteiten

Er kunnen meerdere aanleidingen zijn voor veranderingen of verschuivingen in de projectactiviteiten ten opzichte van de aanvraag. Ten eerste kan vanwege organisatorische omstandigheden de realisatie van deelprojecten lager uitvallen dan beoogd (zoals omschreven in paragraaf 3.3). Om de ESF subsidie toch volledig te kunnen benutten wordt overgerealiseerd op andere deelprojecten, of wordt budget overgeheveld tussen gemeenten onderling of tussen het gemeentelijke project en het project voor (ex-)leerlingen vso/pro. Ten tweede kunnen problemen omtrent de administratie en verantwoording of de subsidiabiliteit ervoor zorgen dat op bepaalde deelprojecten minder wordt gerealiseerd dan beoogd, met soortgelijke verschuivingen tot gevolg. Vaak streven AMR's naar een zo eenvoudig mogelijke administratie en verantwoording, door zoveel mogelijk subsidie te realiseren op een klein aantal eenvoudig te verantwoorden deelprojecten. In veel gevallen leidt dit tot extra inzet op casemanagement (zie ook paragraaf 3.4.4). Dit zien we terug in het feit dat casemanagement het meest ingezette instrument is (figuur 3.2). Deze nadruk op casemanagement was in de opzet van het ESF-programma 2014-2020 en daarna in de projectaanvragen nog niet voorzien (zie de rapportage van het eerste verdiepend onderzoek).

Samenwerking

Qua samenwerking omtrent de uitvoering van ESF Actieve Inclusie zien we beperkte wijzigingen. Soms haakt binnen een AMR een regiogemeente af of raakt deze juist weer betrokken bij ESF Actieve Inclusie. Dit hangt samen met hun afweging of de beschikbare subsidie opweegt tegen de vereiste

³ Wijzigingen in de projecten als gevolg van ontwikkelingen in de administratie en verantwoording of samenwerking zullen nader worden uitgediept in de tweede procesevaluatie. Het rapport hiervan zal begin 2018 verschijnen.

inspanning voor het opzetten van een coördinatie, administratie en verantwoording. In 2016 trad een dergelijke wijziging in drie AMR's op. Ook kunnen organisatorische veranderingen, zoals een nieuwe intergemeentelijke sociale dienst, de samenwerking omtrent ESF Actieve Inclusie veranderen. In de eindrapportage van de evaluatie van de implementatie en uitvoering (voorzien voor het voorjaar van 2018) wordt hierop nader ingegaan.

3.4.3 Wijzigingen in vso-/pro-projecten

Doelstellingen en doelgroepen

Bij de vso-/pro-projecten zien we beperkte wijzigingen voor wat betreft doelstellingen en doelgroepen ten opzichte van de aanvraag. De doelgroep van de scholen, zijnde primair de leerlingen, is zowel qua omvang als qua kenmerken stabiel gebleven.

Projectactiviteiten

Evenals bij de gemeentelijke projecten kunnen bij de vso-/pro-projecten wijzigingen optreden in de opgevoerde projectactiviteiten ten opzichte van de aanvraag. Ook hierbij geldt dat deelprojecten soms niet de beoogde realisatie behalen, waarna men meer realiseert op andere deelprojecten om hiervoor te compenseren. Daarnaast geldt ook voor de vso-/pro-projecten dat men er doorgaans naar streeft om de subsidie te benutten met een beperkt aantal eenvoudig te verantwoorden deelprojecten. De uiteindelijke inzet van instrumenten (zie figuur 3.2) wijkt in geringe mate af van de geplande inzet op basis van de projectaanvragen (zoals weergegeven in het eerste verdiepend onderzoek).

Samenwerking

Evenals bij de gemeentelijke projecten geldt dat vso-/pro-scholen soms afhaken van of juist betrokken raken bij ESF Actieve Inclusie, afhankelijk van hun afweging of de baten van deelname opwegen tegen de vereiste (tijds)investering. Dit betrof vijf AMR's.

3.4.4 Relatieve aandeel ESF Actieve Inclusie – gemeentelijke projecten

De middelen vanuit ESF Actieve Inclusie vormen voor de gemeenten een toevoeging op de reeds bestaande middelen voor re-integratie (primair het participatiebudget). Het budget voor ESF Actieve Inclusie is in verhouding qua omvang beperkt, maar vormt voor gemeenten wel een belangrijke toevoeging aan de bestaande middelen voor re-integratie omdat deze de laatste jaren zijn teruggelopen. Gemeenten vinden het daarom belangrijk om deze subsidie-mogelijkheid te benutten voor het uitbreiden/intensiveren van hun re-integratie-activiteiten.

De projectcoördinatoren is gevraagd hoe de activiteiten vanuit ESF Actieve Inclusie in hun AMR zich verhouden tot het reguliere beleid op gebied van

arbeidstoeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en in hoeverre hiertussen een onderscheid bestaat.

Inzet ESF Actieve Inclusie binnen regulier beleid

Een ruime meerderheid van de coördinatoren geeft aan dat er geen onderscheid is tussen de activiteiten die vallen onder ESF Actieve Inclusie en het reguliere beleid. De middelen vanuit ESF Actieve Inclusie worden primair gezien als een extra financieringsbron voor uitbreiding of versterking van het bestaande reguliere beleid, en niet als aanleiding om nieuwe activiteiten te ontplooiën. Binnen het reguliere beleid zetten deze regio's vanuit ESF Actieve Inclusie voornamelijk in op interne formatie (casemanagement), en in mindere mate op instrumenten zoals jobcoaching, externe re-integratietrajecten en loonkostensubsidie.

Er zijn diverse redenen genoemd waarom men ESF Actieve Inclusie inzet voor het reguliere beleid:

1. Benutting en eenvoud: men streeft ernaar enerzijds de ESF-subsidie volledig te benutten, en anderzijds de administratie en de verantwoording voor ESF Actieve Inclusie zo eenvoudig mogelijk te houden door in te zetten op een beperkt aantal instrumenten. Het reguliere beleid bevat voldoende mogelijkheden om de subsidie te realiseren.
2. Administratie en verantwoording: voor bestaand beleid is er doorgaans al een registratiesysteem ingericht dat geschikt is voor de administratie en verantwoording in het kader van ESF. Voor nieuwe projecten vergt het inrichten van een 'ESF-proof' administratiesysteem een investering.
3. Innovatie risicovol: inzet van ESF Actieve Inclusie via nieuwe 'innovatieve' projecten ziet men als een risico omdat (1) niet op voorhand duidelijk is of het subsidiabel zal zijn volgens de ESF-richtlijnen⁴ en omdat (2) eventuele externe partijen die betrokken zijn mogelijk niet in staat zijn een adequate administratie en verantwoording te voeren. Dit brengt het risico met zich mee dat de subsidie voor ESF Actieve Inclusie niet volledig gerealiseerd wordt. Men baseert dit regelmatig op eerdere ervaringen met ESF.
4. Voorfinanciering: gemeenten dienen de ESF-activiteiten volledig voor te financieren, en ontvangen de subsidie pas na afronding van het betreffende aanvraagtijdvak na de einddeclaratie. Voorfinanciering van nieuwe activiteiten betekent dat extra budget vrijgemaakt moet worden bovenop de reguliere uitvoering. Hiervoor hebben gemeenten binnen het participatiebudget doorgaans beperkte budgettaire ruimte. Het Agentschap SZW biedt gemeenten de mogelijkheid om een voorschot te ontvangen van (maximaal 50% van) het toegekende subsidiebedrag, zoals is vermeld in het aanvraagformulier en in de beschikking. In de praktijk wordt van deze mogelijkheid door gemeenten in beperkte mate gebruikgemaakt, in tegenstelling tot de vso-/pro-scholen. Een mogelijke verklaring hiervoor is

⁴ Zo werd regelmatig genoemd dat bij innovatieve projecten de kosten niet altijd direct te relateren zijn aan individuele deelnemers. Ook gaf men aan dat innovatieve projecten gericht op meerdere levensdomeinen, zoals integrale begeleiding voor statushouders (vluchtelingen) bij taalverwerving en beroepsoriëntatie, de specifieke kosten voor arbeidstoeleiding niet altijd inzichtelijk te maken zijn.

dat gemeenten het risico op non-subsidiabiliteit van de opgevoerde activiteiten, en daardoor eventuele terugvordering van het verstrekte voorschot op de subsidie, willen vermijden.

De bovenstaande argumenten verklaren deels waarom gemeenten vanuit ESF Actieve Inclusie relatief veel inzetten op interne formatie in de vorm van casemanagement. Casemanagement is (1) in verhouding een grote kostenpost, (2) eenvoudig te verantwoorden, (3) een vastomlijnde activiteit waarvan op voorhand duidelijk is dat het subsidiabel is en (4) een bestaande en zekere uitgave voor gemeenten die geen aanvullende voorfinanciering vergt. Een andere verklaring voor de inzet op casemanagement is dat gemeenten dit zien als een belangrijk instrument in het kader van re-integratie.

Inzet ESF Actieve Inclusie voor innovatieve projecten

Een minderheid van de projectcoördinatoren (ongeveer 1 op de 5) zegt ESF Actieve Inclusie in de gemeentelijke projecten juist wel in te zetten om extra initiatieven en instrumenten te ontplooiën. Zij zien ESF Actieve Inclusie als kans om bijvoorbeeld innovatieve instrumenten te ontwikkelen, regionale samenwerking te stimuleren, de begeleiding te intensiveren of specifieke doelgroepen te bedienen die vanuit het reguliere beleid nog onvoldoende bediend worden. De overweging hiervoor is dat met behulp van ESF Actieve Inclusie juist graag een extra gerichte inzet wil plegen. Deze coördinatoren van de gemeentelijke projecten geven, in tegenstelling tot het eerder genoemde derde argument, aan dat ook binnen innovatieve projecten met externe partijen een goede administratie en verantwoording mogelijk is. Enkele voorbeelden van innovatieve deelprojecten treft u in bijlage 3 aan.

Inzet ESF Actieve Inclusie op verschillende doelgroepen

De keuze voor welke doelgroepen vanuit ESF Actieve Inclusie bediend worden, kan deels ingegeven worden door overwegingen met betrekking tot de administratie en verantwoording. Enkele projectcoördinatoren geven aan dat met name jongeren en ouderen vanaf vijftig jaar als doelgroep eenvoudig te administreren en verantwoorden zijn. Zij zijn als doelgroep gemakkelijk te identificeren, simpelweg door middel van hun leeftijd. Ter vergelijking; het identificeren van arbeidsbelemmerden vergde tot 30 juni 2016 het aantonen van hun beperking door middel van een verklaring of indicatie (sinds 30 juni 2016 volstaat ook opname in het doelgroepenregister). Daarnaast is de personele inzet voor de doelgroep jongeren doorgaans goed af te bakenen, omdat deze groep vaak vanuit een afzonderlijk jongerenloket wordt bediend. Dit is in mindere mate het geval voor ouderen, personen die langer dan zes maanden een (bijstands-) uitkering ontvangen of NUO's.

3.4.5 Relatieve aandeel ESF Actieve Inclusie – vso/pro

Voor vso-/pro-scholen vormen de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie een relatief grotere toevoeging op de bestaande middelen in vergelijking met de gemeentelijke projecten. Het is voor hen dus van groot belang om de subsidie

te benutten. Ook over de vso-/pro-projecten is de projectcoördinatoren tijdens het interview in het eerste kwartaal van 2017 gevraagd in hoeverre de activiteiten vanuit ESF Actieve Inclusie onderscheidend zijn van het reguliere beleid op gebied van arbeidstoeleiding van de (ex-)leerlingen.

Inzet ESF Actieve Inclusie binnen regulier beleid

Evenals bij de gemeentelijke projecten geldt dat de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie bij de vso-/pro-scholen vaak grotendeels in het reguliere beleid worden ingezet. De overwegingen hiervoor zijn grotendeels hetzelfde als bij de gemeentelijke projecten: inzet van ESF Actieve Inclusie op regulier beleid verkleint de kans op non-subsidiabiliteit en onderbenutting van de subsidie, en versimpelt tevens de administratie en verantwoording. Men zet de ESF-middelen met name in op individuele stagebegeleiding en jobcoaching, omdat daarvoor vanuit de reguliere financiering vaak beperkt formatie beschikbaar is.

Inzet ESF Actieve Inclusie voor innovatieve projecten

Desondanks zetten de scholen de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie ook regelmatig in voor nieuwe of aanvullende activiteiten op gebied van arbeidstoeleiding. De scholen hebben vanuit hun reguliere bekostiging doorgaans weinig vrij besteedbaar budget om innovatieve en/of schooloverstijgende initiatieven te bekostigen. ESF Actieve Inclusie biedt hiervoor de mogelijkheid.

3.4.6 Bijdrage instrumenten aan doelstelling ESF Actieve Inclusie

De coördinatoren van de verschillende projecten is gevraagd welk van de instrumenten die in hun AMR ingezet worden (of een mix daarvan) in het kader van ESF Actieve Inclusie naar hun inschatting het meeste bijdragen aan de doelstelling, te weten actieve inclusie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Gemeentelijke projecten

Zoals omschreven in paragraaf 3.4.4 zetten gemeenten ESF vaak in binnen het reguliere beleid. In algemene zin ziet men het reguliere beleid omtrent actieve inclusie al als effectief. Daarbinnen is het vaak moeilijk voor de coördinatoren om één activiteit te benoemen die uitgesproken effectief is. Het vaakst verwijst men naar (intensieve) persoonlijke begeleiding en coaching als effectief instrument onder ESF Actieve Inclusie, omdat hierbij persoonlijke aandacht en maatwerk worden geboden, wat nodig is om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. Deze begeleiding wordt meestal door casemanagers geboden, soms worden jobcoaches of andere professionals ingezet. ESF Actieve Inclusie draagt hieraan bij omdat er extra formatie ingezet kan worden, waardoor de gemiddelde caseload per professional lager wordt. Dit biedt de ruimte om intensieve begeleiding en maatwerk te leveren, toegespitst op individuele omstandigheden. Intensieve

begeleiding komt ook uit onze interventielogica naar voren als belangrijk element voor succesvolle re-integratie.

In mindere mate worden ook financiële instrumenten gericht op werkgevers, zoals plaatsingsbonussen en loonkostensubsidies, genoemd als effectief. Dergelijke instrumenten bieden mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans om bij een werkgever aan de slag te gaan, waarna dit regelmatig leidt tot een betaalde baan. Een voorbeeld van de inzet van loonkostensubsidie binnen de gemeentelijke projecten beschrijven we hieronder.

Uitgelicht: inzet tijdelijke loonkostensubsidie in regio Rijk van Nijmegen

Naast de toepassing van het instrument loonkostensubsidie in het kader van de Participatiewet, zet het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen een tijdelijke loonkostensubsidie in. In vergelijking tot de loonkostensubsidie vanuit de Participatiewet is de tijdelijke loonkostensubsidie eenvoudig toe te passen, weinig bureaucratisch en flexibel, omdat er geen loonwaardemeting benodigd is. Zodoende worden met de tijdelijke loonkostensubsidie werkzoekenden met een niet-structurele arbeidsbeperking en een hieruit voortvloeiende afstand tot de arbeidsmarkt⁵ (die niet in aanmerking komen voor loonkostensubsidie i.k.v. de Participatiewet) gekoppeld aan werkgevers. Na een succesvolle matching blijft het Werkbedrijf contact houden met zowel de werkgever als de werknemer.

Lees verder over dit voorbeeld in bijlage 3

Tot slot noemen meerdere AMR's de inzet van ESF Actieve Inclusie op de doelgroep jongeren als effectief. Jongeren zijn in hun ogen goed plaatsbaar en hebben slechts een 'duwtje in de rug' nodig om aan het werk te komen. In paragraaf 5.3 leggen we deze uitkomst langs aanname 1 van de interventielogica.

Projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro

De projectcoördinatoren verwijzen het vaakst naar stagebegeleiding in combinatie met jobcoaching (na de stage) als meest effectieve instrument onder ESF Actieve Inclusie (zie ter illustratie ook het uitgelichte project in paragraaf 3.5.2). Deze instrumenten zijn effectief omdat ze ertoe bijdragen dat de stage goed verloopt en waar mogelijk leidt tot een betaalde baan. De school kent de leerling goed, en kan die kennis ook na afronding van de stage goed inzetten ten behoeve van de leerling en de werkgever om bij te dragen aan een succesvolle en duurzame match. Ook noemen de projectcoördinatoren regelmatig branchecursussen als een effectief instrument. Deze leiden tot een erkend certificaat, waarmee leerlingen hun vaardigheden kunnen laten zien aan werkgevers en die in bepaalde sectoren ook nodig zijn om er te kunnen werken (bijvoorbeeld een VCA-diploma, dat betrekking heeft op veiligheid, milieu en gezondheid).

⁵ Mensen die al gedurende lange tijd in de bijstand zitten, maar ook mensen met psychische problemen, verslavingen of andere niet-structurele problemen die leiden tot een verminderde productiviteit.

3.4.7 UWV-project

Doelgroep

UWV zet ESF Actieve Inclusie uitsluitend in voor de doelgroep arbeidsbelemmerden. Dit betreft voor het grootste deel Wajongers, verder kunnen het ook WIA-ontvangers met zwaardere problematiek zijn.

Inhoud van het project

Het voornaamste instrument dat wordt ingezet is jobcoaching. Daarbij wordt ondersteuning geboden op de werkvloer aan zowel de arbeidsbelemmerde als aan de werkgever. Daarnaast wordt een klein deel van het ESF-budget (rond de 10-20%) besteed aan reeds eerder ingekochte re-integratietrajecten voor Wajongers die voornamelijk gericht zijn op aanbodversterking. De genoemde inzet vanuit ESF Actieve Inclusie is niet onderscheidend van het reguliere beleid van UWV.

Er waren meerdere redenen voor UWV om vanuit ESF Actieve Inclusie in te zetten op jobcoaching voor de doelgroep arbeidsbelemmerden:

- Beleidsinhoudelijk: Er waren reeds goede ervaringen opgedaan met het instrument jobcoaching voor Wajongers, en hiervoor bestond ook draagvlak vanuit het ministerie van SZW.
- Cofinanciering: UWV heeft geen vrij besteedbare re-integratiemiddelen voor de doelgroep WW. Voor deze doelgroep kan UWV dus geen cofinanciering bieden, waardoor inzet van ESF Actieve Inclusie niet mogelijk is.
- Verantwoording: Jobcoaching is qua financiële omvang een grote activiteit van UWV, waarmee de ESF-subsidie gemakkelijk volledig benut kon worden. Daarnaast is het een gemakkelijk te verantwoorden activiteit, met een laag risico op non-subsidiabiliteit. Dit maakt jobcoaching een aantrekkelijk instrument om vanuit ESF op in te zetten. Vanuit de vorige ESF-periode was de ervaring dat andere activiteiten, zoals inzet van adviseurs op de werkpleinen, moeilijker te verantwoorden waren doordat zij moeilijker rechtstreeks gekoppeld konden worden aan individuele deelnemers.

Ten opzichte van de aanvraag zijn er geen betekenisvolle wijzigingen geweest. Het zwaartepunt van de inzet is op jobcoaching komen te liggen, en in mindere mate op re-integratiedienstverlening. Hierover was in de aanvraag geen verhouding gespecificeerd.

Samenwerking

UWV werkt niet specifiek vanuit ESF Actieve Inclusie samen met andere partijen. De jobcoaching vanuit ESF Actieve Inclusie wordt ingekocht bij externe jobcoachorganisaties. UWV heeft met deze partijen al geruime tijd een inkooprelatie. UWV werkt in de arbeidsmarktregio's samen met gemeenten, maar die samenwerking staat voornamelijk in het teken van de wet SUWI en niet in het teken van de inzet vanuit ESF Actieve Inclusie door UWV.

Relatief aandeel ESF

In de programmaperiode 2014-2020 vormt ESF Actieve Inclusie ongeveer vijf procent van het totale budget voor re-integratie van UWV over dezelfde periode. ESF Actieve Inclusie vormt dus een relatief beperkt aandeel.

Bijdrage project aan actieve inclusie

ESF Actieve Inclusie wordt voornamelijk ingezet voor jobcoaching voor de doelgroep Wajong. UWV zet dit instrument ook vanuit het reguliere beleid veelvuldig in voor de doelgroep Wajong, en acht dit instrument effectief voor deze doelgroep die ondersteuning behoeft op de werkplek. Jobcoaching helpt zowel de arbeidsbelemmerde om goed te functioneren op de werkvloer, als de werkgever om goed om te gaan met de belemmeringen van de werknemer. Deze begeleiding is in de ogen van UWV een noodzakelijke voorwaarde voor deze doelgroep om goed te functioneren op de werkvloer. Omdat dit bijdraagt aan duurzame uitstroom naar werk, acht UWV dit instrument van groot belang voor de actieve inclusie van deze doelgroep.

3.4.8 VenJ-project:

Doelgroep

Vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) wordt ESF Actieve Inclusie ingezet voor vier doelgroepen:

1. (ex-)gedetineerden;
2. tbs'ers;
3. jongeren in een justitiële jeugdinstelling;
4. jongeren in een civielrechtelijke instelling.

Het onderscheid tussen de groepen 3 en 4 is dat jongeren in een justitiële jeugdinstelling een strafbaar feit hebben begaan, terwijl jongeren in een civielrechtelijke instelling in de meeste gevallen onder toezicht staan vanwege een onhoudbare thuissituatie. De problematiek van deze twee groepen is grotendeels hetzelfde.

Voor de verschillende doelgroepen worden verschillende instrumenten ingezet. De precieze inzet van instrumenten per doelgroep wordt besproken in paragraaf 3.5.5 In algemene zin betreft het met name inzet op participatie in onderwijs, het opdoen van concrete vaardigheden gericht op de vraag vanuit de arbeidsmarkt, en nazorg bij de overgang van detentie naar re-integratie.

Relatief aandeel ESF

ESF Actieve Inclusie vormt een substantiële toevoeging aan de middelen die het ministerie van VenJ beschikbaar heeft voor de arbeidstoeleiding van deze doelgroepen. De middelen vanuit ESF Actieve Inclusie worden ingezet als een aanvulling op het reguliere beleid, voor intensivering van activiteiten waar dat nodig is. ESF Actieve Inclusie wordt dus in principe alleen ingezet voor additionele zaken.

Bijdrage project aan actieve inclusie

De activiteiten uit dit project dragen eraan bij dat de verschillende doelgroepen al tijdens hun verblijf in detentie of in een justitiële jeugdinrichting actief toe werken naar een succesvolle terugkeer in de maatschappij. Voor de jongeren wordt dit vooral bereikt door middel van intensieve begeleiding om hen in het onderwijs te houden. Voor (ex-)gedetineerden en tbs'ers wordt dit bereikt door middel van intensieve begeleiding, in combinatie met specifieke arbeidsmarktgerichte cursussen waarmee de (ex-)gedetineerden aan werkgevers kunnen laten zien over welke vaardigheden ze beschikken.

3.5 Inzet voor verschillende doelgroepen

3.5.1 Inzet van instrumenten per doelgroep

De brede doelgroep van ESF Actieve Inclusie zijn mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Binnen de verschillende type projecten, dat wil zeggen de gemeentelijke projecten, projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro, het UWV-project en het VenJ-project, wordt binnen deze brede doelgroep ingezet op specifieke doelgroepen. In deze paragraaf beschrijven we de inzet in 2016 binnen de verschillende projecten voor deze doelgroepen.

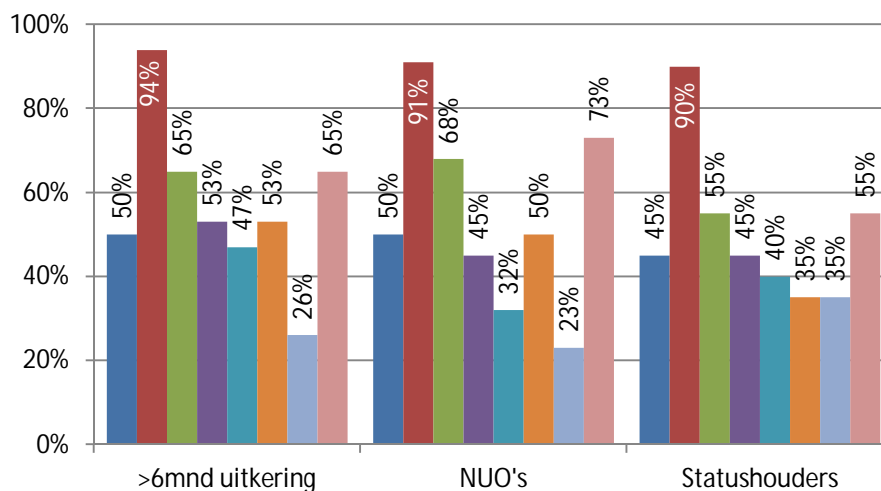
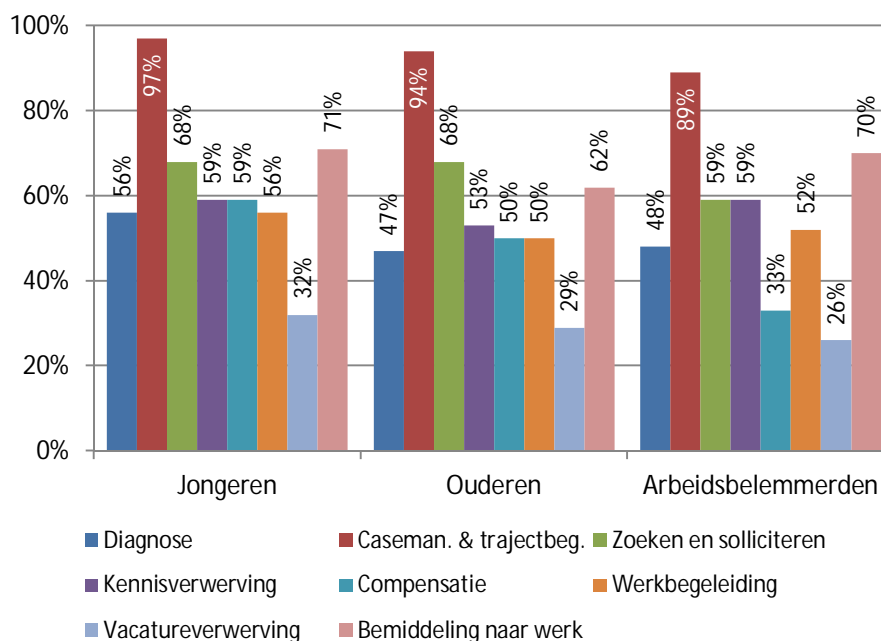
Figuren 3.3 en 3.4 laten binnen respectievelijk de gemeentelijke projecten en de vso-/pro-projecten per doelgroep zien in welk aandeel van de AMR's de verschillende instrumenten voor hen worden ingezet. De weergegeven percentages weerspiegelen telkens een percentage van alle AMR's, waarin het desbetreffende instrument wordt ingezet voor de desbetreffende doelgroep. Zo zien we in figuur 3.3 dat 56 procent van de AMR's het instrument 'diagnose' inzet voor de doelgroep jongeren.

Gemeentelijke projecten

Bij de gemeentelijke projecten (figuur 3.3) zien we dat de inzet van de verschillende typen instrumenten soortgelijk verdeeld is bij de verschillende doelgroepen. Zo wordt voor alle doelgroepen veruit het meeste ingezet op casemanagement en trajectbegeleiding, gevolgd door zoeken en solliciteren op gang brengen en bemiddeling naar werk. In alle doelgroepen wordt relatief weinig ingezet op vacatureverwerving, met uitzondering van statushouders.

Kijkend naar verschillen tussen de doelgroepen, zien we dat voor jongeren in verhouding vaker wordt ingezet op diagnose, compensatie en werkbegeleiding. Voor arbeidsbelemmerden en niet-uitkeringsontvangers zet men in verhouding minder vaak in op compensatiegerichte instrumenten, en juist vaker op bemiddeling naar werk. De doelgroep statushouders ontvangt in verhouding minder vaak werkbegeleiding. Tot slot vertoont de inzet voor ouderen en personen die langer dan zes maanden een (bijstands-) uitkering ontvangen geen opvallende afwijkingen van het algemene beeld.

Figuur 3.3 Inzet van instrumenten voor gemeentelijke doelgroepen

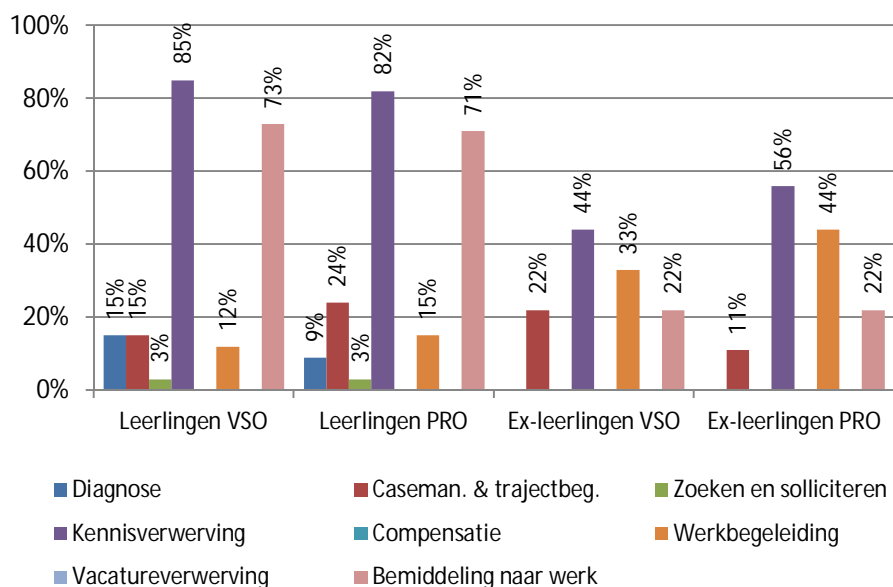
Bron: Invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

Vso-/pro-projecten

Kijkend naar de vso-/pro-projecten (zie figuur 3.4) zien we dat er over het algemeen het meest wordt ingezet op kennisverwerving en bemiddeling naar werk. Bemiddeling naar werk verwijst in deze context niet naar daadwerkelijke plaatsingen op banen, maar naar stagebegeleiding als middel om een succesvolle overgang van school naar werk te bevorderen. We zien wel meer uitgesproken verschillen tussen de verschillende doelgroepen qua inzet van instrumenten. Zo zien we dat voor leerlingen in beide schooltypen relatief vaak wordt ingezet op kennisverwerving en bemiddeling naar werk (voornamelijk stagebegeleiding). Voor ex-leerlingen daarentegen wordt relatief vaak ingezet

op werkbegeleiding en weinig op bemiddeling naar werk. De logische verklaring hiervoor is dat ex-leerlingen in principe geen stage meer lopen en dat een deel van hen al de overstap heeft gemaakt naar werk, waardoor werkbegeleiding van toepassing is. Opvallend is dat voor ex-leerlingen ook in aanzienlijke mate wordt ingezet op kennisverwerving (scholing, branchecursus en leerwerkbedrijf).

Figuur 3.4 Inzet van instrumenten voor vso-/pro-doelgroepen

Bron: Invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

In bijlage 4 is de inzet van instrumenten voor de diverse doelgroepen ook weergegeven op het niveau van de gerichtheid van de instrumenten (aanbodergericht, vraaggericht en matchingsgericht).

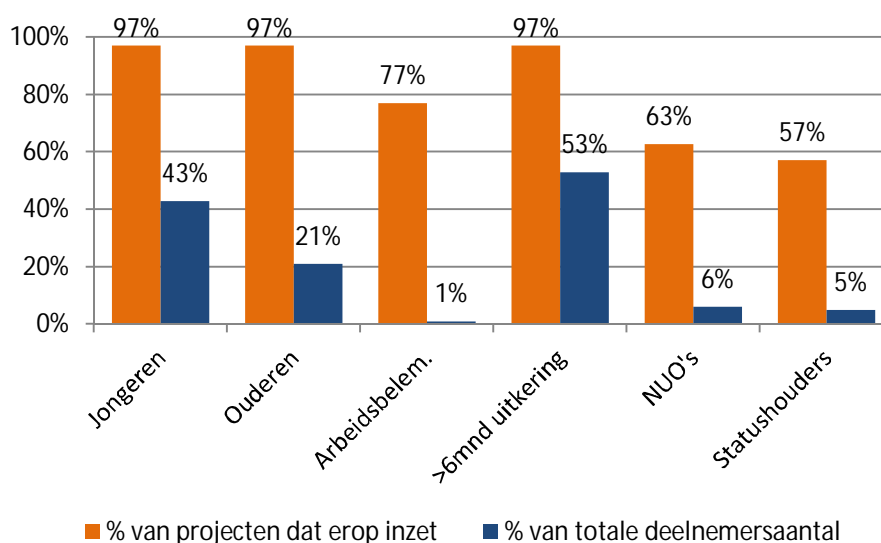
3.5.2 Gemeentelijke doelgroepen

Figuur 3.5 laat per gemeentelijke doelgroep zien in welke mate erop wordt ingezet:

- De oranje staafjes geven weer welk aandeel van de gemeentelijke projecten vanuit ESF Actieve Inclusie een of meerdere instrumenten inzet op die doelgroep. We zien bijvoorbeeld dat 63 procent van de gemeentelijke projecten vanuit ESF Actieve Inclusie instrumenten inzet op arbeidsbelemmerden. Omdat de gemeentelijke projecten doorgaans meerdere doelgroepen tegelijkertijd bedienen vanuit ESF, tellen deze percentages niet op tot honderd procent.
- De blauwe staafjes laten zien welk aandeel de verschillende doelgroepen uitmaken van de totale groep deelnemers aan ESF Actieve Inclusie. Ook hier geldt dat de percentages niet optellen tot honderd procent, omdat een deelnemer tot meerdere doelgroepen tegelijk kan behoren. Een deelnemer kan bijvoorbeeld tegelijkertijd boven de vijftig jaar en arbeidsbelemmerd zijn.

We zien dat de percentages in de oranje staafjes doorgaans hoger zijn. Dit komt doordat ze andersoortige informatie weergeven. De oranje staafjes zijn afgeleid van een dichotome variabele (ja/nee) per gemeentelijk project en de blauwe staafjes tonen de omvang van de doelgroep binnen de totale groep deelnemers.

Figuur 3.5 Inzet vanuit ESF Actieve Inclusie voor de verschillende doelgroepen in 2016, weergegeven in (1) aandeel van de gemeentelijke projecten dat er inzet voor pleegt en (2) aandeel van totale deelnemersgroep

Bron: Invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

Jongeren tot 28 jaar

Volgens de coördinatoren van de gemeentelijke projecten zet 97 procent van deze projecten zich onder andere in voor de doelgroep jongeren tot 28 jaar.

In de gemeentelijke projecten is in 2016 in totaal ruim vier op de tien instromende deelnemers (43% volgens de CBS-monitoring) onder de 28 jaar. In een aantal AMR's bestaat een relatief groot deel van de deelnemers aan ESF Actieve Inclusie uit jongeren. Het betreft Noord-Limburg (100% jongeren), Drechtsteden (95%), Food Valley (88%) en Rijk van Nijmegen (86%). Binnen de AMR's worden in een aantal gevallen specifieke (deel-)projecten georganiseerd voor jongeren. Een illustratie van een dergelijk project geven we hieronder weer.

Uitgelicht: project MATE in Drechtsteden

In de AMR Drechtsteden is een publiekprivate samenwerking opgezet genaamd MATE, die zich richt op het begeleiden van uitgevallen jongeren tussen de 15 en 25 jaar naar een opleiding in de Maritieme sector. De doelgroep bestaat uit jongeren met multiproblematiek (schooluitval, gezinsproblemen, depressie, gedragsproblemen) die niet passen binnen de reguliere hulpverlening. Tijdens het traject van zes maanden verblijven de jongeren vier dagen per week groepsgewijs op een binnenvaartschip om kennis en ervaring op te doen in de binnenvaart, en ontvangen zij intensieve hulpverlening bij hun persoonlijke problematiek. Doordat de jongeren tijdens het project structuur en een zinvolle dagbesteding krijgen, groeit hun zelfvertrouwen en ontstaat een positieve gedragsverandering.

Lees verder over dit voorbeeld in bijlage 3.

Afgezien van het algemene beeld zoals omschreven in paragraaf 3.5.1 (veel inzet op casemanagement, zoeken en solliciteren op gang brengen en bemiddeling naar werk) valt op dat voor jongeren veel verschillende instrumenten worden ingezet. Zo wordt voor hen in verhouding tot de andere doelgroepen vaker diagnose, compensatie en werkbegeleiding ingezet (zie figuur 3.3).

Ouderen vanaf 50 jaar

Volgens informatie van de coördinatoren van de gemeentelijke projecten, zet 97 procent van deze projecten zich onder andere in voor ouderen vanaf vijftig jaar.

Het gemiddelde aandeel van de doelgroep ouderen onder de instromers in 2016 in de gemeentelijke projecten bedraagt 21 procent (volgens de CBS-monitoring). Net als voorgaande jaren komt daarmee de inzet voor ouderen binnen de gemeentelijke projecten lager uit dan de inzet voor jongeren. Een aantal AMR's zet bovengemiddeld in op de doelgroep ouderen vanaf vijftig jaar. Dit zijn West-Brabant (43% ouderen in het gemeentelijke project), Zaanstreek-Waterland (40%), Rijnmond (37%) en Twente (36%).

Afgezien van het algemene beeld (zoals omschreven in paragraaf 3.5.1) zijn er voor ouderen geen bijzondere afwijkingen met betrekking tot de inzet van de verschillende typen instrumenten (zie figuur 3.3).

Doelgroep langer dan zes maanden (bijstands--)uitkering

97 procent van de gemeentelijke projecten zet onder andere in op de doelgroep personen die langer dan zes maanden een (bijstands-) uitkering krijgen (volgens de coördinatoren van de gemeentelijke projecten).

Ook volgens de CBS-monitoring is deze doelgroep sterk vertegenwoordigd in de gemeentelijke projecten. In 2016 behoort meer dan de helft van de ingestroomde deelnemers (53% volgens de CBS-monitoring) tot deze doelgroep. AMR's die een hoog aandeel kennen zijn Rivierenland (100% van de deelnemers behoort tot de doelgroep die langer dan zes maanden een

(bijstands-)uitkering ontvangt), Zuid-Holland Zuid (88%), Zaanstreek-Waterland (87%) en Haaglanden (87%).

Voor personen die langer dan zes maanden een (bijstands-) uitkering ontvangen is de inzet van de verschillende typen instrumenten vergelijkbaar met het algemene beeld (zoals omschreven in paragraaf 3.5.1, zie figuur 3.3).

Arbeidsbelemmerden

Volgens de coördinatoren van de gemeentelijke projecten, zet 77 procent van deze projecten onder andere in op de doelgroep arbeidsbelemmerden.

In de CBS-monitoring is de doelgroep arbeidsbelemmerden afgebakend als mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, Wajong, WAZ, IVA en WIA). In deze cijfers wordt de gemeentelijke doelgroep arbeidsbelemmerden onder de Participatiewet dus niet meegenomen. Als gevolg daarvan is het percentage arbeidsbelemmerden in de gemeentelijke projecten volgens de CBS cijfers, te weten één procent, een sterke onderschatting van het werkelijke aandeel. Dit zien we bevestigd in het feit dat 77 procent van de gemeentelijke projecten vanuit ESF Actieve Inclusie instrumenten inzet voor arbeidsbelemmerden. In twee AMR's maakt de doelgroep arbeidsbelemmerden een relatief groot deel uit van de groep deelnemers aan ESF Actieve Inclusie. Dat zijn Achterhoek (20% arbeidsbelemmerden) en Twente (5%).

Wat opvalt in figuur 3.3 is dat voor arbeidsbelemmerden relatief minder vaak compensatiegerichte instrumenten worden ingezet. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat gemeenten voor arbeidsbelemmerden eerder loonkosten-subsidie op basis van de Participatiewet inzetten, wat buiten ESF Actieve Inclusie valt. Dat instrument is namelijk gekoppeld aan de loonwaarde, en gaat bovendien niet ten laste van de middelen voor re-integratie (die onder druk staan) maar ten laste van het BUIG-budget.⁷

Niet-uitkeringsontvangers

Zoals blijkt uit de gegevens van de coördinatoren van de gemeentelijke projecten, zet 63 procent van deze projecten onder andere in op de doelgroep niet-uitkeringsontvangers.⁸

Het aandeel niet-uitkeringsontvangers in de instroom in 2016 in de gemeentelijke projecten bedraagt (volgens de CBS-monitoring) zes procent.

⁷ Ook wel 'inkomensdeel' genoemd, van waaruit gemeenten de bijstandsuitkeringen bekostigen.

⁸ Deze doelgroep 'niet-uitkeringsontvangers' verschilt van de term 'niet-uitkeringsgerechtigden', die regelmatig in Nationale statistieken wordt gebruikt. Een niet-uitkeringsontvanger is in de regeling ESF Actieve Inclusie gedefinieerd als een persoon onder pensioengerechtigde leeftijd die geen uitkering ontvangt en die minder dan twaalf uur per week werkt. De definitie van niet-uitkeringsgerechtigden is een werkloze werkzoekende zonder recht op een uitkering (art. 6 Participatiewet). Belangrijk verschil tussen de twee definities is dus dat een niet-uitkeringsgerechtigde geen recht heeft op een uitkering, terwijl een niet-uitkeringsontvanger er geen ontvangt (maar mogelijk wel recht heeft).

Na de arbeidsbelemmerden zijn de niet-uitkeringsontvangers daarmee de doelgroep met het minste bereik in de gemeentelijke projecten. Zes procent is echter nog steeds een relatief hoog percentage, gezien het feit dat gemeenten hun inspanningen op gebied van re-integratie primair richten op personen met een bijstandsuitkering, omdat dit leidt tot een besparing op de uitkeringslasten. Een aantal AMR's heeft een relatief hoog bereik in 2016 onder de doelgroep niet-uitkeringsontvangers. Dat zijn Drechtsteden (24% niet-uitkeringsontvangers in de gemeentelijke projecten), Noord-Limburg (17%), Rijk van Nijmegen (16%) en Zeeland (14%). Binnen de gemeentelijke projecten komt het voor dat er specifieke deelprojecten zijn opgezet voor niet-uitkeringsontvangers. Een voorbeeld van een dergelijk (deel-)project beschrijven we hieronder.

Uitgelicht: traject 'Jij in de toekomst' in Gouda

Met het traject 'Jij in de toekomst' zet de gemeente Gouda in op de activatie van niet-uitkeringsontvangende (NUO) jongeren zonder werk of opleiding. Inactieve jongeren worden op een outreachende wijze benaderd en worden begeleid door een werkcoach. Vaak hebben de deelnemende jongeren te maken met meerdere problemen en zitten vast in een negatieve spiraal. Met de inzet van de werkcoach stuurt de gemeente Gouda actief aan op het stimuleren van de motivatie en het zelfvertrouwen van de jongeren. Hiertoe biedt de werkcoach een combinatie van betrokkenheid, perspectief, confrontatie en heropvoeding om de jongere te motiveren en activeren. Door de kleine caseload kan de werkcoach intensieve begeleiding bieden richting een opleiding of een baan.

Lees verder over dit voorbeeld in bijlage 3.

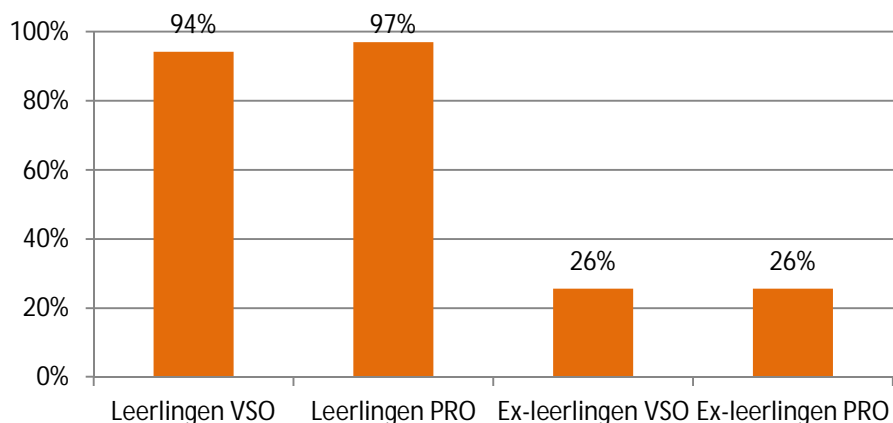
In figuur 3.3 is te zien dat voor niet-uitkeringsontvangers in verhouding minder vaak compensatiegerichte instrumenten worden ingezet. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat gemeenten de inzet van compensatie (zoals plaatsingssubsidies) voor NUO's niet rendabel achten aangezien hier geen bespaarde uitkeringslasten tegenover staan. Wel wordt voor NUO's relatief vaak bemiddeling naar werk ingezet.

3.5.3 (Ex-)leerlingen vso/pro

Alle 35 AMR's voeren in 2016 een project uit voor (ex-)leerlingen vso/pro. In 2016 stromen (volgens de CBS-monitoring) 21.200 deelnemers in deze projecten in.

Figuur 3.6 laat zien in welke mate de projecten gericht op (ex-)leerlingen vso/pro-instrumenten inzetten op de vier verschillende vso/pro doelgroepen. We zien dat bijna alle projecten instrumenten inzetten voor leerlingen in zowel het voortgezet speciaal onderwijs als in het praktijkonderwijs. Er worden in mindere mate instrumenten ingezet voor ex-leerlingen van beide schooltypen.

Figuur 3.6 Aandeel van de projecten voor (ex-) leerlingen vso/pro waarin instrumenten worden ingezet voor de verschillende doelgroepen in 2016

Ter illustratie beschrijven we hieronder een voorbeeld van hoe een school voor praktijkonderwijs stagebegeleiding en nazorg organiseert met subsidie van ESF Actieve Inclusie.

Uitgelicht: stagebegeleiding voor pro-leerlingen in gemeente Enschede

Het Bonhoeffer College voor praktijkonderwijs in Enschede biedt leerlingen tijdens de schoolperiode intensieve ambulante stagebegeleiding. Het doel hierbij is om de jongeren zo goed mogelijk voor te bereiden op de arbeidsmarkt, en hen na hun opleiding aan een baan te helpen. Na afronding van de schoolgaande periode volgt een proces van intensieve nazorg, waarin stagebegeleiders van het Bonhoeffer zowel de oud-leerling als de werkgever begeleiden. Met deze aanpak realiseert men aanzienlijke uitstroom naar de arbeidsmarkt en vervolgopleidingen. Het bieden van deze stagebegeleiding en nazorg vergt veel tijd, wat dankzij ESF Actieve Inclusie mogelijk is.

Lees verder over dit voorbeeld in bijlage 3.

3.5.4 UWV doelgroep

Het UWV-project is in 2016 van start gegaan. In dit project zijn, volgens de CBS-monitoring, voornamelijk⁹ 370 personen ingestroomd. Bijna drie op de vier deelnemers aan het UWV-project (73% volgens de CBS-monitoring) is man. Het aandeel jongeren onder de 28 jaar komt in 2016 uit op 69 procent. Drie procent is boven de 50 jaar. De overige deelnemers (28%) is tussen de 28 en vijftig jaar.

UWV zet vanuit ESF Actieve Inclusie uitsluitend in op de doelgroep arbeidsbelemmerden. Dit betreft voor het grootste deel Wajongers, en verder kunnen het ook WIA-ontvangers met zwaardere problematiek zijn. Het voornaamste

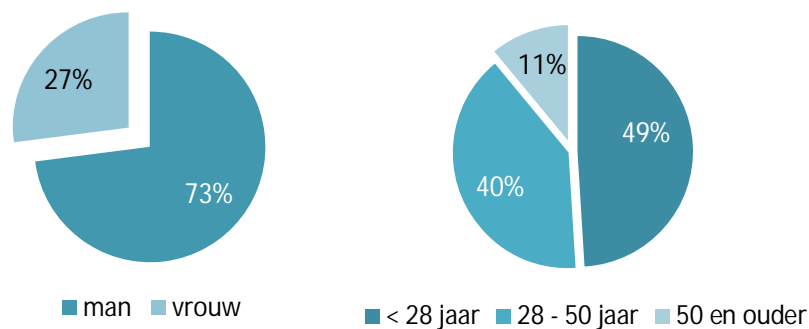
⁹ Dit betreft gegevens op basis van de voorlopige aanvraag.

instrument dat wordt ingezet is jobcoaching. Daarbij wordt ondersteuning geboden op de werkvloer aan zowel de arbeidsbelemmerde als aan de werkgever. Daarnaast wordt een klein deel van het ESF-budget (rond de 10-20%) besteed op oudere Wajong-trajecten, die voornamelijk gericht zijn op aanbodversterking. Deze trajecten zijn reeds eerder ingekocht en lopen nog door.

3.5.5 VenJ-doelgroep

Net als het UWV-project, is ook het VenJ-project in 2016 van start gegaan. In dat jaar zijn, volgens de CBS-monitoring, 3.790 deelnemers ingestroomd. Bijna zes op de tien (59%) personen uit de VenJ-doelgroep zijn gedetineerden. Jongeren in een jeugdinrichting maken 34 procent van het totaal aantal deelnemers aan dit project uit. De overige acht procent van de deelnemers zijn tbs'ers. De deelnemers aan het VenJ-project zijn veelal man en relatief jong. Dit strookt met de algehele populatie van de inrichtingen van het ministerie van VenJ (specifiek de Dienst Justitiële Inrichtingen), die voor het grootste deel uit jonge mannen bestaat.

Figuur 3.7 Kenmerken deelnemers ESF Actieve Inclusie VenJ-project

Voor de verschillende VenJ-doelgroepen worden verschillende instrumenten ingezet. We bespreken achtereenvolgens de verschillende doelgroepen, en gaan daarbij in op de inhoud, samenwerking en de bijdrage aan de doelen.

Gedetineerden

Voor gedetineerden zet men richting het einde van de detentieperiode (ongeveer de laatste 2 jaar) in op het aanleren van praktische en concrete vaardigheden die nuttig zijn op de arbeidsmarkt. De gedetineerde stelt samen met een casemanager een plan op met doelen voor de ontwikkeling, en bereikt deze stap voor stap door middel van korte gerichte cursussen, zoals vca, lasopleidingen, vorkheftruckcertificaat etc. Men helpt de gedetineerden om zich te specialiseren, op basis van de behoefte vanuit de arbeidsmarkt en de individuele interesse van de gedetineerde. Verder wordt er ook naar 'soft skills' gekeken zoals de Nederlandse taal en sollicitatievaardigheden.

De genoemde activiteiten voor gedetineerden dragen bij aan hun actieve inclusie na detentie omdat men gericht inzet op praktisch bruikbare opleidingen met concrete certificaten. Daarmee kan de gedetineerde na detentie aan werkgevers laten zien wat voor vaardigheden men heeft opgedaan. Men sluit aan op de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Ook de intensieve begeleiding draagt bij aan het resultaat, zoals ook naar voren komt uit eerder onderzoek (Weijters et al., 2013).

Tbs'ers

De inzet vanuit ESF Actieve Inclusie voor tbs'ers is vergelijkbaar met de inzet voor gedetineerden.

Ex-gedetineerden

De inzet voor ex-gedetineerden betreft nazorg gedurende een periode van zes weken na hun ontslag uit de Penitentiaire Inrichting (PI). In deze periode zet de PI voornamelijk in op een warme overdracht naar de gemeente, omdat de meeste ex-gedetineerden (rond de 85%) in eerste instantie in een uitkering terecht komen. In deze warme overdracht worden zaken overgedragen zoals aandachtspunten in de omgang, eerdere opleidingsactiviteiten, vaardigheden en interesses. Ook omtrent huisvesting werkt de PI samen met gemeenten, omdat huisvesting na detentie van groot belang is om recidive en andere problematiek te voorkomen. Daarnaast draagt de PI bij aan matching van de ex-gedetineerde naar werk, door een netwerk te onderhouden met werkgevers en zo te zoeken naar mogelijkheden voor werk of een stage.

Jongeren in strafrechtelijke en civielrechtelijke inrichtingen

Voor jongeren in strafrechtelijke en civielrechtelijke inrichtingen wordt er vanuit ESF Actieve Inclusie primair op ingezet dat ze een opleiding volgen, voornamelijk vmbo en mbo. Men zet in op het volgen van onderwijs omdat dit jongeren de grootste kans biedt om later een succesvolle terugkeer te hebben in de maatschappij. De inzet vanuit ESF Actieve Inclusie betreft (1) extra docenten en (2) extra individuele begeleiding om de jongeren op school te houden. Deze inzet is nodig omdat deze jongeren vaak met meervoudige problematiek te maken hebben en daardoor moeilijk zijn om in opleiding te houden. De jeugdinrichtingen hebben gemerkt dat meer individuele begeleiding helpt om deze doelgroep op het rechte pad te houden.

Het onderwijs in de inrichtingen wordt doorgaans gegeven door een school die is verbonden aan de inrichting. De inrichting zorgt daarnaast zelf voor de individuele begeleiding. De primaire focus ligt op onderwijs. Indien de jongere geen onderwijs kan of wil volgen kan eventueel ook naar werk toe geleid worden.

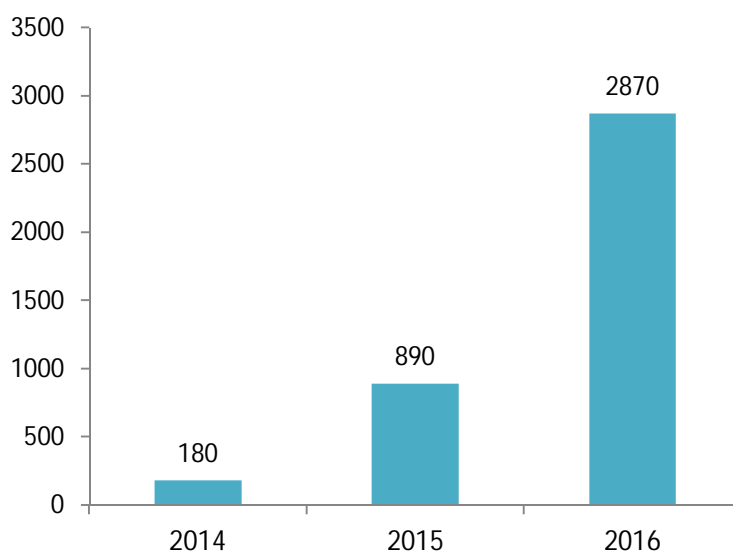
3.6 Statushouders (vluchtelingen)

Eind 2015 is een regelwijziging doorgevoerd, waardoor statushouders (vluchtelingen) vanaf 2016 als specifieke doelgroep konden instromen in gemeentelijke projecten. In de jaren 2014 en 2015 zaten ook al statushouders (vluchtelingen) onder de deelnemers van de projecten. Deze statushouders stroomden toen niet in vanwege het feit dat zij statushouder waren, maar omdat ze onder één van de andere doelgroepen vielen (bijvoorbeeld jongeren, ouderen of (minimaal) zes maanden in de (bijstands-) uitkering. In deze paragraaf beschrijven we het bereik onder de doelgroep statushouders (vluchtelingen) en gaan we in op de inzet voor deze doelgroep binnen de verschillende projecten.

Bereik onder statushouders (vluchtelingen)

In totaal nemen tot en met 2016 ruim 4.000 statushouders (vluchtelingen) deel aan ESF Actieve Inclusie, nagenoeg allemaal in de gemeentelijke projecten. Van de gemeentelijke projecten maken statushouders (vluchtelingen) vier procent uit van de totale instroom. Figuur 3.7 laat zien dat het aantal statushouders dat deelneemt aan ESF tussen 2014 en 2016 sterk is gestegen. Dit is allereerst te verklaren door de toegenomen instroom van statushouders in Nederland in die periode, die na het doorlopen van de asielprocedure zijn gehuisvest in de diverse gemeenten. Daarnaast heeft de toevoeging van statushouders (vluchtelingen) als specifieke doelgroep onder ESF Actieve Inclusie waarschijnlijk bijgedragen aan de bereikte aantallen statushouders (vluchtelingen).

Figuur 3.8 Aantal statushouders (vluchtelingen) bereikt met ESF Actieve Inclusie, binnen gemeentelijke projecten per jaar

Bron: CBS-monitoring, april 2017

Van de in 2016 gestarte deelnemers in gemeentelijk projecten bestaat vijf procent uit statushouders (vluchtelingen). Het aandeel statushouders (vluchtelingen) is relatief hoog in de gemeentelijke projecten van de AMR's Stedendriehoek en Noordwest Veluwe (36% van de instroom in 2016 bestaat uit statushouders), Groot Amsterdam (18%), Rijnmond (17%), Gooi- en Vechtstreek (15%) en Midden-Holland (15%). De inzet van dedicated casemanagers voor statushouders (vluchtelingen) in de AMR Stedendriehoek en Noordwest Veluwe beschrijven we onderaan deze paragraaf ter illustratie van de wijze waarop in de gemeentelijke projecten de inzet voor statushouders (vluchtelingen) wordt vormgegeven. Het relatieve aandeel van statushouders (vluchtelingen) in de verschillende gemeentelijke projecten is weergegeven in bijlage 5.

Inzet op statushouders (vluchtelingen) binnen de projecten

De opvang en (arbeids-)integratie van statushouders (vluchtelingen) staat hoog op de politieke agenda bij gemeenten. In nagenoeg alle gemeenten worden activiteiten ontplooid gericht op de (arbeids)integratie van statushouders, bijvoorbeeld door middel van maatjesprojecten, taalcursussen en maatschappelijke begeleiding. In enkele grote gemeenten wordt ingezet op vroege activering vanuit het AZC, dus voordat de statushouder in een gemeente gehuisvest is en een uitkering ontvangt.

Zoals hierboven beschreven, vormen statushouders (vluchtelingen) in de periode 2014-2016 nog een relatief beperkte groep qua omvang in ESF Actieve Inclusie. Binnen de gemeentelijke projecten worden regelmatig dedicated casemanagers ingezet die specifiek de doelgroep statushouders (vluchtelingen) begeleiden. Dit is dus een vorm van gerichte inzet voor

statushouders (vluchtelingen). De reden hiervoor is dat statushouders (vluchtelingen) als doelgroep specifieke kenmerken en problemen hebben, zoals beperkte beheersing van de Nederlandse taal, culturele verschillen en een beperkt sociaal netwerk. Dit maakt dat de begeleiding van statushouders (vluchtelingen) een meer specialistische bezigheid is. De dedicated casemanagers beschikken over de juiste kennis en ervaring om deze doelgroep te begeleiden naar werk.

Figuur 3.3 laat zien dat de inzet van instrumenten voor statushouders grotendeels dezelfde verdeling kent als voor andere doelgroepen. Wel valt op dat voor statushouders minder vaak wordt ingezet op werkbegeleiding.

De projectcoördinatoren waarderen het feit dat statushouders (vluchtelingen) in 2016 als doelgroep zijn toegevoegd aan ESF Actieve Inclusie, omdat dit hen helpt om deze doelgroep te bedienen. Vanuit de tweede tranche (2017-2018) worden regelmatigere specifieke deelprojecten gericht op statushouders (vluchtelingen) genoemd. Wel geldt ook hier dat veel gemeenten de statushouders zullen bedienen vanuit hun reguliere beleid in plaats van vanuit nieuwe activiteiten. Een specifieke overweging hierbij, naast de in paragraaf 3.4.4 reeds benoemde overwegingen voor inzet van ESF Actieve Inclusie binnen regulier beleid, is dat projecten voor statushouders vaak niet alleen gericht zijn op arbeidstoeleiding maar ook op taalverwerving en integratie in brede zin. Men ziet bij het opvoeren van dergelijke projecten in het kader van ESF Actieve Inclusie het risico dat deze bij de einddeclaratie niet subsidiabel worden geacht. Enkele projectcoördinatoren geven aan dat het accent van de activiteiten gericht op statushouders (vluchtelingen) in eerste instantie vooral lag op inburgering en taalverwerving, omdat betaald werk nog niet haalbaar was. Nu de ingestroomde statushouders (vluchtelingen) langer in Nederland verblijven is er steeds meer aandacht voor arbeidstoeleiding van deze doelgroep.

Uitgelicht: Dedicated casemanagement voor statushouders in Apeldoorn

De gemeente Apeldoorn investeert vroeg in de activering en begeleiding van statushouders zodat zij zo snel mogelijk in het eigen levensonderhoud kunnen voorzien door middel van werk. Hiertoe zet men in op intensieve begeleiding door dedicated casemanagers. De casemanager stelt voor de statushouders een duaal traject (=parallele inburgering en arbeidstoeleiding) op maat samen, wat bijdraagt aan snellere taalverwerving en arbeidstoeleiding. Men biedt maatwerk om in de begeleiding aan te sluiten op de diverse achtergronden, capaciteiten en belemmeringen van de statushouders. Omdat de casemanager zich specifiek op statushouders focust, kent men deze doelgroep goed. ESF Actieve Inclusie maakt het mogelijk dat de caseload per casemanager laag wordt gehouden, zodat er voldoende tijd is voor intensieve begeleiding en maatwerk.

Lees verder over dit voorbeeld in bijlage 3.

3.7 Gelijke Kansen en Non-discriminatie

Het OP signaleert dat specifieke groepen een beperkte toegang hebben tot de arbeidsmarkt vanwege onder meer discriminatie op de arbeidsmarkt en stereotype beeldvorming die over deze groepen bestaat (bijvoorbeeld LHBT's, mensen met een niet-westerse achtergrond en vrouwen) (zie hierover ook hoofdstuk 2 van deze rapportage). Daarom is in het OP voor ESF Actieve Inclusie het horizontale thema Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND) benoemd. De inzet binnen het programma voor GKND beschrijven we in deze paragraaf. We gaan eerst in op het bereik van specifieke groepen binnen ESF Actieve Inclusie waarvoor de toegang tot de arbeidsmarkt moeilijk is.

Bereik groepen met een moeilijke toegang tot de arbeidsmarkt in 2016

Binnen de brede doelgroep van ESF Actieve Inclusie is een aantal specifieke groepen te benoemen met minder kansen op de arbeidsmarkt. Het betreft de volgende groepen:

- statushouders (vluchtelingen);
- vrouwen;
- arbeidsbelemmerden;
- ouderen;
- eerste generatie migranten;
- personen in een huishouden zonder inkomsten;
- personen in een eenouderhuishouden met afhankelijke kinderen.

In de CBS-monitoring is een aantal indicatoren opgenomen die door de Europese Commissie zijn geformuleerd in het kader van het horizontale thema GKND, waaraan valt te bezien hoe de bovengenoemde groepen in de verschillende projecten zijn vertegenwoordigd. Tabel 3.3 geeft het aandeel van de instromende deelnemers in 2016 weer in het geheel van de projecten. Omdat de groepen onderling (kunnen) overlappen (een deelnemer kan bijvoorbeeld zowel oudere, vrouw als arbeidsbelemmerd zijn), tellen de percentages niet op tot honderd procent. Het aandeel van deze groepen per project in 2016 is weergegeven in bijlage 5.

Tabel 3.3 Aantal en aandeel deelnemers uit 2016 dat tot specifieke groep met minder kansen op de arbeidsmarkt behoort (zoals benoemd door de Europese Commissie), totaal voor alle aanvragers

Groep	Aantal deelnemers	Aandeel van totaal
Statushouders	2.950	5%
Vrouwen	23.990	40%
Arbeidsbelemmerden	880	1%
Ouderen (> 50 jaar)	7.590	13%
Eerste generatie migranten	14.370	24%
Huishoudens zonder inkomsten	27.730	46%
Eenouderhuishoudens met afhankelijke kinderen	9.890	16%

Bron: CBS-monitoring, april 2017

We zien in tabel 3.3 dat:

- Vijf procent van de in 2016 gestarte deelnemers uit **statushouders** (vluchtelingen) bestaat. Dit is in verhouding een aanzienlijk deel, wat in de afgelopen jaren is gegroeid (zie ook paragraaf 3.6). Dit aandeel zal in de toekomst mogelijk verder groeien, als gemeenten vanuit ESF Actieve Inclusie specifiek gaan inzetten op de nieuw toegevoegde doelgroep statushouders (vluchtelingen). Statushouders (vluchtelingen) komen nagenoeg alleen in gemeentelijke projecten voor, omdat ze alleen daar als specifieke doelgroep gelden.
- Het aandeel **vrouwen** is in 2016 veertig procent. Dit betekent dat ESF Actieve Inclusie in verhouding meer mannen dan vrouwen bereikt. Het aandeel mannen is met name hoog onder de VenJ en UWV doelgroepen. Onder de gemeentelijke projecten vormen vrouwen 45 procent van de deelnemers.
- Het aandeel **arbeidsbelemmerden** is beperkt tot één procent. Dit relatief lage percentage laat zich, zoals omschreven in paragraaf 3.5.2 deels verklaren doordat in de CBS-monitoring de gemeentelijke doelgroep arbeidsbelemmerden onder de Participatiewet niet is meegenomen. Het resulterende percentage van één procent is dus een onderschatting van het werkelijke aandeel arbeidsbelemmerden binnen ESF Actieve Inclusie.
- Het aandeel **ouderen** vanaf vijftig jaar bedraagt in 2016 dertien procent. Dit percentage wordt deels vertekend, omdat binnen de vso-/pro-projecten alleen jongeren deelnemen. Binnen de gemeentelijke projecten is het aandeel ouderen 21 procent.
- Een kwart van alle deelnemers aan ESF Actieve Inclusie die zijn gestart in 2016 bestaat uit **eerste generatie migranten**.
- Zes op de tien deelnemers van gemeentelijke projecten bestaat uit personen uit **huishoudens zonder inkomsten**.
- Zestien procent van de deelnemers betreft personen uit **eenouderhuishoudens met afhankelijke kinderen**.

Inzet op GKND in gemeentelijke projecten

Om de AMR's te ondersteunen bij het invulling geven aan het thema GKND heeft het Agentschap SZW ondersteuning geboden in de vorm van praktische handreikingen. Een deel van de ondersteuning werd in opdracht van het Agentschap uitgevoerd door het bureau Van Doorne Huiskes. Zo heeft het bureau in dertig AMR's rondetafelgesprekken gevoerd met de betrokken professionals en uitvoerders om het thema en de invulling ervan te bespreken, evenals mogelijke belemmeringen en vragen van regio's.

De meeste coördinatoren geven aan naast deze rondetafelgesprekken geen concrete acties te hebben ondernomen gericht op het thema GKND. Men geeft aan dat aandacht voor het thema GKND binnen de uitvoering al geborgd is via de professionaliteit en het bewustzijn van de uitvoerders, evenals de begeleiding die zij bieden. Gemeenten bieden individuele begeleiding en maatwerk om eventuele hindernissen voor arbeidstoeleiding weg te kunnen nemen. Er wordt volgens de coördinatoren niet gediscrimineerd in de

uitvoering, zoals ook in de wet geregeld is. Het thema GKND wordt binnen de uitvoering dus niet gezien als een probleem, waardoor men niet de noodzaak ziet om in het kader van ESF Actieve Inclusie gerichte acties richting de uitvoering te ondernemen op het gebied van GKND. In enkele AMR's zijn wel acties ondernomen, zoals een training voor casemanagers. Dergelijke initiatieven worden soms ook los van ESF Actieve Inclusie ondernomen. Wat opvalt is dat de coördinatoren bij het bespreken van het thema GKND meestal niet ingaan op mogelijke discriminatie door werkgevers, en eventuele initiatieven die gemeenten richting werkgevers zouden kunnen nemen. In enkele AMR's zijn hiertoe wel initiatieven ondernomen, zoals een voorlichtingssessie voor werkgevers over het thema GKND.

De coördinatoren geven wel aan te zien dat GKND in de maatschappij een belangrijk thema is, waar nog verbetering in te behalen is. Gemeenten bevorderen GKND door maatschappelijke problemen bij specifieke doelgroepen te signaleren en hier beleid op te formuleren. Zo biedt men zowel vanuit ESF Actieve Inclusie als daarbuiten extra ondersteuning aan bijvoorbeeld jongeren, ouderen, vrouwen, statushouders of arbeidsbelemmerden. Regelmatig zetten gemeenten dedicated casemanagers in voor bepaalde doelgroepen, zoals jongeren en statushouders (zie ook paragraaf 3.6). Voor groepen die moeilijk te bereiken zijn, wordt soms een outreachende aanpak gehanteerd, waarbij de genoemde doelgroepen actief worden benaderd door professionals die zich bewegen in hun leefwereld (in de wijk, in de media, via verenigingen etc.). Wel geven meerdere projectleiders aan dat het organiseren van activiteiten specifiek voor GKND-groepen (zoals mensen met een migratie-achtergrond, vrouwen of ouderen) lastig kan zijn, omdat dat juist als stereotyperend ervaren kan worden. Er zijn wel activiteiten waar bepaalde GKND-groepen veel mee worden bereikt, bijvoorbeeld omdat ze in een bepaalde wijk worden uitgevoerd.

Gevraagd naar de eventuele behoefte voor aanvullende ondersteuning omtrent GKND gaven veel regio's aan hier geen behoefte aan te hebben. Enkele regio's gaven als suggestie om een cursus aan te bieden voor casemanagers.

Met betrekking tot de toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie voor GKND geeft ongeveer de helft van de coördinatoren aan dat ESF Actieve Inclusie heeft geleid tot enige toegenomen bewustwording over GKND, omdat het thema besproken is geweest tijdens de rondetafelbijeenkomst met het bureau Van Doorne Huisjes. De overige coördinatoren zien geen bijdrage van ESF Actieve Inclusie aan bewustwording, omdat dit al geborgd was in de uitvoering. De coördinatoren geven aan moeilijk in te kunnen schatten wat de daadwerkelijke impact van ESF Actieve Inclusie is geweest op gelijke kansen en non-discriminatie. In het algemeen zijn er weinig concrete acties op dit thema ondernomen in de uitvoeringspraktijk. Wel geven de projectleiders aan dat ESF Actieve Inclusie in algemene zin heeft bijgedragen aan GKND, omdat

er activiteiten mee zijn gefinancierd die voor alle groepen bijdragen aan meer inclusie dus meer gelijke kansen.

De bovenstaande uitkomsten zijn grotendeels in overeenstemming met de bevindingen¹¹ van het bureau Van Doorne Huiskes, dat de rondetafel-gesprekken met de AMR's heeft gevoerd.

Uitgelicht: project 'Eigen kracht' voor laagopgeleide vrouwen in Leeuwarden

In het project 'Eigen Kracht' zet de gemeente Leeuwarden zich in voor het activeren van laagopgeleide vrouwen. De deelnemende vrouwen volgen gedurende een jaar een BBL-opleiding op mbo 2-niveau aan het Friesland College, en volgen daarnaast stage. De deelnemers worden intensief begeleid door een jobcoach en een studieloopbaan-begeleider, zodat de motivatie wordt vastgehouden en eventuele belemmeringen kunnen worden besproken en weggenomen. Door middel van dit project krijgt deze doelgroep de kans om de moeilijke omslag te maken van vaak langdurige inactiviteit naar een opleiding en uiteindelijk de arbeidsmarkt.

Lees verder over dit voorbeeld in bijlage 3.

Inzet op GKND vanuit vso-/pro-projecten

In de meeste arbeidsmarktregio's is binnen het vso-/pro-project geen concrete actie ondernomen als gevolg van het horizontale thema GKND. Als reden hiervoor geven de coördinatoren aan dat vso-/pro-scholen van zichzelf gericht zijn op het bieden van gelijke kansen omdat de populatie bestaat uit kwetsbare jongeren met een achterstand. In de begeleiding biedt men altijd maatwerk toegespitst op de individuele behoefte en talenten, los van kenmerken zoals leeftijd, geslacht of etniciteit. Daarnaast zijn in het reguliere beleid (los van ESF Actieve Inclusie) soms maatregelen genomen zoals het vergroten van de weerbaarheid van leerlingen of het trainen van docenten in omgang met diversiteit. Evenals gemeenten zien de vso-/pro-scholen GKND dus niet als een probleem, en zodoende vormt het thema voor hen ook geen aanleiding om zaken te veranderen in de uitvoering.

De bijdrage van ESF Actieve Inclusie aan bewustwording over het thema GKND in de vso-/pro-projecten wordt gering geschat, omdat het thema tot weinig concrete acties heeft geleid. Zoals ook werd aangegeven over de gemeentelijk projecten, geldt dat ESF Actieve Inclusie in algemene zin heeft bijgedragen aan het realiseren van GKND door meer intensieve begeleiding naar werk mogelijk te maken voor de kwetsbare groep jongeren op de vso-/pro-scholen.

UWV project

Het thema Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND) heeft bij UWV niet geleid tot concrete acties of aanpassingen van werkprocessen. Men geeft aan dat niemand wordt uitgesloten van deelname aan de ESF-activiteiten en dat in de uitvoering niet wordt gediscrimineerd op kenmerken zoals leeftijd, geslacht

¹¹ Deze bevindingen zijn omschreven in een niet-openbaar evaluatieverslag genaamd 'Conclusies resultaten inventarisatiefase AMR's', dd. 8 februari 2016.

of afkomst. In de geboden begeleiding wordt aangesloten op de aard van de beperking en de begeleidingsbehoefte van de klant. Het thema GKND vormde dus niet de aanleiding om iets te veranderen.

VenJ project

Vanuit ESF Actieve Inclusie zijn geen gerichte initiatieven ondernomen gericht op het bevorderen van GKND. In het algemeen geldt dat de inrichtingen aparte doelgroepen bedienen. Door deze natuurlijke scheiding van doelgroepen is de dienstverlening van de diverse inrichtingen van nature toegespitst op hun eigen doelgroepen:

- Jeugdinstellingen bedienen uitsluitend jongeren.
- Verreweg de meeste gedetineerden zijn tussen 20 en 35 jaar oud. De PI's bedienen dus vooral jongvolwassenen.
- De overgrote meerderheid van de gedetineerden bestaat uit mannen.
- Gedetineerde mannen en vrouwen verblijven in gescheiden PI's.
- Rond de zestig procent van de gedetineerden heeft een migratie-achtergrond. Dit vormt dus een groot deel van de populatie.

Binnen het reguliere beleid van PI's is al aandacht voor het bevorderen van GKND. Voor vrouwen in detentie met kinderen tussen 2 en 20 jaar verzorgt de Dienst Justitiële Inrichtingen de (erkende) gedragsinterventie 'Betere Start'¹², gericht op het verminderen van gedragsproblemen bij kinderen en vergroten van opvoedvaardigheden bij de moeders. Ook zwangere vrouwen in detentie krijgen specifieke ondersteuning.

Voor gedetineerden met een migratieachtergrond worden geen specifieke activiteiten georganiseerd. Wel geldt dat men vanuit een persoonsgerichte aanpak een 'individueel aanbod op maat' biedt. Mensen die de Nederlandse taal niet (voldoende) beheersen kunnen een gerichte opleiding volgen. In de praktijk betreft dit vooral gedetineerden met een migratie-achtergrond.

ESF Actieve Inclusie draagt in de ogen van het ministerie van VenJ bij aan het bevorderen van GKND, omdat ex-gedetineerden in de samenleving met een negatief stigma te maken hebben. Jongeren zijn daarnaast een kwetsbare doelgroep. Inzet op hun succesvolle re-integratie draagt dus bij aan GKND.

3.8 Analyse casestudies: interventielogica van instrumenten

Voor dit verdiepende onderzoek zijn casestudies uitgevoerd bij zes deelprojecten, namelijk:

- activering van NUO-jongeren in Gouda;
- een BBL-traject voor laagopgeleide vrouwen in Leeuwarden;

¹² Zie voor info bijgaande link: <https://www.dji.nl/over-dji/organisatiestructuur/divisie-gevangeniswezen-vreemdelingenbewaring/moeders-in-detentie.aspx>.

- opleidingstraject voor de maritieme sector voor jongeren met een hulpverleningsvraag;
- dedicated klantmanagers voor statushouders (vluchtelingen) in Apeldoorn;
- intensieve stagebegeleiding en nazorg van (ex-)leerlingen van het praktijkonderwijs in Enschede;
- de inzet van tijdelijke loonkostensubsidie voor werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in Nijmegen.

In de verdiepende onderzoeken kijken we vooral naar de interventielogica op het niveau van projecten: worden de instrumenten voor de doelgroepen ingezet waarvoor uit onderzoek aanwijzingen voor effectiviteit zijn en geven de resultaten nieuwe aanwijzingen voor de effectiviteit? Met de casestudies kunnen we de interventielogica op het niveau van instrumenten beschouwen. Een belangrijke opmerking vooraf daarbij is, dat we voor de casestudies onderzoek hebben gedaan bij slechts een klein aantal innovatieve deelprojecten; het geeft dus geen representatief beeld van de deelprojecten die in het kader van ESF Actieve Inclusie zijn uitgevoerd.

De uitvoerders van deze deelprojecten benoemen de volgende interventielogica:

- Gouda: een outreachende aanpak en een vaste werkcoach met een kleine caseload die stuurt op motivatie, zelfvertrouwen en eigen verantwoordelijkheid.
- Leeuwarden: een goede screening, intensieve begeleiding gericht op motivatie en het wegnemen van belemmeringen, de inzet van een BBL-opleiding en een actieve rol van de gemeente om stages te werven.
- Dordrecht: dagbesteding binnen een geschikte omgeving in de binnenvaart, inzet op zingeving, zelfvertrouwen, samenwerking en sociale vaardigheden wat een positieve gedragsverandering te weeg brengt.
- Apeldoorn: dedicated klantmanagers (voor statushouders), intensieve begeleiding, maatwerk, combinatie van inburgering en arbeidstoeleiding en aandacht voor balans tussen draaglast en draagkracht.
- Enschede: intensieve stagebegeleiding van leerlingen en intensieve nazorg en actieve bemiddeling van ex-leerlingen.
- Nijmegen: inzet van een vorm van loonkostensubsidie met weinig bureaucratie voor een groep die niet in aanmerking komt voor loonkostensubsidie van de Participatiewet.

Een rode lijn in de interventielogica van deze zes deelprojecten is dat er ingezet wordt op intensieve begeleiding voor een specifieke doelgroep bij vijf van de zes deelprojecten. Hiervoor worden regelmatig specifieke begeleiders vrijgemaakt met een lage caseload. Deze casussen laten zien dat het mogelijk is om met behulp van ESF Actieve Inclusie deelprojecten te ondernemen gericht op specifieke groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Verder zien we dat in alle gevallen wordt ingezet op mensen met een (grote) afstand

tot de arbeidsmarkt. De onderliggende interventielogica gaat over de wijze waarop die begeleiding wordt ingericht.

3.9 Samenvattende conclusie

Financiële voortgang

Gemiddeld gezien geven de voorlopige cijfers weer dat het programma ESF Actieve Inclusie goed op koers ligt voor een volledige benutting van het totaal beschikbare subsidiebudget voor het eerste aanvraagtijdvak voor de gemeentelijke en vso-/pro-projecten. Omdat UWV in april 2017 nog bezig was met de afronding van een eerder ESF-project, zijn nog geen cijfers beschikbaar over de financiële realisatie over het UWV-project voor de tranche 2014-2016. Voor het VenJ-project geldt dat de voorlopige realisatie uitkomt op 88 procent van het beschikbare bedrag.

Inhoud van de projecten

In dit hoofdstuk hebben we een analyse gemaakt van de inzet van re-integratie-instrumenten. Tevens zijn er illustraties van projecten opgenomen. Op basis hiervan constateren we dat er binnen de projecten zowel aanbodgerichte instrumenten, vraaggerichte instrumenten als instrumenten gericht op de aansluiting tussen vraag en aanbod worden ingezet. De ingezette instrumenten sluiten aan bij de in deze rapportage opgestelde interventielogica (hoofdstuk 2). Daaruit komt naar voren dat voor alle drie de typen onderscheiden instrumenten – aanbodgericht, vraaggericht en matchingsgericht – (in meer of mindere mate) empirische bewijskracht aanwezig is voor de effectiviteit van de inzet hiervan. Binnen de gemeentelijke projecten is sprake van een gespreide inzet op de verschillende instrumenten. Er is, meer dan vooraf beoogd, ingezet op casemanagement en trajectbegeleiding. De reden hiervoor is het streven naar een eenvoudige administratie en verantwoording, het beperken van het risico op non-subsidiabiliteit, beperking van de benodigde voorfinanciering, en het feit dat gemeenten casemanagement in zijn algemeenheid zien als effectief instrument voor re-integratie. Daarnaast wordt veel ingezet op het op gang brengen van zoeken en solliciteren en bemiddeling naar werk. Bij de vso-/pro-projecten wordt vooral ingezet op kennisverwerving en bemiddeling naar werk (met name stagebegeleiding). Stages worden hier als belangrijk middel gezien om leerlingen te helpen om de transitie van school naar werk te maken. Zowel gemeenten als vso-/pro-scholen zetten relatief weinig in op vacatureverwerving. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat vacatureverwerving als activiteit minder gemakkelijk te verantwoorden is binnen ESF Actieve Inclusie, omdat inspanningen gericht op het verwerven van vacatures moeilijker te relateren zijn aan individuele ESF-deelnemers. In het streven naar een eenvoudige administratie en verantwoording kan dit dus een aanleiding vormen om deze activiteit niet op te voeren in het kader van ESF Actieve Inclusie.

Relatief aandeel

In de meeste gemeentelijke en vso-/pro-projecten geldt dat de onder ESF Actieve Inclusie opgevoerde activiteiten onderdeel zijn van het reguliere beleid. Redenen hiervoor zijn het streven naar volledige budgetuitputting, eenvoudige administratie en verantwoording, het voorkomen van risico's op non-subsidiabiliteit en een beperkt gebruik van de mogelijkheid tot een voorschot. Een deel van de aanvragers zet ESF Actieve Inclusie wel in voor nieuwe en innovatieve activiteiten, om een gerichte extra inzet te plegen voor bepaalde doelgroepen. In het UWV-project zet men vanuit ESF Actieve Inclusie voornamelijk in op jobcoaching voor de doelgroep arbeidsbelemmerden, wat onderdeel is van het reguliere beleid. VenJ zet voor de verschillende doelgroepen in op verschillende instrumenten, die voor het grootste deel een toevoeging zijn op het reguliere beleid.

Voor gemeenten en voor UWV geldt dat de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie qua omvang beperkt zijn in verhouding tot de reguliere middelen voor arbeidstoeleiding. Tegelijkertijd is het met name voor gemeenten van groot belang om de subsidie vanuit ESF Actieve Inclusie te benutten, omdat hun e-integratiebudgetten onder druk staan. Voor vso-/pro-scholen en VenJ vormen de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie een aanzienlijke uitbreiding van de bestaande middelen voor arbeidstoeleiding.

Inzet voor verschillende doelgroepen

Kijkend naar de gemeentelijke projecten zien we dat jongeren het meest bereikt worden. Naast beleidsinhoudelijke overwegingen spelen mogelijk ook de eenvoudige administratie en verantwoording voor deze doelgroep een rol (zoals omschreven in paragraaf 3.4.4.). Naast jongeren worden ook personen die langer dan zes maanden een (bijstands-)uitkering ontvangen veel bereikt. Het aandeel ouderen is aanzienlijk, maar nog altijd lager dan hun aandeel in de bijstandspopulatie. Arbeidsbelemmerden, niet-uitkeringsontvangers en stathouders worden in mindere mate bereikt. Het lage aandeel arbeidsbelemmerden is grotendeels toe te schrijven aan de gehanteerde definitie in de CBS-monitoring, die arbeidsbelemmerden onder de Participatiewet niet meeneemt.¹³ Het aandeel niet-uitkeringsontvangers (6%) is echter nog altijd relatief veel, gezien het feit dat gemeenten zich in de re-integratie normaliter vooral richten op personen met een bijstandsuitkering. In een aantal AMR's vormt de doelgroep niet-uitkeringsontvangers zelfs rond de twintig procent van de deelnemersgroep.

Bijna alle vso-/pro-projecten richten zich op de leerlingen in het vso en pro. De ex-leerlingen van beide schooltypen worden in mindere mate bediend (in ongeveer een kwart van de projecten). Binnen de UWV en VenJ-projecten worden relatief veel jongeren en mannen bereikt.

¹³ Het relatief lage percentage arbeidsbelemmerden laat zich deels verklaren doordat in de CBS-monitoring als definitie is gebruikt: mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, Wajong, WAZ, IVA en WIA).

Voor de gemeentelijke projecten (figuur 3.3) zien we dat de inzet van de verschillende typen instrumenten soortgelijk verdeeld is bij de verschillende doelgroepen. Binnen de vso-/pro-projecten wordt voor leerlingen voornamelijk ingezet op kennisverwerving en bemiddeling naar werk, aangevuld met jobcoaching voor ex-leerlingen. UWV zet uitsluitend in op jobcoaching voor de doelgroep arbeidsbelemmerden. VenJ zet voor de verschillende doelgroepen verschillende typen instrumenten in; begeleiding om jongeren op school te houden, arbeidsmarktgerichte cursussen voor gedetineerden en matching en een goede overdracht naar de gemeente voor ex-gedetineerden.

Statushouders (vluchtelingen)

Sinds 2016 zijn statushouders (vluchtelingen) binnen ESF Actieve Inclusie als specifieke doelgroep toegevoegd binnen de gemeentelijke projecten. Het naar werk begeleiden van deze groep staat bij gemeenten hoog op de politieke agenda. In de periode 2014-2016 was er nog een beperkt bereik onder deze doelgroep, al namen de aantallen in die jaren wel sterk toe. In een aantal gemeenten wordt intensieve begeleiding door dedicated casemanagement ingezet als instrument voor een gerichte en begeleiding waarin maatwerk geboden kan worden.

Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND)

Omdat specifieke groepen een beperkte toegang hebben tot de arbeidsmarkt vanwege onder meer discriminatie op de arbeidsmarkt en stereotype beeldvorming is het bevorderen van Gelijke Kansen en Non-Discriminatie (GKND) binnen ESF Actieve Inclusie benoemd als horizontaal thema. Binnen alle typen projecten geldt dat dit horizontale thema in beperkte mate aanleiding heeft gegeven om specifieke deelprojecten op te zetten of concrete aanpassingen te doen aan de uitvoering. De aanvragers geven aan in hun reguliere uitvoering in te zetten op maatwerk gericht op de individuele behoeften en belemmeringen, en niet te discrimineren. Wat opvalt is dat de projectcoördinatoren het thema GKND vaak niet associëren met mogelijke discriminatie door werkgevers, en ook in beperkte mate inzetten op het bestrijden hiervan. In algemene zin heeft ESF Actieve Inclusie waarschijnlijk wel bijgedragen aan het bevorderen van gelijke kansen, aangezien het heeft bijgedragen aan de arbeidstoeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Inzichten vanuit de casestudies

Uit de zes bestudeerde deelprojecten maken we op dat er veel wordt ingezet op intensieve begeleiding voor specifieke doelgroepen. Hiervoor worden regelmatig specifieke begeleiders vrijgemaakt met een lage caseload. Verder zien we dat in alle gevallen wordt ingezet op mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt.

4 KENMERKEN DEELNEMERS EN TOEGEVOEGDE WAARDE

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de deelnemers en op de toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie. In het Operationeel Programma (OP) zijn streefwaarden voor het aantal deelnemers per 2023 benoemd als gemeenschappelijke outputindicatoren voor het programma. De toegevoegde waarde is in dit onderzoek geformuleerd als een indicator voor het resultaat van ESF Actieve Inclusie (zie hoofdstuk 1 van dit rapport voor het analysekader). Het betreft daarbij zowel de mate waarin het programma toegevoegde waarde heeft op het gebied van kwantiteit (volume-effecten) als de kwaliteit van het aanbod (intensievere trajecten en meer maatwerk). Een derde vorm van toegevoegde waarde betreft geïntensiveerde samenwerking. De gegevens over de deelnemers aan het programma zijn gebaseerd op de CBS-monitoring van ESF Actieve Inclusie over de jaren 2014-2016. In de rapportage van het eerste verdiepende onderzoek over ESF Actieve Inclusie in 2016 is reeds gerapporteerd over de kenmerken van deelnemers in de jaren 2014 en 2015. De cijfers over 2015 betroffen toen de kenmerken van deelnemers die in 2015 aan het programma deelnamen, inclusief deelnemers die reeds in 2014 waren ingestroomd. Voor deze rapportage zijn de gegevens uit de CBS-monitoring anders geordend. De gegevens gaan nu over de deelnemers die in het betreffende jaar zijn ingestroomd in het programma. De cijfers over 2015 bevatten nu dan ook niet meer gegevens van deelnemers die al in 2014 zijn ingestroomd, maar alleen de gegevens van de instroom in 2015 in het programma. Dit stelt ons in staat om in deze rapportage een vergelijking te maken van de deelnemerskenmerken over de jaren heen. De uitkomsten over de toegevoegde waarde zijn afkomstig uit de interviews die in het eerste kwartaal van 2017 zijn gevoerd met de coördinatoren van alle projecten binnen ESF Actieve Inclusie. In deze interviews is gevraagd naar het beeld dat de coördinatoren hebben van de toegevoegde waarde van het programma.

4.2 Deelnemers ESF Actieve Inclusie

Deze paragraaf gaat in op de deelnemers aan ESF Actieve Inclusie. Eerst wordt het aantal deelnemers, ook in relatie tot de in het Operationeel Programma (OP) vastgestelde indicatoren hiervoor, beschreven. Vervolgens gaan we in op een aantal deelnemerskenmerken, te weten leeftijd, geslacht en arbeidsmarktpositie van deelnemers aan de start van hun traject. We maken daarbij een onderscheid in kenmerken van deelnemers per type aanvrager: de AMR's (zowel de gemeentelijke projecten als de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro), UWV en VenJ. Tevens vergelijken we de kenmerken van de deelnemers over de jaren 2014-2016. De tabellen behorende bij deze paragraaf zijn te vinden in bijlage 5 van dit rapport.

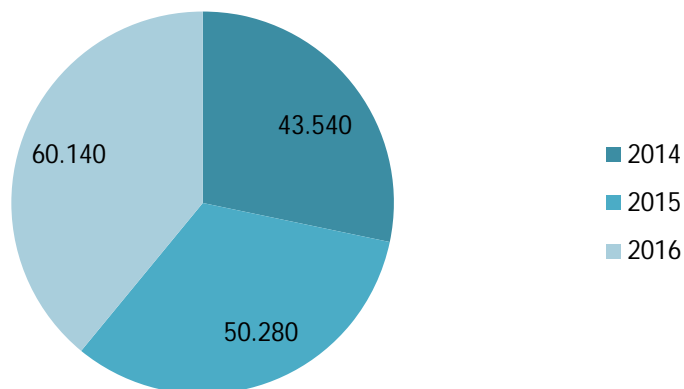
4.2.1 Aantal deelnemers aan de projecten

In totaal volgen in de periode 2014-2016 153.960 unieke deelnemers een traject binnen de 71 projecten van ESF Actieve Inclusie. Als gemeenschappelijke outputindicator voor ESF Actieve Inclusie is in het OP als streefwaarde voor 2023 voor de AMR-projecten 72.500 unieke deelnemers gesteld (zie ook hoofdstuk 2 van deze rapportage voor een nadere beschrijving van deze indicator). In 2015 was deze streefwaarde al met 29 procent overschreden. In de periode 2014-2016 namen in totaal 149.800 unieke personen deel aan de gemeentelijke projecten en projecten voor (ex-) leerlingen vso/pro; dit is ruim twee keer zoveel als de streefwaarde voor 2023. Dat er veel meer deelnemers in de AMR-projecten zijn dan van te voren beoogd, kan onder andere te maken hebben met het type instrumenten dat is ingezet. Zoals ook beschreven in hoofdstuk 3, wordt bij de deelnemers aan de gemeentelijke projecten veel ingezet op casemanagement en trajectbegeleiding. Voor (ex-)leerlingen vso/pro wordt binnen ESF Actieve Inclusie met name ingezet op kennisverwerving en bemiddeling naar werk. Deze instrumenten zijn relatief goedkoop, waardoor het mogelijk is om grote aantallen deelnemers te laten instromen. Daarnaast wordt in de periode 2014-2016 ook regelmatig gebruikgemaakt van andere mogelijke instrumenten gericht op de klant (aanbodgerichte instrumenten), gericht op de werkgever (vraaggerichte instrumenten) en gericht op de afstemming tussen de werkzoekende en werkgever. Tot slot kan uit de huidige realisatie geconcludeerd worden dat de streefwaarde voor de AMR projecten voorzichtig geformuleerd was.

Voor het VenJ-project is in het OP voor 2023 10.900 unieke deelnemers als streefwaarde gesteld. In 2016 zijn voor het eerst deelnemers opgevoerd voor het VenJ-project. In totaal nemen in 2016 3.790 unieke personen deel aan dit project; 35 procent van de streefwaarde. Daarmee ligt de instroom in het VenJ-project op koers. Bij deze deelnemers worden verschillende instrumenten ingezet, zoals het aanleren van praktische en concrete vaardigheden die nuttig zijn op de arbeidsmarkt en het volgen van een opleiding (zie ook hoofdstuk 3).

De streefwaarde voor 2023 voor het UWV-project is in het OP op 5.700 unieke deelnemers gesteld. De instroom in het UWV-project is in 2016 voorzichtig van start gegaan. Met 370 unieke deelnemers is eind 2016 zes procent van de streefwaarde voor 2023 bereikt. Aangezien het UWV-project in 2016 nog in de opstartfase zit, kan nog niet worden geconcludeerd dat de instroom van deelnemers achterblijft ten opzichte van het aantal beoogde deelnemers. Bij de deelnemers aan het UWV-project wordt primair ingezet op jobcoaching.

Figuur 4.1 Deelnemers ESF Actieve Inclusie 2014-2016 (n=153.960)

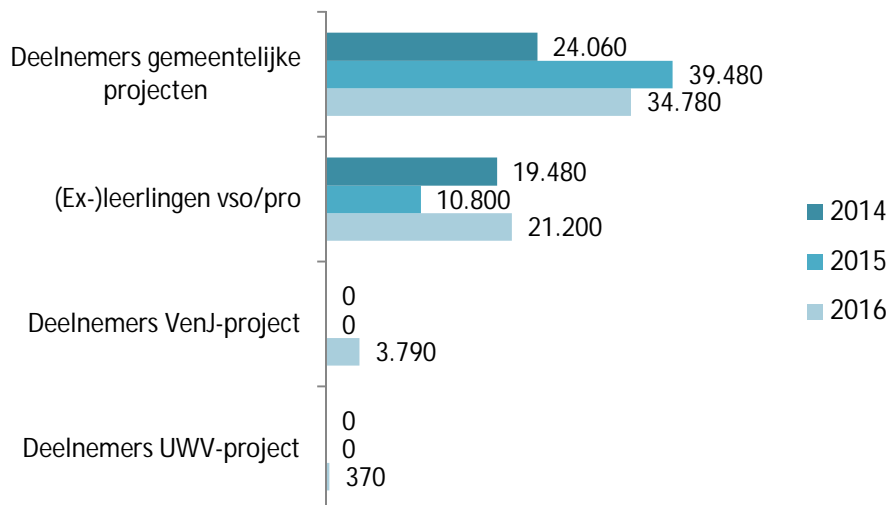

Bron: CBS, april 2017

in figuur 4.1 is te zien dat bijna vier op de tien deelnemers aan ESF Actieve Inclusie (39%; in totaal 60.140 deelnemers) in 2016 zijn ingestroomd. Een op de drie deelnemers (50.280) is in 2015 ingestroomd, de overige 28 procent (43.540) in 2014.

Figuur 4.2 beschrijft het aantal deelnemers per type aanvrager en per jaar. In de gemeentelijke projecten (de bovenste set kolommen) is het grootste aantal deelnemers ingestroomd in 2015; in totaal 39.480 deelnemers. In de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro valt de grootste instroom te zien in 2016; 21.200 deelnemers. De instroom van deelnemers in het VenJ-project en het UWV-project is met respectievelijk 3.790 deelnemers en 370 deelnemers in 2016 nog beperkt.

Figuur 4.2 Aantal deelnemers ESF Actieve Inclusie, totaal, naar jaar en type aanvrager (n=153.960)

Bron: CBS, april 2017

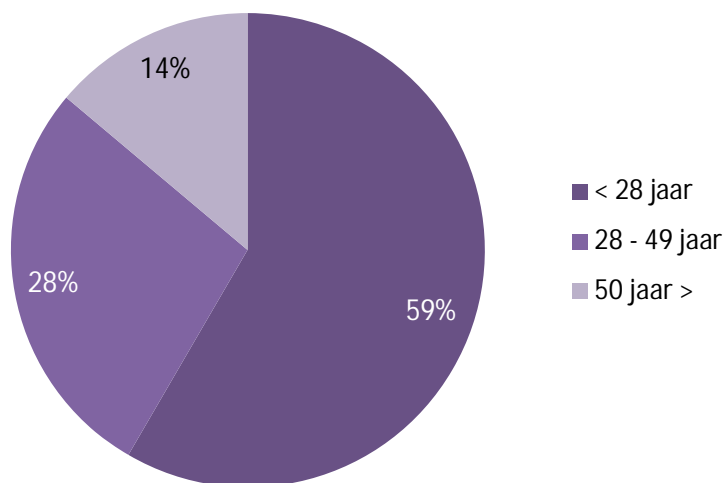
4.2.2 Deelnemerskenmerken

We presenteren hieronder kenmerken van deelnemers in de periode 2014-2016. We gaan achtereenvolgend in op leeftijd, geslacht en de arbeidsmarktpositie van deelnemers aan de start van hun traject. Uitgebreide tabellen met daarin kenmerken uitgesplitst naar jaar en naar type aanvrager zijn te vinden in bijlage 5 van deze rapportage.

Deelnemers naar leeftijd

In figuur 4.3 is te zien dat over de periode 2014-2016 ruim de helft van de deelnemers van ESF Actieve Inclusie (59%) onder de 28 jaar zijn. Volwassenen tussen de 28 en vijftig jaar maken 28 procent van het totaal aantal deelnemers uit. De kleinste groep (14% van het totaal aantal deelnemers) zijn de deelnemers vanaf 50 jaar. Het grote aandeel jongeren valt deels te verklaren door de relatief grote groep (ex-) leerlingen vso/pro; deze deelnemers zijn immers allen jonger dan 28 jaar.

Figuur 4.3 Aantal deelnemers ESF Actieve Inclusie 2014-2016 naar leeftijd (n=153.960)

Bron: CBS, april 2017

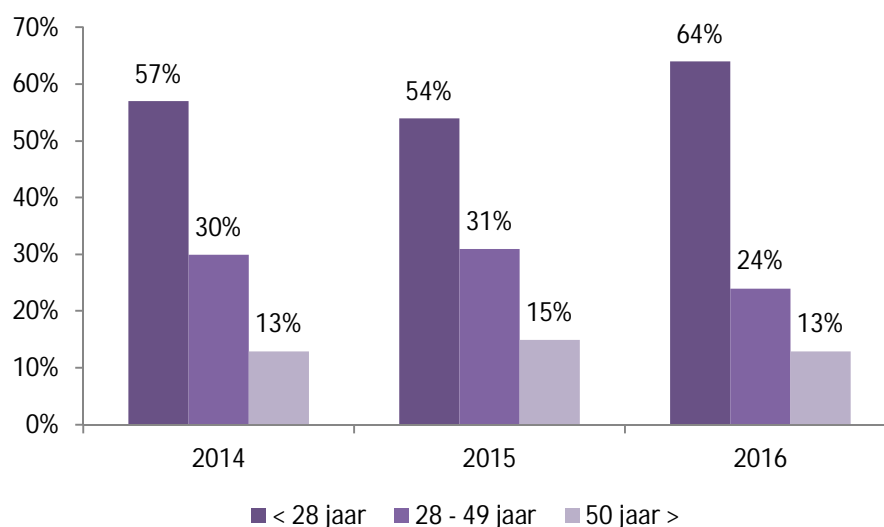
Omdat de populatie (ex-)leerlingen vso/pro de leeftijdsverdeling beïnvloedt, is het informatief om te kijken naar de leeftijdsverdeling binnen de gemeentelijke projecten. Ook binnen de gemeentelijke projecten zijn jongeren (37%) in meerdere mate bereikt dan ouderen (21% is 50 jaar of ouder). Dit terwijl onder de landelijke groep bijstandsgerechtigden meer ouderen zijn dan jongeren; in 2016 was tien procent jonger dan 27 en was 45 procent tussen de 45 jaar en de AOW-leeftijd (bron: CBS). Mogelijke verklaringen voor de sterke oververtegenwoordiging van jongeren onder de deelnemers aan ESF Actieve Inclusie zijn dat inzet voor jongeren (1) eenvoudig te administreren en te verantwoorden is (zoals omschreven in paragraaf 3.4.4) en (2) een hoge

beleidsprioriteit heeft, onder meer aangejaagd door de regionale Aanpak Jeugdwerkloosheid.¹ Omdat de middelen vanuit de Aanpak Jeugdwerkloosheid tijdelijk zijn, vormt ESF Actieve Inclusie een manier om de inzet voor de doelgroep jongeren te continueren. Verder geven de coördinatoren van de AMR-projecten in de interviews aan dat jongeren goed plaatsbaar zijn en relatief makkelijk met begeleiding aan het werk kunnen komen. Inzet van ESF Actieve Inclusie voor de doelgroep jongeren wordt dan ook als effectief gezien (zie hoofdstuk 3).

Figuur 4.4 geeft het aantal deelnemers naar leeftijd weer verdeeld over de jaren. Het aantal deelnemers onder de 28 jaar neemt over de jaren wat toe naar in totaal 64 procent in 2016. Deze verschuiving is vooral het gevolg van de toename in het aantal deelnemers in de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro. Het betreft dan ook vooral de doelgroep jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die is toegenomen in het programma. Dit is ook in lijn met de interventielogica, waarin naar voren komt dat re-integratie effectiever is voor jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (waaronder jongeren met een arbeidshandicap) dan voor jongeren in het algemeen. Naast een toename in deelnemers aan de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro, zijn er tevens relatief meer jongeren binnen de gemeentelijke projecten in 2016 (43%) ten opzichte van 2014 (22%) en 2015 (41%; zie ook bijlage 5 van deze rapportage). Het relatief lage aandeel jongeren in de gemeentelijke projecten in 2014 heeft er echter (onder andere) mee te maken dat ESF Actie J-projecten in de programmaperiode 2007-2013 langer zijn doorgelopen. Deze projecten waren gericht op jongeren tussen de vijftien en 28 jaar. Binnen de UWV-deelnemers zitten overigens ook relatief veel jongeren (69%), maar het aantal UWV-deelnemers is in absolute zin nog laag met 370 deelnemers. Het aantal volwassenen tussen de 28 en vijftig jaar neemt in tegenstelling tot het aantal jongeren in het programma wat af naar 24 procent in 2016. Het aantal ouderen boven de vijftig jaar blijft in grote lijnen gelijk over de jaren heen.

¹ De Aanpak Jeugdwerkloosheid richt zich sinds 2015-2016 op de verdere aanpak van de jeugdwerkloosheid. Hiervoor werken op regionaal niveau UWV, gemeenten en RMC regio's samen. Zie voor meer informatie www.aanpakjeugdwerkloosheid.nl.

Figuur 4.4 Aantal deelnemers ESF Actieve Inclusie naar leeftijd, verdeeld over de jaren (n=153.960)

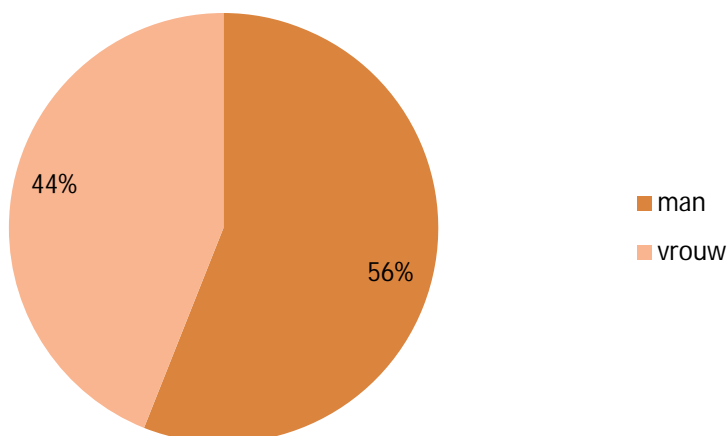

Bron: CBS, april 2017

Deelnemers naar geslacht

De totale deelnemerspopulatie bestaat uit wat meer mannen (86.640 mannen; 56%) dan vrouwen (67.260 vrouwen; 44%).² Zoals blijkt uit figuur 4.6, is het opvallend dat in 2016 relatief veel mannen zijn ingestroomd (60%). Bij zowel gemeentelijke projecten als de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro is in dat jaar iets meer mannen deel gaan nemen. Verder geldt voor VenJ en UWV, die getalsmatig nog klein zijn, dat het aandeel mannen binnen hun deelnemerspopulatie erg hoog is; voor beide projecten 73 procent.

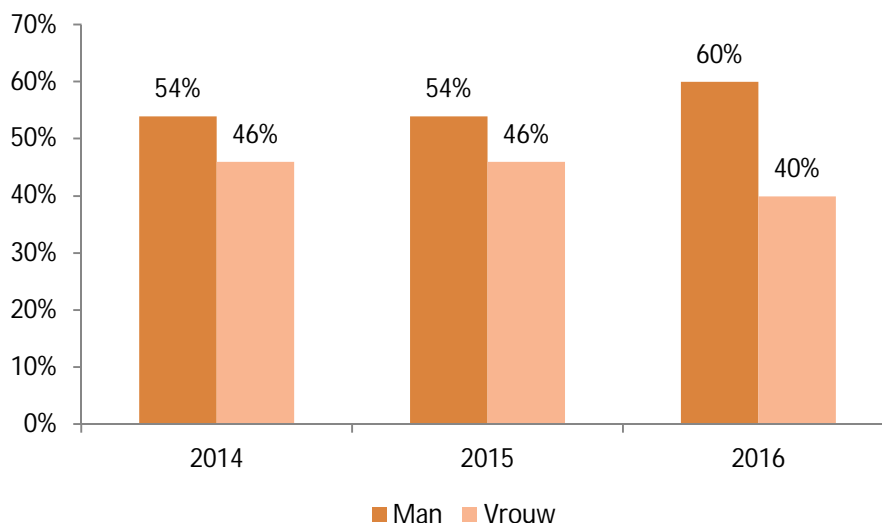
Figuur 4.5 Aantal deelnemers ESF Actieve Inclusie 2014-2016 naar geslacht (n=153.960)

Bron: CBS, april 2017

² Van een klein aantal deelnemers (60 in totaal) is het geslacht onbekend.

Figuur 4.6 Aantal deelnemers ESF Actieve Inclusie naar geslacht, verdeeld over de jaren (n=153.960)

Bron: CBS, april 2017

Deelnemers naar arbeidsmarktpositie

Figuur 4.7 geeft de arbeidsmarktpositie weer aan de start van het traject van de deelnemers in de jaren 2014-2016. Conform de indeling in de CBS-monitor, maken we daarbij onderscheid in deelnemers die aan de start werkzaam, niet-werkzaam of inactief zijn (zie ook box 5.1). Voor de jaren 2015 en 2016 is voor een deel van de deelnemers de arbeidsmarktpositie aan de start van het traject vooralsnog onbekend (zoals weergegeven in afzonderlijke staafjes) als gevolg van vertraging in de beschikbaarheid van de CBS-data (time-lags). Over 2014 is wel van alle deelnemers bekend wat hun arbeidsmarktpositie is aan de start van hun traject.

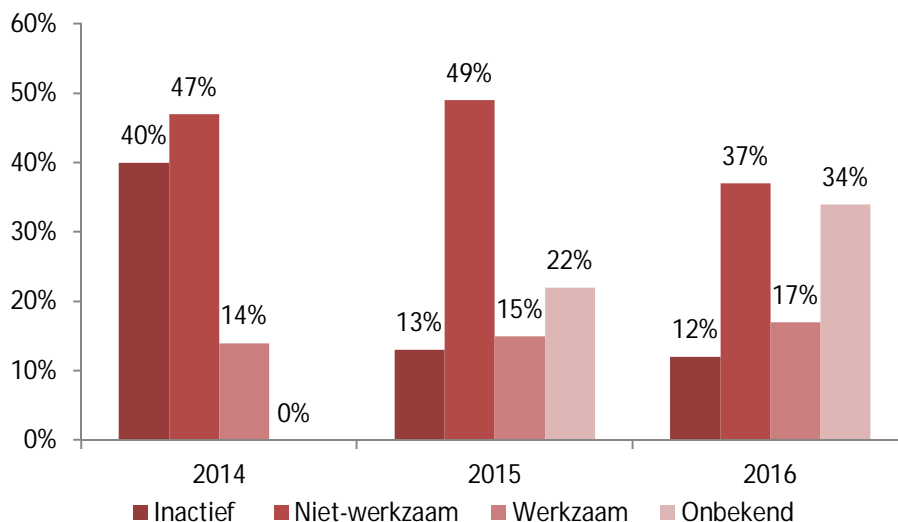
Box 5.1 Indeling arbeidsmarktpositie deelnemers

- **Werkzaam:**
 - als werknemer, waaronder met een (ww-, wwb- of ao-)uitkering, of met een SRG-voorziening (zoals loonkostensubsidie, tijdelijke loonkostensubsidie, begeleiding op werkring/jobcoach)
 - als zelfstandige
- **Niet-werkzaam:**
 - met een ww- of wwb-uitkering
 - werkzoekende bij UWV WERKbedrijf
 - in SRG-voorziening/UWV-traject
- **Inactief:**
 - onderwijsvolgend
 - niet-onderwijsvolgend
 - onderwijsdeelname onbekend
- **Onbekend, als gevolg van vertraging in de beschikbaarheid van de CBS-data**

In figuur 4.8 geven we de arbeidsmarktpositie weer van de deelnemers aan de projecten van de verschillende type aanvragers. De uitsplitsingen per type aanvrager en per jaar is te vinden in bijlage 5 van deze rapportage.

Arbeidsmarktpositie aan de start van het traject verdeeld over de jaren

Figuur 4.7 Arbeidsmarktpositie van deelnemers aan de start van het traject, verdeeld over de jaren (n=153.960)

Bron: CBS, april 2017

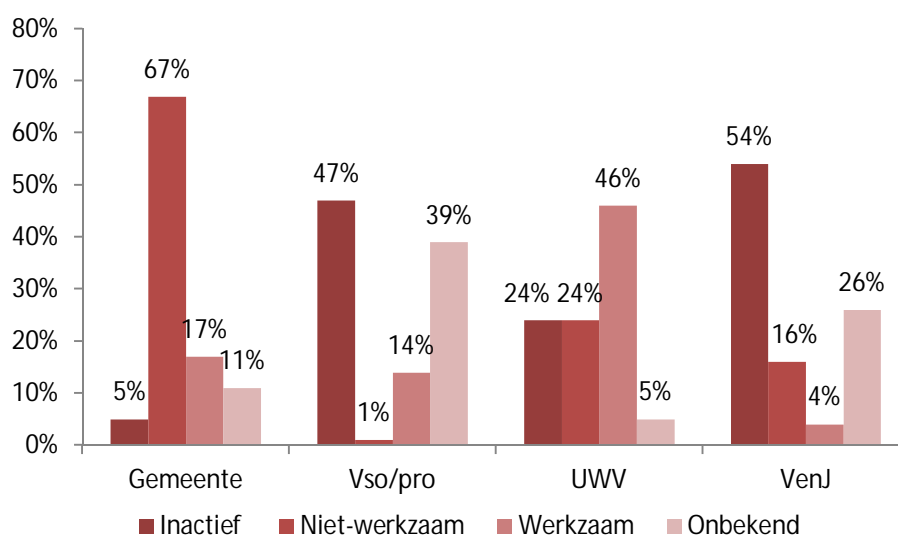
In alle jaren is het grootste deel van de deelnemerspopulatie niet-werkzaam aan de start van het traject (zie figuur 4.7). Het gaat daarbij vooral om mensen die voor hun inkomen afhankelijk zijn van een uitkering. Het aandeel niet-werkenden neemt in 2016 met 37 procent af ten opzichte van 2015. In dat jaar was 49 procent van de deelnemers aan de start van hun traject niet-werkzaam. In 2014 was dat 47 procent van de deelnemers. Daarbij dient vermeld te worden dat in 2015 en 2016 de arbeidsmarktpositie van de deelnemers deels nog onbekend is. Hoewel we verwachten dat een groot deel van de deelnemers met een onbekende status inactief zullen blijken te zijn, kan het 'werkelijke' aandeel niet-werkenden ook wat anders uitvallen. In de volgende rapportage van 2018 kan hier met meer zekerheid over worden gerapporteerd.

Een gedeelte (rond de 15%) van de deelnemers is aan de start van het traject werkzaam. Dit betreft voornamelijk personen met een kleine baan; van de groep deelnemers die in 2016 onder de categorie 'werkzaam' viel, werkte 55 procent minder dan 12 uur per week, en werkte 20 procent tussen de 12 en 20 uur per week. Tevens geldt dat een deel van de groep werkende deelnemers werkt in een voorziening, zoals op basis van loonkostensubsidie of beschermt werk. Deze groep deelnemers die aan de start van het traject werkzaam is, is daarom niet economisch zelfstandig.

In 2014 is een groot deel van de deelnemers (4 op de 10) aan het begin van het traject inactief. 97 procent van deze inactieve deelnemers zijn onderwijsvolgend. Over 2015 en 2016 is geen betrouwbare analyse te maken van het aantal inactieve deelnemers. Dit heeft te maken met vertraging in de beschikbaarheid van de CBS-gegevens over het volgen van onderwijs. Een relatief groot deel van de deelnemers valt in 2015 en 2016 dan ook voornamelijk in de categorie 'onbekend'.

Arbeidsmarktpositie per type aanvrager

Figuur 4.8 Arbeidsmarktpositie van deelnemers aan de start van het traject, per type aanvrager (n=153.960)

Bron: CBS, april 2017

In de gemeentelijke projecten bestaat het grootste deel van de deelnemers (2 op de 3; zie figuur 4.8) uit personen die niet-werkzaam zijn. Het merendeel van deze personen is voor hun inkomen afhankelijk van een uitkering. De grootste groep binnen de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro bestaat uit inactieve deelnemers. Deze deelnemers zijn voor zover bekend vooral onderwijsvolgend. Ook binnen het VenJ-project bestaat de grootste groep uit inactieve deelnemers. Dit heeft er mee te maken dat een groot deel van de deelnemers aan het VenJ-project bestaat uit personen die in detentie zitten. Het aandeel personen dat werkzaam is op het startmoment van het traject is bij UWV duidelijk groter dan gemiddeld (46%). Al deze deelnemers zijn werkzaam als werknemer, het merendeel (88% van de werkzame deelnemers in het UWV-project) met een uitkering.

4.3 Toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie

De directe resultaten van ESF Actieve Inclusie betreffen zowel de output/outcome als de toegevoegde waarde van het programma (zie ook het analysekader in hoofdstuk 1). De output/outcome betreft de positie van deelnemers na uitstroom uit het programma. Deze cijfers, die worden weergegeven in de CBS-monitoring van het programma, zijn momenteel nog niet beschikbaar. In de volgende rapportage van het verdiepend onderzoek in 2018 zal hierover worden gerapporteerd. We kunnen momenteel wel melding maken van de toegevoegde waarde van het programma. Het betreft daarbij het oordeel van de aanvragers van de projecten over volume-effecten, mogelijkheden om dankzij het programma meer kwaliteit te bieden en mogelijkheden voor een toegenomen samenwerking als gevolg van ESF Actieve Inclusie. Het beeld dat hierover naar voren komt in de interviews met de aanvragers geven we hieronder weer.

4.3.1 Volume-effecten

In de interviews die in het eerste kwartaal van 2017 zijn gehouden met de coördinatoren van alle projecten is gevraagd in hoeverre ESF Actieve Inclusie het mogelijk maakt om activiteiten uit te voeren die zonder dit programma niet of in mindere mate zouden zijn uitgevoerd. Zo goed als alle coördinatoren geven aan dat dankzij ESF Actieve Inclusie meer gedaan kan worden aan de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Deze zogenoemde volume-effecten worden veelal als belangrijkste toegevoegde waarde van het programma benoemd.

Voor de gemeentelijke projecten geeft een deel van de coördinatoren aan dat er meer activiteiten kunnen worden uitgevoerd voor doelgroepen die anders tussen wal en schip zouden belanden. ESF Actieve Inclusie brengt extra focus aan op de kwetsbare groepen. Vanuit het reguliere beleid kunnen deze groepen in mindere mate worden bediend, bijvoorbeeld door schotten tussen budgetten. Dankzij ESF Actieve Inclusie kunnen bijvoorbeeld extra klantmanagers worden ingehuurd of meer trajecten bij klanten worden uitgevoerd. Tevens noemt een deel van de coördinatoren dat de gelden van ESF Actieve Inclusie deuren openen naar nieuwe instrumenten, zoals de inzet van jobcoaches, plaatsingssubsidie of specifieke (deel-)projecten (zie hiervoor ook de casusbeschrijvingen in bijlage 3 van deze rapportage). ESF Actieve Inclusie kan helpen bij een verrijking van het ondersteuningsaanbod. Dit geldt overigens niet voor alle gemeentelijke projecten. Ongeveer driekwart van de gemeentelijke projecten zet met de ESF Actieve Inclusie instrumenten in die qua inhoud niet afwijken van de instrumenten die binnen het reguliere beleid worden ingezet.

Voor de projecten gericht op (ex-)leerlingen vso/pro noemen de coördinatoren dat ESF Actieve Inclusie in de meeste gevallen heeft geleid tot meer activiteiten op het gebied van arbeidstoeleiding. Zonder deze subsidie zouden

de scholen voor vso/pro hier minder inzet op kunnen plegen. Instrumenten zoals stagebegeleiding en branchecursussen zouden zonder ESF Actieve Inclusie volgens veel coördinatoren niet of veel minder intensief ingezet kunnen worden. Over de hele linie krijgt het onderwijs binnen de scholen hierdoor meer slagkracht, noemt een coördinator.

De coördinator van het UWV-project benoemt dat met ESF Actieve Inclusie toekomstige nieuwe activiteiten ontplooid kunnen worden. Momenteel wordt de subsidie ingezet voor reguliere instrumenten van UWV. ESF Actieve Inclusie heeft voor het UWV-project met name een volume-effect.

Voor het VenJ-project wordt vooral toegevoegde waarde op het gebied van kwaliteit genoemd, zoals we hieronder zullen toelichten.

Bijna alle coördinatoren van gemeentelijke projecten en de coördinator van het UWV-project benoemen dus volume-effecten als belangrijke toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie. Zij geven daarnaast aan dat zij ESF-middelen gebruiken voor de financiering van bestaande, dus niet aanvullende, activiteiten, waardoor er na afloop van het aanvraagtijdvak wanneer de subsidie wordt toegekend 'vrijgemaakt budget' beschikbaar komt, dat zij vervolgens, naar eigen zeggen, aan re-integratie besteden. Dit lijkt in tegenspraak met het bestaan van de volume-effecten. Wij kunnen op dit moment niet vaststellen in welke mate er sprake is van volume-effecten en in welke mate er pas na de toekenning van de ESF-subsidie aanvullende activiteiten worden ingezet. Mogelijk is er sprake van 'uitgestelde volume-effecten' waardoor het volume-effect telkens optreedt in het volgende ESF-aanvraagtijdvak. In het volgende verdiepende onderzoek vragen we aan de projectcoördinatoren hoe precies de verhouding is tussen de volume-effecten en de vrijgemaakte budgetten.

4.3.2 Kwaliteit van het aanbod

Ongeveer de helft van de coördinatoren noemt meer kwaliteit van het aanbod als toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie. Daarmee wordt bedoeld dat er intensievere begeleiding kan worden geboden, klantmanagers een kleinere caseload hebben, stagecoördinatoren op de vso-/pro-scholen meer tijd hebben voor stagebegeleiding en er meer maatwerk kan worden geboden.

Voor de gemeentelijke projecten noemen de coördinatoren bijvoorbeeld dat leerwerktrajecten voor langere tijd ingezet kunnen worden. Ook krijgen klanten in een deel van de gemeenten een vast contactpersoon toegewezen of is er meer tijd voor persoonlijke begeleiding van klanten.

Voor de (ex-)leerlingen vso/pro wordt genoemd dat ESF Actieve Inclusie een extra impuls geeft aan betere en uitgebreidere begeleiding van leerlingen richting de arbeidsmarkt. Met de subsidie kunnen de scholen werken aan een kwaliteitsverbetering van de arbeidstoeleiding. Zo noemt een coördinator

bijvoorbeeld dat de subsidie deels wordt ingezet voor het verzorgen van een warme overdracht van leerlingen naar de gemeente. Dit voorkomt dat leerlingen tussen wal en schip belanden.

De coördinator van het VenJ-project benoemt dat ESF Actieve Inclusie ervoor zorgt dat er resultaatgerichter wordt gewerkt. Omdat ESF Actieve Inclusie de focus nadrukkelijk op arbeidstoeleiding legt, worden de activiteiten voor de (ex-)gedetineerden en tbs'ers specifiek gericht op de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Voor de jongeren in een justitiële jeugdinrichting wordt intensievere begeleiding geboden. Voor deze laatste groep is het van groot belang om hen op school te krijgen of te houden, zodat ze op het rechte pad komen.

4.3.3 Meer en intensievere samenwerking

Als derde vorm van toegevoegde waarde noemt ongeveer een op de drie coördinatoren dat ESF Actieve Inclusie een positieve bijdrage levert aan de regionale beleidsinhoudelijke samenwerking. In deze AMR's kennen de regionale partijen die betrokken zijn bij de re-integratie van de mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt elkaar beter, dankzij ESF Actieve Inclusie. Beleidsmedewerkers van gemeenten en wethouders zitten meer met elkaar om de tafel, formuleren gezamenlijke doelen en wisselen ervaringen uit omtrent het re-integratiebeleid. Een aantal AMR's waarin ESF wordt ingezet binnen het reguliere beleid geeft aan dat de achteraf ontvangen subsidie wordt ingezet ten behoeve van regionale initiatieven, wat de samenwerking ten goede komt. Ook een intensievere samenwerking met andere regionale partijen, zoals het werkgeversservicepunt wordt een enkele keer genoemd. In de overige AMR's geeft men aan dat de beleidsinhoudelijke samenwerking niet is gewijzigd door ESF Actieve Inclusie. Redenen hiervoor zijn (1) dat de samenwerking vooral om administratieve werkzaamheden gaat, die niet leidt tot beleidsinhoudelijk overleg en (2) dat reeds sprake was van een intensieve regionale beleidsinhoudelijke samenwerking.

De samenwerking tussen gemeenten en scholen voor vso/pro wordt meermaals genoemd als toegevoegde waarde. ESF Actieve Inclusie wordt bijvoorbeeld beschreven als 'smeermiddel' voor de onderlinge samenwerking tussen de gemeenten en de scholen. Omdat de aanvraag voor ESF Actieve Inclusie via de centrumgemeente loopt, hebben de gemeenten meer inspraak over de ambities op dit terrein, is er vaker overleg tussen gemeenten en de scholen en worden gezamenlijke initiatieven genomen om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren te verbeteren.

Voorbeelden van samenwerking tussen gemeenten en scholen

Er is een AMR waar de scholen voor vso/pro en de centrumgemeente naar aanleiding van ESF Actieve Inclusie een gezamenlijke inhoudelijke ontwikkelagenda opstellen om kwetsbare jongeren beter te helpen. Door ESF Actieve Inclusie is er vanuit de scholen meer focus komen te liggen op arbeidstoeleiding. Dit is ook in de uitvoering geland, bijvoorbeeld middels gerichte inzet van jobcoaches vanuit de gemeente voor de vso-/pro-doelgroep en het opzetten van een uitstroommonitor kwetsbare jongeren. Ook hebben de scholen meer ingang gekregen richting de werkgeversservicepunten en jobcoaches.

Er is een AMR waar de samenwerking in het kader van ESF Actieve Inclusie een impuls heeft gegeven aan regionale samenwerking, in de vorm van een maandelijks afstemmingsoverleg op bestuurlijk niveau tussen de gemeenten en scholen voor vso/pro.

Niet in alle regio's is sprake van toegenomen samenwerking tussen gemeenten en vso/pro als gevolg van ESF Actieve Inclusie. In ongeveer een op de vijf AMR's is het contact in het kader van ESF Actieve Inclusie beperkt tot het afhandelen van de administratie en verantwoording, soms ondanks pogingen van de gemeente om inhoudelijke inspraak en samenwerking op gang te brengen.

Tot slot heeft ESF Actieve Inclusie ook meerwaarde voor de samenwerking tussen de vso-/pro-scholen onderling. Om de subsidie te benutten is samenwerking tussen de scholen nodig, waardoor men elkaar beter leert kennen (voor zover dit niet al het geval was). Met de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie worden soms ook schooloverstijgende initiatieven genomen gericht op arbeidstoeleiding van de leerlingen.

4.4 Samenvattende conclusie

Dit hoofdstuk beschrijft de deelnemers(kenmerken) en de toegevoegde waarde die aanvragers met betrekking tot ESF Actieve Inclusie benoemen. In totaal hebben in de periode 2014-2016 153.960 unieke personen deelgenomen aan de 72 projecten. Voor de AMR-projecten is dit ruim twee keer zoveel als de in het OP beschreven streefwaarde van 72.500 unieke deelnemers in 2023. In het VenJ-project zijn in 2016 voor het eerst deelnemers ingestroomd. Voor dit project is eind 2016 35 procent van de streefwaarde voor 2023 bereikt. In het UWV-project zijn eind 2016 nog weinig deelnemers ingestroomd; in totaal 370 unieke personen.

Over de periode 2014-2016 is ruim de helft van de deelnemers aan ESF Actieve Inclusie onder de 28 jaar. Dit grote aandeel jongeren is deels te verklaren door de relatief grote groep (ex-)leerlingen vso/pro in het programma; deze groep maakt een derde uit van de totale deelnemerspopulatie. Volwassenen tussen de 28 en 50 jaar oud maken ruim een kwart uit

van het totaal aantal deelnemers. De kleinste groep (14%) bestaat uit ouderen vanaf vijftig jaar. Mannen zijn wat vaker vertegenwoordigd in het programma dan vrouwen. Vooral in 2016 is het aandeel mannen groot; zes op de tien is in dit jaar man. Mannen zijn met name oververtegenwoordigd in het VenJ-project en UWV-project; driekwart van de totale deelnemerspopulatie is in deze projecten man. In de gemeentelijke projecten is het grootste deel van de deelnemerspopulatie niet-werkzaam aan de start van hun traject binnen ESF Actieve Inclusie. Het gaat daarbij vooral om personen die voor hun inkomen afhankelijk zijn van een uitkering. De (ex-)leerlingen vso/pro zijn voor het grootste deel inactieve deelnemers; zij zijn vooral onderwijsvolgend (voor zover bekend). Ook binnen het VenJ-project is tevens het grootste deel van de deelnemers inactief, vooral vanwege het grote aandeel dat in detentie verblijft. In het UWV-project is bijna de helft van de deelnemers werkzaam, het merendeel met een uitkering.

Voor de jaren 2015 en 2016 is de arbeidsmarktpositie van deelnemers aan de start van hun traject voor een deel nog onbekend. Dit heeft te maken met vertraging in de beschikbaarheid van de CBS-gegevens (zogenoemde time-lags). Over 2014 is de arbeidsmarktpositie reeds voor alle deelnemers bekend.

Volume-effecten worden door veel coördinatoren van de verschillende projecten benoemd als belangrijkste toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie. Dankzij het programma kan meer gedaan worden aan de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit houdt vooral in dat instrumenten voor meer mensen kunnen worden ingezet. Ook kan de inzet van ESF Actieve Inclusie een verrijking betekenen van het ondersteuningsaanbod. Vooral binnen de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro kunnen bepaalde typen instrumenten, zoals intensieve stagebegeleiding en branche-cursussen, veelal ingezet worden dankzij het programma. Ook voor de gemeentelijke projecten kan ESF Actieve Inclusie volgens ongeveer een kwart van de coördinatoren de deuren openen naar de inzet van instrumenten die niet binnen het reguliere beleid worden ingezet. Kwalitatieve vormen van toegevoegde waarde betreffen vooral het aanbieden van intensievere vormen van begeleiding, de mogelijkheid om meer maatwerk te bieden en het werken met een kleinere caseload, waardoor meer tijd en aandacht vrijgemaakt kan worden voor de klanten/leerlingen. Naast de kwantitatieve en kwalitatieve effecten, benoemt ongeveer twintig procent van de aanvragers, ook toegenomen regionale samenwerking als toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie. Het betreft daarbij de samenwerking tussen regionale partijen betrokken bij de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en de samenwerking tussen de gemeenten en scholen voor vso/pro in het bijzonder.

5 BEVINDINGEN EN CONCLUSIES

5.1 Inleiding

In dit afsluitende hoofdstuk van het tweede verdiepende onderzoek van het ESF-programma Actieve Inclusie, worden de belangrijkste uitkomsten en inzichten uit de voorgaande hoofdstukken samengevat.

De vraagstelling die in het verdiepende onderzoek centraal staat, is:

Op welke wijze is door de aanvragers in hun projecten invulling gegeven aan het ESF-programma voor het thema Actieve Inclusie, in welke mate is de uitvoering van de regeling doeltreffend en doelmatig en in welke mate is het beoogde effect van de gestelde doelen in het Operationeel Programma ESF 2014-2020 voor het thema Actieve Inclusie bereikt?

Dit tweede verdiepende onderzoek gaat in op de opzet en uitvoering van ESF Actieve Inclusie in de periode 2014-2016, de deelnemers(kenmerken) en de toegevoegde waarde van het programma. In deze rapportage gaan we voor het eerst in op de projecten van UWV en VenJ, op de bijdragen van ESF Actieve Inclusie voor statushouders (vluchtelingen) en op het horizontale thema Gelijke Kansen en Non-Discriminatie. Voor zover als mogelijk beantwoorden we in deze rapportage de onderzoeksvragen over doeltreffendheid en doelmatigheid. Voor dit tweede verdiepende onderzoek zijn geen gegevens beschikbaar uit de CBS-monitoring over uitstroom van deelnemers. De onderzoeksvragen over de output en resultaten van ESF Actieve Inclusie zullen daarom grotendeels vanaf het volgende verdiepende onderzoek in 2018 beantwoord worden.

5.2 Belangrijkste bevindingen

Bereik

In totaal zijn in de periode 2014-2016 ruim 150.000 unieke deelnemers gestart met een traject binnen de 72 projecten van ESF Actieve Inclusie: bijna 100.000 deelnemers zijn gestart in een gemeentelijk project, ruim 50.000 deelnemers zijn gestart in een vso-/pro-project, bijna 4.000 deelnemers in het VenJ-project en 370 deelnemers in het UWV-project.

Kijkend naar de gemeentelijke projecten zien we dat jongeren (43% in 2016), personen die minimaal zes maanden een WWB-uitkering ontvangen (53% in 2016) en ouderen (21% in 2016) het meest bereikt worden. Minder bereikt worden arbeidsbelemmerden (1%) en niet-uitkeringsontvangers (6%). Het lage percentage arbeidsbelemmerden in gemeentelijke projecten is het gevolg van de definitie die CBS daarvoor hanteert; die sluit personen met een bijstands-

uitkering uit. Vanaf 2016 zijn statushouders (vluchtelingen) als specifieke doelgroep benoemd voor de gemeentelijke projecten. Van de deelnemers die in 2016 gestart zijn in een gemeentelijk project was acht procent statushouder (vluchteling).

Binnen het UWV-project en het VenJ-project worden relatief veel jongeren en mannen bereikt.

Arbeidsmarktpositie deelnemers

In de gemeentelijke ESF-projecten is het grootste deel van de deelnemers niet-werkzaam aan de start van hun traject. Het gaat daarbij vooral om personen die voor hun inkomen afhankelijk zijn van een uitkering. De (ex-)leerlingen vso/pro zijn voor het grootste deel inactieve deelnemers; zij zijn vooral onderwijsvolgend (voor zover bekend). Ook binnen het VenJ-project is het grootste deel van de deelnemers inactief, vooral vanwege het grote aandeel dat in detentie verblijft. In het UWV-project is bij aanvang van het traject bijna de helft van de deelnemers werkzaam, het merendeel in combinatie met een uitkering.

Voortgang

De gemeentelijke projecten waarvoor reeds een einddeclaratie is ingediend voor het eerste aanvraagtimevak van ESF Actieve Inclusie, hebben volgens de informatie uit de einddeclaraties (voorlopig) € 23,2 miljoen gerealiseerd. Dit is drie procent meer dan in het eerste aanvraagtimevak voor deze projecten beschikbaar is. De projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro die de einddeclaratie hebben ingediend, hebben volgens deze informatie (voorlopig) in totaal € 25,4 miljoen gerealiseerd; vier procent minder dan het beschikbare bedrag. UWV heeft momenteel een eerste projectaanvraag ingediend voor ESF Actieve Inclusie. Het aangevraagde budget komt overeen met het beschikbare budget zoals gesteld in de regeling: € 15 miljoen. Voor het VenJ-project met de looptijd van 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016 is een einddeclaratie ingediend voor een subsidiebedrag van € 7,9 miljoen; 88 procent van het voor dit timevak beschikbare bedrag.

Activiteiten

Binnen de ESF-projecten worden zowel aanbodgerichte instrumenten, vraaggerichte instrumenten als matchingsinstrumenten ingezet. Deze combinatie van ingezette instrumenten sluit aan bij de eerder opgestelde interventielogica.

Binnen de gemeentelijke projecten is sprake van een gespreide inzet op de verschillende instrumenten. Bijna alle gemeentelijke projecten (97%) zetten in op casemanagement en trajectbegeleiding. De redenen hiervoor zijn enerzijds de eenvoudige administratie en verantwoording en anderzijds dat gemeenten casemanagement als een effectief re-integratie-instrument zien. Binnen de gemeentelijke projecten zijn er beperkte verschillen in de inzet van instrumenten tussen de verschillende doelgroepen. Wel worden in de

gemeentelijke projecten regelmatig dedicated klantmanagers ingezet die specifiek de doelgroep statushouders (vluchtelingen) begeleiden.

Bij de vso-/pro-projecten wordt vooral ingezet op kennisverwerving (91%) en bemiddeling naar werk (77%, voornamelijk stagebegeleiding). Het UWV-project zet voor de doelgroep voornamelijk in op het instrument jobcoaching en het VenJ-project zet in op het aanleren van praktische vaardigheden, taal en sollicitatievaardigheden voor gedetineerden, warme overdracht naar gemeenten en matching naar werk voor ex-gedetineerden en opleiding (vmbo en mbo) voor jongeren in strafrechtelijke en civielrechtelijke inrichtingen.

Relatieve aandeel

Voor gemeenten en voor UWV geldt dat de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie qua omvang beperkt zijn in verhouding tot de reguliere middelen voor arbeidstoeleiding. Tegelijkertijd is het met name voor gemeenten van groot belang om de subsidie vanuit ESF Actieve Inclusie te benutten, omdat hun re-integratiebudgetten onder druk staan. Voor vso-/pro-scholen en VenJ vormen de middelen vanuit ESF Actieve Inclusie een aanzienlijke uitbreiding van de bestaande middelen voor arbeidstoeleiding.

In het UWV-project en de meeste gemeentelijke en vso-/pro-projecten zijn de onder ESF Actieve Inclusie opgevoerde activiteiten onderdeel van het reguliere beleid. Een deel van de aanvragers zet ESF Actieve Inclusie in voor nieuwe en innovatieve activiteiten. VenJ zet voor de verschillende doelgroepen in op verschillende instrumenten, die voor het grootste deel een toevoeging zijn op het reguliere beleid.

Output/outcome

In het Operationeel Programma (OP) zijn streefwaarden voor het aantal deelnemers per 2023 benoemd als gemeenschappelijke outputindicatoren voor het programma. Voor de AMR-projecten (de gemeentelijke projecten en projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro) zijn in de periode 2014-2016 al ruim twee keer zoveel deelnemers bereikt als de in het OP beschreven streefwaarde van 72.500 unieke deelnemers in 2023. Voor het VenJ-project is in deze periode 35 procent van de streefwaarde bereikt; voor het UWV-project is dit zes procent. Over output en outcome in termen van uitstroom van deelnemers zijn momenteel geen cijfers beschikbaar vanuit de CBS-monitoring. Hierover rapporteren we in het volgende verdiepende onderzoek van 2018.

Toegevoegde waarde

Behalve de output/outcome van het programma, vormt ook de toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie een indicator voor het resultaat. In dit onderzoek hebben we hier zicht op gekregen via de interviews met de aanvragers van de projecten. De toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie bestaat uit drie delen:

1. Op de eerste plaats heeft ESF Actieve Inclusie gezorgd voor volume-effecten in bijna alle projecten. Dit betekent dat dankzij ESF binnen het reguliere beleid meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

- ondersteund worden bij hun re-integratie. Tegelijkertijd zeggen veel projectcoördinatoren dat sprake is van uitgestelde volume-effecten, dat wil zeggen dat pas na afloop van het aanvraagstadium, wanneer de subsidie daadwerkelijk is toegekend, de additionele middelen aan re-integratie besteed worden. In het volgende verdiepende onderzoek wordt hier nader naar gekeken.
2. Daarnaast zorgt ESF Actieve Inclusie ook voor een verrijking en intensivering van het ondersteuningsaanbod. Vooral binnen de vso-/projecten kunnen bepaalde typen instrumenten, zoals intensieve stagebegeleiding en branchecursussen, veelal ingezet worden dankzij het programma. Daarnaast zijn ook binnen een kwart van de gemeentelijke projecten dankzij ESF nieuwe instrumenten ingezet die niet binnen het reguliere beleid worden ingezet. Het gaat hierbij onder meer intensievere vormen van begeleiding, de mogelijkheid om meer maatwerk te bieden en het werken met kleinere caseloads.
 3. Op de derde plaats heeft ESF Actieve Inclusie toegevoegde waarde in de samenwerking tussen regionale partijen betrokken bij de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en de samenwerking tussen de gemeenten en scholen voor vso/pro in het bijzonder. Eén op de drie projectcoördinatoren benoemt een toegenomen regionale samenwerking als toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie.

5.3 Toetsing aannames van de interventielogica

In dit tweede verdiepende onderzoek kunnen we toetsen in welke mate de re-integratie-instrumenten waarvoor aanwijzingen voor effectiviteit zijn, in het kader van ESF Actieve Inclusie worden ingezet. Hiermee kunnen we antwoord geven op de vraag: worden in het kader van ESF Actieve Inclusie re-integratie-instrumenten ingezet waarvoor uit eerder onderzoek aanwijzingen voor effectiviteit zijn gevonden en worden die instrumenten voor de juiste doelgroepen ingezet?

Als we meer zicht krijgen op de resultaten, vanaf het volgende verdiepende onderzoek, kunnen we toetsen of er nieuwe aanwijzingen zijn die de effectiviteit van ingezette instrumenten ondersteunen.

Ad 1: Vooral effect bij re-integratie voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt

In het eerste verdiepende onderzoek is al geconcludeerd dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de doelgroep zijn van ESF Actieve Inclusie. Dit sluit goed aan bij deze aanname. In de praktijk richten de projecten zich ook grotendeels op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt; alleen voor de doelgroep jongeren in de gemeentelijke projecten hebben we niet kunnen vaststellen in hoeverre er ook jongeren met een korte afstand tot de arbeidsmarkt worden bediend.

Ad 2: Hoe langer je wacht, hoe minder effect re-integratie heeft voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder bijstandsgerechtigden
In 2016 heeft 53 procent van de instromers in gemeentelijke projecten meer dan een half jaar een uitkering¹, 47 procent van de instromers heeft minder dan een half jaar een uitkering. Voor een deel starten deelnemers dus vrij snel na instroom in de uitkering met een re-integratietraject.

Ad 3: Mix van aanbodgerichte-, vraaggerichte- en matchingsinstrumenten is effectief voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
Uit het onderzoek (tabel 3.2) blijkt dat vanuit ESF Actieve Inclusie in alle gemeentelijke projecten aanbodgerichte instrumenten ingezet worden, in 77 procent van de projecten worden vraaggerichte instrumenten ingezet en in 74 procent van de projecten matchingsinstrumenten. In de grote meerderheid van gemeentelijke projecten wordt dus een combinatie van aanbodgerichte-, vraaggerichte- en matchingsinstrumenten ingezet. Daar komen dan de reguliere, niet met ESF gefinancierde, instrumenten bij; in de praktijk kan er dus nog vaker een combinatie van deze drie typen instrumenten ingezet zijn. Voor de vso-/pro-projecten gaat dit niet op. Uit tabel 3.2 blijkt dat in 91 procent van de vso-/pro-projecten aanbodgerichte instrumenten wordt ingezet, in 77 procent van de projecten matchingsinstrumenten en in slechts zeventien procent van de projecten worden vraaggerichte instrumenten ingezet. Vso/pro-projecten zetten dus meestal een combinatie van aanbodgerichte instrumenten en matchingsinstrumenten in, zonder vraaggerichte instrumenten. Wellicht komt dit deels doordat de vso- en pro-scholen vooral via stages toewerken naar plaatsing in banen.

Ad 4: Combinatie intensieve begeleiding, aanleren vaardigheden en bemiddeling is effectief voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Ad 5: Trajectbegeleiding met aandacht baanmogelijkheden en rechten & plichten is effectief

Deze beide aannames gaan over de inzet van klantmanagement. In 97 procent van de gemeentelijke projecten wordt klantmanagement ingezet vanuit ESF Actieve Inclusie, in 66 procent van de projecten bemiddeling naar werk (tabel 3.2). In de vso/pro-projecten wordt doorgaans ingezet op een combinatie van scholing (91% van de projecten) en bemiddeling naar werk/stages (77% van de projecten). De (intensieve) begeleiding wordt in de vso/pro-projecten geboden door docenten en stagebegeleiders; dit wordt over het algemeen geen 'klantmanagement' genoemd. In de praktijk van ESF Actieve Inclusie wordt dus bijna altijd ingezet op (intensieve) begeleiding; dit sluit aan bij deze aanname. De precieze invulling van deze begeleiding kan alleen op het niveau van deelprojecten vastgesteld worden. Daarop gaan we verderop in deze paragraaf in.

¹ Instroom in een ESF-project betekent overigens lang niet altijd dat de inzet van het instrument op dat moment start; het kan zijn dat het instrument al werd ingezet, maar vanaf dat moment met ESF wordt gefinancierd.

Ad 6: Loonkostensubsidie is effectief voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt

In 57 procent van de gemeentelijke projecten wordt loonkostensubsidie ingezet (tabel 3.2).

Ad 7: Van scholingstrajecten zijn beroepsgerichte trainingen en korte cursussen het effectiefst

63 procent van de gemeentelijke projecten en 91 procent van de vso/pro-projecten zet in op kennisverwerving (tabel 3.2). We hebben geen zicht op wat voor soort scholing/trainingen er in gemeentelijke projecten worden ingezet. Bij de vso-/pro-projecten gaat het waarschijnlijk grotendeels om het reguliere vso-/pro-lesprogramma.

Ad 8: Re-integratie is effectiever voor ouderen dan voor andere leeftijds-groepen

In 2016 is 21 procent van de instromers in gemeentelijke projecten ouder dan vijftig jaar (paragraaf 3.5.2). Zoals we al concludeerden in het eerste verdiepende onderzoek (zie pagina 63), zijn ouderen in het kader van ESF Actieve Inclusie ondervertegenwoordigd ten opzichte van het landelijke aandeel ouderen in de groep langdurig werklozen. Wel zijn er grote verschillen tussen de arbeidsmarktregio's in het aandeel ouderen in de deelnemers; in vier arbeidsmarktregio's is rond de 40% van de deelnemers ouder dan vijftig jaar.

Ad 9: Voor jongeren is re-integratie is effectiever bij jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt

Deze aanname gaat over de *netto*-effectiviteit van re-integratie. Jongeren met een korte afstand tot de arbeidsmarkt zullen in grote mate zelf werk kunnen vinden. Hierdoor is voor deze groep jongeren weliswaar de uitstroom uit e-integratietrajecten naar werk hoog, maar de toegevoegde waarde van re-integratie, de *netto*-effectiviteit dus, is dan toch beperkt.

In 2016 was 43 procent van de instromers in gemeentelijke projecten jonger dan 28 jaar (paragraaf 3.5.2). Ook hier zijn grote verschillen tussen de arbeidsmarktregio's: in vier arbeidsmarktregio's was rond de negentig procent van de deelnemers jonger dan 28 jaar. In welke mate de jongeren die in de ESF-projecten bediend worden een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, kunnen we vooralsnog niet vaststellen. De vso/pro-projecten en UWV (Wajongers) richten zich per definitie op jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Ad 10: Voor statushouders (vluchtelingen) is intensieve begeleiding en loonkostensubsidie effectief

Uit figuur 3.3 blijkt dat in 90 procent van de gemeentelijke projecten voor de doelgroep statushouders (vluchtelingen) klantmanagement wordt ingezet. Daarnaast zet veertig procent van de gemeentelijke projecten voor deze doelgroep loonkostensubsidie in. Daarnaast zijn er verschillende deelprojecten waar dedicated klantmanagers voor statushouders worden ingezet.

Ad 11: Directe plaatsing in werk is voor mensen met een arbeidsbeperking effectief

In hoeverre in re-integratietrajecten mensen met een arbeidsbeperking direct geplaatst worden in werk, kan (nu) niet getoetst worden. Hiervoor is onderzoek nodig op het niveau van deelprojecten.

Ad 12: Jobcoaching is effectief voor mensen met een arbeidsbeperking

UWV zet in het kader van ESF Actieve Inclusie vrijwel uitsluitend in op jobcoaching voor jonggehandicapten. In 52 procent van de gemeentelijke projecten wordt voor de doelgroep arbeidsbeperkten onder meer jobcoaching ingezet (zie figuur 3.3).

Jobcoaching is dus voor UWV en gemeenten goed in beeld voor de doelgroep arbeidsbeperkten.

Ad 13: Om discriminatie te verminderen zijn inzet op kennis en bewustwording van werkgevers, voorlichting/training van werkgevers en toeliders over stereotypering en het stimuleren van diversiteitsbeleid effectief.

Volgens deze aanname moeten vooral acties richting werkgevers ontplooid worden. Vooralsnog zijn in de gemeentelijke projecten en de vso/pro-projecten nauwelijks activiteiten uitgevoerd om werkgevers over deze onderwerpen voor te lichten dan wel te trainen of om diversiteitsbeleid te stimuleren.

Ad 14: Intensieve samenwerking tussen gemeenten, scholen en werkgevers draagt bij aan de effectiviteit van re-integratie van kwetsbare groepen

In paragraaf 3.3 is beschreven dat als gevolg van beleidsontwikkelingen zoals de Participatiewet, regionale werkgeversdienstverlening en regionale werkbedrijven, er steeds meer wordt samengewerkt op regionaal niveau: tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en vso-/pro-scholen. Daarnaast geeft één op de drie projectcoördinatoren aan dat ESF Actieve Inclusie een positieve bijdrage levert aan de beleidsinhoudelijke regionale samenwerking.

Ad 15: Een krappe regionale arbeidsmarkt maakt de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt moeilijker

Veel projectcoördinatoren merken dat de aantrekkende economie ervoor zorgt dat werkgevers, met name in de kraptesectoren, meer bereid zijn te investeren in (leer)werktrajecten voor werkzoekenden (zie paragraaf 3.3). Dit biedt kansen voor werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. In hoeverre er een relatie is tussen de krapte van regionale arbeidsmarkten en de resultaten van ESF Actieve Inclusie onderzoeken we in het derde verdiepende onderzoek.

5.4 Voorlopige conclusie

Doelmatigheid

Voor ESF Actieve Inclusie (inclusief SITS) is voor het eerste aanvraagstijdvak een uiteindelijke financiële realisatie van minimaal € 96.500.000 als mijlpaal benoemd. In april 2017 is binnen de verschillende projecten, op basis van voorlopige gegevens, 58 procent van deze financiële streefwaarde gerealiseerd. In de gemeentelijke projecten is (op basis van voorlopige cijfers) per april 2017 drie procent meer gerealiseerd dan voor het eerste aanvraagstijdvak beschikbaar was. Voor de projecten voor (ex-)leerlingen vso/pro komt dit neer op vier procent minder dan het beschikbare bedrag voor de eerste tranche. Voor het VenJ project geldt dat de voorlopige realisatie voor het eerste aanvraagstijdvak uitkomt op 88 procent van het beschikbare bedrag. Omdat UWV in april 2017 nog bezig was met de afronding van een eerder ESF-project, zijn nog geen cijfers beschikbaar over de financiële realisatie over het UWV-project voor het eerste aanvraagstijdvak.

Met behulp van deze subsidie zijn in de periode 2014-2016 ruim 150.000 deelnemers gestart met een traject.

Op basis van deze cijfers over de financiële voortgang in de projecten kan geconcludeerd worden dat de realisatie van ESF Actieve Inclusie op koers lijkt te liggen.

Daar kan aan toegevoegd worden dat uit de eerder uitgevoerde tussenevaluatie van de implementatie en de uitvoering van de eerste openstelling van ESF Actieve Inclusie blijkt dat er tot dusver sprake is van een doelmatige uitvoering van het programma.

Doeltreffendheid

Op basis van de uitkomsten van dit tweede verdiepende onderzoeken hebben we geconcludeerd dat voor de AMR-projecten de streefwaarden voor het aantal deelnemers per 2023 al ruimschoots gehaald zijn. Voor het VenJ-project ligt het aantal deelnemers op koers en voor het UWV-project is het nog te vroeg om hierover uitspraken te doen.

Over de andere aspecten van de doeltreffendheid rapporteren we in de volgende rapportage van het verdiepende onderzoek, wanneer de gegevens over de positie van de deelnemers na uitstroom uit het programma beschikbaar zijn.

Daarnaast concluderen we dat ESF Actieve Inclusie verschillende vormen van toegevoegde waarde heeft, namelijk: met regulier beleid kunnen meer personen ondersteund worden (volume-effecten), intensivering van bestaande ondersteuning, de inzet van nieuwe instrumenten en een impuls voor samenwerking binnen de arbeidsmarktregio's.

Met dit tweede verdiepende onderzoek hebben we meer zicht gekregen op de specifieke instrumenten die in de verschillende projecten worden ingezet: bijna alle gemeentelijke projecten zetten (onder meer) in op casemanagement en trajectbegeleiding, bij de vso-/pro-projecten wordt vooral ingezet op kennis-

verwerving en bemiddeling naar werk en in het UWV-project wordt voornamelijk jobcoaching ingezet. In het VenJ-project wordt, afhankelijk van de doelgroep, ingezet op trainingen, (v)mbo-opleidingen en matching naar werk.

Nu we beter zicht hebben gekregen welke instrumenten voor welke doelgroepen worden ingezet, kunnen we op basis van de opgestelde interventielogica, de vragen beantwoorden of in het kader van ESF Actieve Inclusie de re-integratie-instrumenten worden ingezet waarvoor uit eerder onderzoek aanwijzingen voor effectiviteit zijn gevonden en of die instrumenten voor de juiste doelgroepen worden ingezet. De belangrijkste conclusies hierbij zijn:

- ESF Actieve Inclusie richt zich op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt; uit onderzoek blijkt dat re-integratie vooral voor deze groep effectief is.
- In de gemeentelijke projecten wordt bijna altijd een mix van aanbodgerichte, vraaggerichte en matchingsinstrumenten ingezet. Uit onderzoek blijkt dat dit effectief kan zijn. Voor vso-/pro-projecten gaat dit niet op, omdat daar meestal geen vraaggerichte instrumenten ingezet worden.
- Uit onderzoek blijkt dat er aanwijzingen zijn dat klantmanagement c.q. intensieve begeleiding een effectief re-integratie-instrument is; dit wordt in gemeentelijke en vso/pro-projecten veelvuldig ingezet.
- In ruim de helft van de gemeentelijke projecten wordt loonkostensubsidie ingezet; uit onderzoek blijkt dat dit effectief kan zijn.
- Hoewel re-integratie effectiever is voor ouderen dan voor andere leeftijdsgroepen, zijn ouderen onder de deelnemers van ESF Actieve Inclusie ondervetegenwoordigd.
- Bijna de helft van de deelnemers in gemeentelijke projecten is jonger dan 28 jaar. In welke mate deze jongeren een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, kunnen we vooralsnog niet vaststellen; re-integratie is voor deze groep het meest effectief.
- Voor statushouders (vluchtelingen) wordt bijna altijd klantmanagement ingezet; uit onderzoek blijkt dat dit effectief kan zijn.
- In het kader van ESF Actieve Inclusie wordt jobcoaching door UWV bijna altijd, en door gemeenten vaak, ingezet voor de doelgroep arbeidsbeperkten; uit onderzoek blijkt dat dit een effectief instrument kan zijn voor deze doelgroep.
- Gemeentelijke projecten en de vso-/pro-projecten ontplooiën nauwelijks activiteiten specifiek gericht op GKND, ook niet de activiteiten waarvoor uit onderzoek blijkt dat deze effectief kunnen zijn.
- Er wordt steeds meer samengewerkt op regionaal niveau: tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en vso-/pro-scholen; dit draagt bij aan de effectiviteit van de re-integratie van kwetsbare groepen.
- Er zijn eerste aanwijzingen dat de aantrekkende economie zorgt voor nieuwe kansen voor werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Op basis hiervan kunnen wij concluderen dat er belangrijke voorwaarden aanwezig zijn om binnen ESF Actieve Inclusie effectieve re-integratie te realiseren. In vergelijking met het eerste verdiepende onderzoek hebben we meer van deze voorwaarden gevonden:

- het programma richt zich op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt;
- er wordt vaak een goede mix van instrumenten ingezet;
- er wordt veelvuldig gebruik gemaakt van re-integratie-instrumenten waarvoor in onderzoek aanwijzingen voor effectiviteit gevonden zijn: klantmanagement, loonkostensubsidie, jobcoaching en klantmanagement specifiek voor statushouders (vluchtelingen);
- er wordt steeds vaker op regionaal niveau samengewerkt.

Daarnaast zijn in dit tweede verdiepende onderzoek zes casestudies uitgevoerd bij deelprojecten. In elk van deze deelprojecten gaat het om een nieuwe aanpak met innovatieve instrumenten, al dan niet voor nieuwe doelgroepen. Een overeenkomst tussen vijf van de zes onderzochte deelprojecten is dat ingezet wordt op intensivering van de begeleiding c.q. een kleinere caseload, waarmee ook meer maatwerk verricht kan worden. In vier van de zes deelprojecten hebben de begeleiders zich gespecialiseerd in een specifieke doelgroep. De onderliggende interventielogica van deze aanpakken bevat dan ook gemeenschappelijke elementen die te maken hebben met de wijze waarop de begeleiding en de relatie tussen begeleider en klant worden ingericht.

Tot slot komen we nog terug op twee aandachtspunten die we in het eerste verdiepende onderzoek hebben meegegeven voor de invulling van de ESF-projecten:

- Het eerste aandachtspunt was extra aandacht voor de inzet van vraaggerichte instrumenten en samenwerking met werkgevers. Uit het onderhavige onderzoek blijkt dat drie kwart van de gemeentelijke projecten en het UWV-project vraaggerichte instrumenten inzet (zie paragraaf 3.4). In de vso-/pro-projecten is dit veel minder; daar wordt wel in drie kwart van de projecten ingezet op de afstemming tussen de werkzoekende en de werkgever. In hoeverre er meer wordt samengewerkt met werkgevers als gevolg van ESF Actieve Inclusie hebben we niet kunnen vaststellen.
- Het tweede aandachtspunt was de samenwerking tussen gemeenten en scholen voor vso/pro. Tijdens dit tweede verdiepende onderzoek is de samenwerking tussen gemeenten en scholen voor vso/pro door een derde van de projectcoördinatoren genoemd als toegevoegde waarde van ESF Actieve Inclusie.

Op basis van dit tweede verdiepende onderzoek constateren wij dat er diverse mogelijkheden zijn om de effectiviteit van de ingezette re-integratie-instrumenten verder te verhogen:

- (veel) meer inzetten op ouderen,

- de inzet op jongeren concentreren op jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt,
- in vso-/pro-projecten vaker vraaggerichte instrumenten inzetten,
- met het oog op GKND meer activiteiten richting werkgevers ontplooiën.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

ONDERZOEKSVRAGEN

De onderzoeksvragen behorende bij het verdiepende onderzoek komen in deze rapportage ten dele aan bod. Een aantal vragen komt in deze rapportage deels aan bod en worden in de volgende rapportages verder uitgediept. Tevens is er een aantal vragen die nu nog niet beantwoord kunnen worden, omdat we daarvoor nog over onvoldoende informatie beschikken, of omdat de vragen van toepassing zijn op andere verslagjaren. In het onderstaande overzicht valt af te lezen welke onderzoeksvragen in deze rapportage (deels) aan bod komen.

Onderzoeksvraag	Aan bod in deze rapportage?
A. Opzet en uitvoering van de projecten	
1. Hoeveel (deel)projecten van arbeidsmarktregio's, UWV en het ministerie van VenJ zijn ondersteund met ESF-middelen?	Aan bod
2. Op welke doelgroepen richten de projecten zich; welke (typen) activiteiten worden ingezet en welke kwantitatieve doelstellingen zijn er geformuleerd?	Aan bod
3. Hoe kunnen de activiteiten in de projecten op basis van interventielogica geclusterd worden?	Aan bod
4. Hoe wordt er in de projecten aandacht besteed aan het horizontale thema Gelijke Kansen en Non-discriminatie?	Aan bod
5. Welke (typen) doelgroepen worden daadwerkelijk bereikt in de projecten? Is er sprake van een afwijking ten opzichte van de oorspronkelijke plannen? Indien, ja: wat is de reden voor deze afwijking?	Aan bod
6. Welke activiteiten worden uitgevoerd? Is er sprake van een afwijking ten opzichte van de oorspronkelijke plannen? Indien, ja: wat is de reden voor deze afwijking?	Aan bod
B. Output	
7. Hoeveel deelnemers zijn ingestroomd in de projecten en hoeveel deelnemers hebben het traject afgerond? Uitgesplitst naar de vier hoofdprojecten (gemeenten, vso/pro, UWV, VenJ) en de doelgroepen die op basis van de CBS-data onderscheiden kunnen worden.	Deels aan bod (afronding traject volgend verslagjaar)
8. Hoeveel deelnemers hebben een (branchespecifieke) training/opleiding gevolgd?	Volgend verslagjaar (nog onvoldoende informatie)

Onderzoeksvraag	Aan bod in deze rapportage?
C. Resultaten	
9. Hoeveel deelnemers hebben na deelname aan het traject een kwalificatie behaald (inclusief branche-specifieke opleidingen), uitgesplitst naar type project en doelgroep?	Volgend verslagjaar (nog onvoldoende informatie)
10. Hoeveel deelnemers hebben zich na deelname geregistreerd als werkzoekende, hebben werk gevonden of zijn een opleiding gaan volgen? Uitgesplitst naar type project en doelgroep?	Volgend verslagjaar (nog onvoldoende informatie)
11. In hoeverre is sprake van duurzame resultaten (6 tot 12 maanden na deelname aan traject)? Uitgesplitst naar type project en doelgroep?	Volgend verslagjaar (nog onvoldoende informatie)
D. Doeltreffendheid/effectiviteit	
12. In hoeverre zijn de beoogde resultaten zoals geformuleerd in het Operationeel Programma gerealiseerd?	Deels aan bod (op basis van beschikbare gegevens)
13. In hoeverre zijn met het ESF-programma de horizontale en klimaatdoelstellingen gerealiseerd?	Aan bod
14. In hoeverre zijn de doelstellingen van de projecten gerealiseerd?	Volgend verslagjaar
15. Welke aanvragers/projecten springen er wat betreft resultaten en doeltreffendheid in positieve of negatieve zin uit en wat zijn daarvan de oorzaken? (projectgebonden en contextuele factoren, onder meer op basis van de opgestelde interventielogica)	Volgend verslagjaar
16. Wat is de toegevoegde waarde van de inzet van ESF in de begeleiding van de doelgroep naar de arbeidsmarkt? In hoeverre zijn de met ESF gefinancierde activiteiten additioneel op het reguliere instrumentarium (bijvoorbeeld in termen van bereik van doelgroep, intensiteit van begeleiding)?	Deels aan bod (op basis van de gesprekken met de aanvragers van de projecten)
17. In hoeverre is sprake van onvoorziene neveneffecten van de ESF-projecten? Om wat voor effecten gaat het?	Deels aan bod (op basis van beschikbare gegevens)
E. Doelmatigheid	
18. Hoeveel ESF-middelen zijn er door de aanvragers voor de verschillende projecten begroot en hoeveel cofinanciering wordt ingezet?	Aan bod
19. Hoeveel ESF-middelen zijn er voor de verschillende projecten uiteindelijk ingezet en hoeveel cofinanciering wordt ingezet?	Deels aan bod (op basis van beschikbare gegevens)
20. In hoeverre is sprake van een doelmatige uitvoering van de ESF-regeling?	Deels aan bod (op basis van voorlopige cijfers)
21. In welke mate verschillen de projecten wat betreft doelmatigheid? Welke factoren zijn van invloed geweest op deze verschillen?	Volgend verslagjaar

BIJLAGE 2

LITERATUURLIJST

Agentschap SZW (2014). Operationeel Programma ESF 2014-2020.

Agentschap SZW (2015). Evaluatieplan ESF 2014-2020.

Andriessen, I., Fernee, H. & Wittebrood, K. (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Behncke, S., Frolich, M. & Lechner, M. (2010). Unemployed and their caseworkers: should they be friends or foes? *Journal of the Royal Statistical Society: Series A*, 173, 67-92.

Bertelsmann Stiftung (2016) From refugees to workers. Mapping labour market integration support measures for asylum seekers and refugees in EU Member States. Volume I: Comparative analysis and policy findings. Bertelsmann Stiftung.

Blonk, R.W.B., Twuijver, M.W., van de Ven, H.A. & Hazelzet, A.M. (2015). QuickScan wetenschappelijke literatuur gemeentelijke uitvoeringspraktijk. TNO rapportage voor ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Bohmert, M., & Duwe, G. (2012). Minnesota's Affordable Homes Program Evaluating the Effects of a Prison Work Program on Recidivism, Employment and Cost Avoidance. *Criminal Justice Policy Review*, 23(3), 327-351.

Bond, G.R., Drake, R.E., & Becker, D.R. (2008). An update on randomized controlled trials of evidence-based Supported Employment. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 31(4), 280-290.

Bureau Bartels & Regioplan (2016). Tussenevaluatie implementatie en uitvoering eerste openstelling ESF Actieve Inclusie 2014-2020. In opdracht van het Agentschap SZW.

Bredgaard, T. (2016). Evaluating what works for whom in active labour market policies. *European Journal of Social Security*, 17(4), 436-452.

Card, D., Kluve, J., & Weber, A. (2015). What works? A meta analysis of recent active labor market program evaluations. NBER Working Paper No. 21431.

DJI (2015). Visiedocument ESF 2014-2020 (update juli). Den Haag.

Europese Commissie (2015). Voorstel voor een aanbeveling van de Raad betreffende de integratie van langdurig werklozen op de arbeidsmarkt.

Europese Parlement (2016) Labour market integration of refugees: strategies and good practices. Study for the EMPL Committee. IP/A/EMPL/2016-08. European Union. Onderzoek beschikbaar via:
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

Geling, K. & van Lieshout, H. (2014). Mogelijkheden voor job carving: een explorerend onderzoek. Groningen: Kenniscentrum Arbeid, Hanzehogeschool Groningen.

Gilde Re-integratie/RegioPlan (2011). Een stap voorwaarts. Effectiviteit van re-integratie, een praktische handreiking om te meten of interventies doen wat ze moeten doen. Deel 1.

Groenewoud, M. (2013). Zijn werkgevers gevoelig voor loonkostensubsidies? Tijdschrift voor arbeidsvraagstukken 29(2).

Groenewoud, M., Mallee, L., Witvliet, M. & Blommesteijn, M. (2014). Op weg naar een effectieve re-integratie van arbeidsbeperkten. Lessen voor gemeenten. Amsterdam: RegioPlan.

Horsen, C.P. van, Berg, B. van den, Heuts, L., & Kruis, G. (2013). Ondersteuning van jongeren met een LVB: Onderzoek naar doeltreffende en goedkopere ondersteuning gericht op arbeidsparticipatie, Amsterdam: RegioPlan.

Inspectie SZW (2011). Iedereen aan de slag.

Kluge, J. (2010). The effectiveness of European active labor market programs. Labour Economics, 17(6), 904-918.

Koning, P. (2009). The effectiveness of public employment service workers in the Netherlands. Empirical Economics, 37, 393-409.

Koning, P. (2012). Beter een stok dan een wortel. Toeleiding naar werk. In: Wat werkt nu werkelijk? Politiek en praktijk van sociale interventies. Red: Uitermark, J., Gielen, A., & Ham, M. Amsterdam: vangennep.

Koning, P. (2013). Activerend arbeidsmarktbeleid: een beknopte handleiding. TPE digitaal, 7, 60-66.

Koning, J. de (2012). Zijn hervormingen van arbeidsmarktinstuties hét antwoord op de arbeidsmarktproblematiek? Tijdschrift voor arbeidsvraagstukken, 28(4).

- Laura S. Abrams, L., Terry, D., & Franke, T. (2011): Community-Based Juvenile Reentry Services: The Effects of Service Dosage on Juvenile and Adult Recidivism, *Journal of Offender Rehabilitation*, 50:8, 492-510
- Liu., S., Huang, J.L., & Wang, M. (2014). Effectiveness of Job Search Interventions: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1009-1041.
- Mallee, L., Oostijen, J., Timmerman, J.P.H.K., Horsen, C. van, & Wissink, C.E. (2013). Meer werkplekken bij werkgevers. Literatuuronderzoek in het kader van de evaluatie en monitoring van de pilots 'Werken naar vermogen' pilot 1, Regioplan: Amsterdam.
- Marshall T, Goldberg R.W., Braude L., et al. (2014). Supported employment: assessing the evidence. *Psychiatric Services*, 65, 16-23.
- Michon, H. & Weeghel, J. van. (2010). Rehabilitatieonderzoek in Nederland; overzicht van onderzoek en synthese van recente bevindingen. *Tijdschrift voor Psychiatrie* 52, 683-694.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2012). Kamerbrief Effectiviteit re-integratiebeleid en handhaving.
- Nazar, A. (2010). Wat werkt? Wat weten we over effectiviteit. Amsterdam: Dienst Werk en Inkomen.
- Nijhuis, F.J.N., et al. (2014). Eindrapportage Wajongproject "Een passende baan bij het Slotervaartziekenhuis", Maastricht University.
- Regeling ESF 2014-2020 (2014). Staatscourant nr. 9796, 8 april 2014.
- Sociaal Economische Raad (2014). Discriminatie werkt niet! Advies over het tegengaan van discriminatie bij arbeid. Uitgebracht aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Nr.3, april 2014.
- Sol, C.C.A.M. & Kok, K. (2014). 'Fit or unfit'. Theorie en praktijk van re-integratie. Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, RVO 11.
- Stame, N. (2004). Theory-based evaluation and types of complexity. *Evaluation*, 10, 58-76.
- Tsiachristas, A., Jong, P. de & Hout, C. van (2008). Wat werkt? Buitenlandse ervaringen met arbeidsvoorzieningen voor gehandicapten. Den Haag, APE.
- UNHCR (2013) The labour market integration of resettled refugees. UNHCR: Genève.

Weijters, G., Noordhuizen, S., Verweij, S., Wartna, B.S.J., Vergouw, S.J. (2013). Effect deelname ESF-projecten op werk/opleiding en strafrechtelijke recidive. WODC, Den Haag.

Weiss, C.H. (1995). Nothing as practical as good theory: Exploring theory-based evaluation for comprehensive community initiatives for children and families. In: New approaches to evaluating community initiatives. Eds: Connell, J.I., Kubisch, A.C., Schorr, L.B., & Weiss, C.H. New York: The Aspen Institute.

White, H. (2009). Theory-based impact evaluation: Principles and practice. Working paper International Initiative for Impact Evaluation.

Wilson, D. B., Gallagher, C. A., & MacKenzie, D. L. (2000), A meta-analysis of corrections-based education, vocation, and work programs for adult offenders. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 37(4), 347-368.

Witkamp, A., Verhoeven, W., Grijpstra, D., & de Ruig, L. (2013). Ex-ante evaluatie ESF 2014-2020. Zoetermeer: Panteia.

Wijk, van, E. & Emmerink, van, M. (2013). Optimalisering van re-integratiedienstverlening in relatie tot werkgevers. Hoofddorp: TNO.

BIJLAGE 3

CASUSBESCHRIJVINGEN

B3.1 Inleiding

In dit tweede verdiepende onderzoek bieden we een nadere illustratie van de inzet vanuit ESF Actieve Inclusie door zes deelprojecten uit te lichten als cases. Onderstaand treft u van elk van deze deelprojecten een beschrijving aan, waarmee de inzet voor verschillende doelgroepen en op innovatieve instrumenten wordt geïllustreerd. Deze deelprojecten zijn niet getoetst op hun daadwerkelijke effectiviteit.

B3.2 Gouda: 'Jij in de toekomst'

Overzicht project 'Jij in de toekomst'	
Gemeente(n)	Gouda
Samenwerkende partijen	Gemeente Gouda, diverse doorverwijzende instanties, het WSP, het Leerwerkloket, werkgevers.
Doel	Inactieve jongeren zonder uitkering activeren naar werk of een opleiding.
Doelgroep	Inactieve niet-uitkeringsontvangende (NUO) jongeren
Kern van de aanpak	Intensieve begeleiding door een werkcoach

Achtergrond en aanleiding

Met het aanbieden van het traject 'Jij in de toekomst' zet de gemeente Gouda actief in op de activatie van niet-uitkeringsontvangende (NUO) jongeren zonder werk of opleiding. In het kader van dit traject heeft de gemeente een werkcoach aangesteld, die de jongeren gedurende het traject actief en intensief ondersteunt in hun zoektocht naar een baan of een opleiding.

Betrokken partijen en samenwerking

Jongeren worden doorverwezen naar het traject 'Jij in de toekomst' via diverse partijen, waaronder het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voor Voortijdig Schoolverlaters (RMC), jongerenwerk, de sociale dienst en sociale wijkteams. De jongere wordt gedurende het traject begeleid door de werkcoach van de gemeente Gouda. De werkcoach werkt samen met het Leerwerkloket voor advies over capaciteiten en studiemogelijkheden, en met het Werkgevers-servicepunt (WSP) voor het koppelen van de jongeren aan beschikbare vacatures. De werkcoach onderhoudt tevens een persoonlijk netwerk van werkgevers en scholen, waar hij jongeren naar kan bemiddelen.

Beschrijving aanpak

Om jongeren te bereiken wordt een outreachende aanpak gehanteerd. Men plaatst driemaandelijks een krantenadvertentie om jongeren en hun ouders te bereiken, en onderhoudt contact met diverse instanties die jongeren doorverwijzen (het RMC, jongerenwerk, sociale wijkteams etc.). De jongeren hebben vaak te maken met meerdere problemen (geen stabiele thuissituatie, schulden, geen startkwalificatie etc.), zijn veel op straat te vinden en zitten vast in een negatieve spiraal. Na aanmelding wordt de jongere uitgenodigd voor een intakegesprek, waarbij ook de verwijzende professional aanwezig is. Ook maakt de jongere een competentie- en capaciteitentest bij het Leerwerkloket. Dit helpt om een klantbeeld te vormen voor de werkcoach en potentiële werkgevers, maar draagt ook bij aan het zelfinzicht van de jongere.

Vervolgens vindt een tweede gesprek plaats met de werkcoach, waarin wordt besproken hoe het komt dat de jongere (nog) geen werk heeft. De werkcoach hanteert een combinatie van betrokkenheid, perspectief bieden, confronteren en heropvoeden om de jongere te motiveren en activeren. Het cv wordt nagekeken, waar nodig verbeterd en de jongere krijgt naderhand vacatures toegestuurd. De werkcoach doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de jongeren door te vergen dat zij voor het volgende gesprek drie tot vijf keer solliciteren. Bij afwijzingen kan de werkcoach eventueel nabellen om feedback te verkrijgen.

Nadat de jongere een baan heeft gevonden, houdt de werkcoach nog gemiddeld twee tot drie maanden contact om de voortgang te monitoren en waar nodig te ondersteunen. Aanvullend op de begeleiding bij solliciteren biedt de gemeente ook een empowermenttraining in groepsverband ('Eigen Regie') waarin belangrijke zaken als sociale vaardigheden, op tijd komen, communiceren en werknemersvaardigheden worden besproken.

Werking (interventielogica)

De belangrijkste werkzame elementen van deze aanpak zijn:

- Er wordt een outreachende aanpak ingezet om de jongeren te bereiken.
- De werkcoach heeft een variërende kleine caseload (±40 jongeren) waardoor hij intensieve begeleiding kan bieden (wekelijks contact en nazorg).
- De werkcoach biedt een combinatie van betrokkenheid, perspectief, confrontatie en heropvoeding. Met deze werkwijze wordt actief gestuurd op het stimuleren van de motivatie en het zelfvertrouwen van de jongere, waardoor de jongere geactiveerd wordt.
- De begeleiding van de werkcoach vindt plaats op basis van vertrouwen en eigen verantwoordelijkheid. De werkcoach biedt alleen ondersteuning en vraagt eigen initiatief van de jongere. Hierdoor neemt de jongere zelf de regie over zijn/haar toekomst. Voor deze werkwijze is mede gekozen omdat de jongeren geen uitkering ontvangen en er dus geen verplichting tot deelname is.

- De werkcoach vormt het vaste aanspreekpunt voor de jongere waardoor men een vertrouwensrelatie kan op bouwen; de jongeren hebben vaak weinig vertrouwen in publieke instanties.

Relevante contextfactoren en succesfactoren bij deze aanpak zijn:

- De werkcoach moet veel ervaring hebben met jongeren en in staat zijn om in de communicatie aan te sluiten bij hun belevingswereld.
- De werkcoach moet goed samenwerken met andere hulpverleners voor een goede overdracht en een éénduidige begeleiding.

Resultaten

Hoewel geen concrete doelen zijn opgesteld, is men erg tevreden met de resultaten tot nu toe. In de periode februari 2016 - december 2016 zijn tussen de 50 en 60 jongeren doorgestroomd naar een opleiding of de arbeidsmarkt en slechts weinig jongeren stromen uit zonder resultaat. Voor deze doelgroep waardeert men dit als een mooi resultaat.

“Veel jongeren hangen op straat, worden negatief beïnvloed en komen daardoor terecht in een negatieve spiraal. Zij voelen zich niet gewaardeerd en hebben geen vertrouwen in de samenleving. Via dit traject kun je die spiraal doorbreken en een positieve gedragsverandering tot stand brengen.”

Michel Hoegge, werkcoach gemeente Gouda

Rol ESF Actieve Inclusie

De middelen vanuit ESF Actieve Inclusie hebben de gemeente Gouda in staat gesteld om de doelgroep van NUO-jongeren bereiken en activeren. Dit is een belangrijke aanvulling op de reguliere dienstverlening, omdat deze doelgroep voorheen nog onvoldoende werd bereikt. Door recente bezuinigingen op de re-integratiebudgetten en de druk om te besparen op uitkeringslasten zijn gemeenten eerder geneigd om de beschikbare middelen in te zetten op uitkeringsontvangers in plaats van op NUO's. Met behulp van ESF Actieve Inclusie kon een intensieve aanpak worden opgezet, die nodig is om deze doelgroep te bereiken en activeren.

Zie ook

- Contactpersoon: Ans Gierman, adviseur regionaal arbeidsmarktbeleid en jeugdwerkloosheid, Gemeente Gouda, ans.gierman@gouda.nl
- Zie ook: <https://www.kiesjouwtoekomst-mh.nl/>

B3.3 Leeuwarden: 'Eigen Kracht'

Overzicht project 'Eigen Kracht'	
Gemeente(n)	Leeuwarden
Samenwerkende partijen	Friesland College, Talent Centrum Fryslân, commerciële bedrijven.
Doel	Laagopgeleide vrouwen d.m.v. BBL-traject bewegen naar opleiding of arbeidsmarkt
Doelgroep	Laagopgeleide vrouwen van 30 jaar of ouder
Kern van de aanpak	BBL-traject (combinatie van leren en stage) en begeleiding door jobcoach en studieloopbaanbegeleider

Achtergrond en aanleiding

'Eigen Kracht' is een project gericht op de participatie en emancipatie van laagopgeleide vrouwen, uitgevoerd door de gemeente Leeuwarden. Het doel is om laagopgeleide vrouwen door middel van een BBL-traject te bewegen naar een opleiding of de arbeidsmarkt. Het project ligt in het verlengde van eerdere activiteiten van de gemeente Leeuwarden gericht op deze doelgroep, mede naar aanleiding van het landelijke programma 'Eigen Kracht' dat in 2011 is opgezet door het ministerie van OCW.¹

Betrokken partijen en samenwerking

Vanuit de gemeente wordt het project uitgevoerd door een accountmanager en een jobcoach, waarbij de eerste voornamelijk organisatorische werkzaamheden verricht en de laatste de deelnemers persoonlijk begeleidt gedurende het traject. Voor de opleiding is de gemeente een samenwerking aangegaan met het Friesland College, dat een tweetal opleidingen (Dienstverlening en Fastservice/Catering) aanbiedt. Voor de stageplaatsen heeft de gemeente contact gezocht met het Talent Centrum Fryslân (TCF) en enkele commerciële bedrijven in Leeuwarden. Er waren naast Leeuwarden geen andere gemeenten betrokken bij het project.

Beschrijving aanpak

In het stadium voorafgaand aan de start van het traject, heeft de gemeente deelnemers geworven. Hiertoe is men de wijken ingegaan om 'Eigen Kracht' te promoten. Potentiële deelnemers moesten aan een van tevoren bepaald profiel voldoen² en moesten gemotiveerd zijn. Ook moest worden aangegeven of op basis van de thuissituatie kon worden verwacht dat het traject met succes zou worden afgerond. De uit deze procedure resulterende groep deelnemers is voorgelegd aan het Friesland College. In dit stadium is de

¹ Voor landelijk programma, zie: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2011/06/28/minister-en-den-haag-slaan-handen-ineen-voor-vrouwenemancipatie>

² 30 jaar of ouder, maximaal mbo 1-niveau, voldoende beheersing van de Nederlandse taal om een mbo 2-niveau te kunnen starten, vmbo werk- en denkniveau, 24 uur per week beschikbaar, beschikking over kinderopvang, en in staat tot het aanvragen van een VOG.

gemeente tevens begonnen met het benaderen van werkgevers voor stageplaatsen.

Het traject is in september 2016 van start gegaan. Deelnemers besteden per week acht uur aan hun opleiding en zestien uur aan hun stage. Gedurende het gehele traject hebben deelnemers iedere zes weken een driegesprek met de jobcoach en de studieloopbaanbegeleider. Daarnaast houden zowel de jobcoach als de studieloopbaanbegeleider iedere week spreekuur. Het traject duurt in totaal één jaar, waarin de deelnemers een mbo 2-opleiding volgen die normaliter twee jaar duurt. Aan het einde van het traject volgen de deelnemers een sollicitatieworkshop, waarin onder andere wordt geoefend met het voeren van sollicitatiegesprekken en het opstellen van een goed cv. Wanneer het traject medio 2017 is afgerond zal de gemeente het project evalueren en bepalen of er een vervolg komt met nieuwe klassen.

Werking (interventiologica)

De belangrijkste werkzame elementen van deze aanpak zijn:

- Intensieve begeleiding; in het project 'Eigen Kracht' wordt ingezet op een intensief programma gericht op leren en werken. Om de deelnemers, die vaak langere tijd inactief zijn geweest, te activeren wordt intensieve begeleiding geboden door de jobcoach en de studieloopbaanbegeleider. Deze intensieve begeleiding is van groot belang om de motivatie vast te houden en eventuele belemmeringen tijdig te signaleren en weg te nemen, met name tijdens de eerste drie maanden. Op deze wijze biedt het project een kans aan deze doelgroep om de omslag te maken naar werk, een stap die voor hen zelf moeilijk was om te maken.
- De inzet van een BBL-opleiding waardoor deze doelgroep alsnog een startkwalificatie kan halen en meer kans maakt op de arbeidsmarkt.
- De actieve rol van de gemeente bij het benaderen van werkgevers voor stages.
- Een goede screening van kandidaten is van belang om mogelijke problemen tijdig in beeld te brengen en geschikte kandidaten te selecteren voor deze aanpak.
- Snuffelstages; om de belastbaarheid van de deelnemers beter in beeld te brengen, wil de gemeente het traject in de toekomst beginnen met een snuffelstage. Dit omdat zich in de eerste maanden van het huidige traject problemen voordeden die tijdens de screening niet waren gesignaleerd.

Relevante contextfactor/succesfactor bij deze aanpak is:

- Een hechte samenwerking tussen de jobcoach (gemeente Leeuwarden) en de studieloopbaanbegeleider (Friesland College) is van belang om verwachtingen te managen en een helder beeld van het traject te schetsen.

Resultaten

'Eigen Kracht' is in september 2016 van start gegaan met 21 deelnemers, waarvan er nog zestien over zijn. Naar verwachting tien van hen zullen hun diploma behalen. Hoewel niet wordt verwacht dat alle deelnemers het traject

afronden met een diploma, is zichtbaar dat 'Eigen Kracht' de deelnemers heeft gemotiveerd en geactiveerd, waardoor ze stappen maken op de participatieladder. Enkele deelnemers kunnen blijven werken op hun stageplaats.

“We zijn trots op deze aanpak, omdat het de deelnemende vrouwen de kans geeft om de omschakeling te maken van inactiviteit naar werk. Deze omslag is intensief en wordt bemoeilijkt door diverse belemmeringen, waardoor deze vrouwen het zelfstandig niet voor elkaar hadden gekregen. Nu is hun ambitie aangewakkerd en maken ze stappen richting de arbeidsmarkt.”

Douwina Venema, gemeente Leeuwarden

Rol ESF Actieve Inclusie

De inzet van ESF Actieve Inclusie heeft de gemeente Leeuwarden in staat gesteld om van 'Eigen Kracht' een intensief traject te organiseren gericht op activering en duurzame uitstroom naar werk van een doelgroep die anders niet ondersteund zou worden. De intensieve begeleiding heeft als gevolg dat veel deelnemers de omslag van inactief naar actief hebben kunnen maken en dat de positieve effecten van het traject naar verwachting van een meer structurele aard zijn. Zonder ESF Actieve Inclusie had de gemeente niet over voldoende financiële middelen beschikt om dit project, met de bijbehorende intensieve begeleiding voor de deelnemers, te organiseren.

Zie ook:

- Contactpersoon: Douwina Venema, accountmanager team werk, gemeente Leeuwarden, Douwina.Venema@leeuwarden.nl
- Een video over project 'Eigen Kracht' in het kader van de ESF-Awards 2016: <https://www.youtube.com/watch?v=RQ970dOPTx8>
- Projectomschrijving: <https://www.europaomdehoek.nl/projecten/eigen-kracht>

B3.4 Dordrecht: MATE

Overzicht project 'MATE'	
Gemeente(n)	Dordrecht
Samenwerkende partijen	TriviumLindenhof, Maaskade Bevrachters, gemeente Dordrecht, Da Vinci College en diverse bedrijven.
Doel	Uitgevallen jongeren terugleiden naar een opleiding in de maritieme sector.
Doelgroep	Jongeren met een hulpverleningsvraag zonder werk en opleiding.
Kern van de aanpak	Leren en werken op een vrachtschip in combinatie met hulpverlening.

Achtergrond en aanleiding

MATE (Maritieme Arbeidstraining & Educatie) is een project in Dordrecht gericht op jongeren van 15 tot 25 jaar oud uit de jeugdhulpverlening. Het doel is het terugleiden van uitgevallen jongeren naar een opleiding door het bieden van een gestructureerde combinatie van leren en werken op een vrachtschip.

Betrokken partijen en samenwerking

Stichting MATE is een initiatief van TriviumLindenhof, een jeugdhulpverleningsorganisatie. Maritiem partner is Maaskade Bevrachters, dat het programma mede heeft vormgegeven en heeft geïnvesteerd in het schip. Als het schip gaat varen werken er aan boord twee schippers en een matroos en worden de jongeren vanaf de wal ondersteund door enkele gedragsexperts. MATE heeft tevens samenwerking gezocht met het Da Vinci College te Dordrecht en een maritieme opleider.

Beschrijving aanpak

MATE is toegankelijk voor jongeren uit het hele land, zolang er sprake is van een hulpverleningsvraag en geschiktheid om in de binnenvaart te werken.³ Deze jongeren hebben veelal te maken met multiproblematiek (schooluitval, gezinsproblemen, depressie, gedragsproblemen) en passen niet binnen de reguliere hulpverlening. TriviumLindenhof heeft een netwerk van hulpverleningsorganisaties die jongeren kunnen doorsturen. De doorverwijzende hulpverlener en de initiatiefnemer/coördinator⁴ vanuit TriviumLindenhof voeren een kennismakingsgesprek met de jongere op het schip. Hierbij wordt gekeken of de jongere geïnteresseerd en geschikt is. MATE biedt jongeren een traject van minimaal zes maanden, waarin jongeren wekelijks van maandag tot donderdag aan boord zijn. Op deze dagen volgen de jongeren een opleiding en verrichten zij aan boord binnenvaartwerkzaamheden zoals onderhoud, laden en lossen. MATE biedt een hulpverleningsprogramma op groepsniveau, waarin doelen worden gesteld en aandacht is voor zaken als samenwerking, communicatie en sociale vaardigheden. Ook wordt een individueel hulpverleningsplan opgesteld. Op vrijdagen gaan de jongeren naar huis, waar ambulante hulpverlening plaatsvindt.

Het traject sluit af met een examen van het Scheepvaart en Transport College (STC). Met het resulterende diploma kan aan een vervolgopleiding in de maritieme sector kan worden begonnen of kan worden doorgestroomd naar de arbeidsmarkt. Indien nodig biedt MATE ook begeleiding na het uitstromen.

³ Jongeren zijn ongeschikt bij een te laag IQ (lager dan 80), een harddrugverslaving of wanneer de veiligheid aan boord niet kan worden gegarandeerd, bijvoorbeeld door psychiatrische problemen.

⁴ De initiatiefnemer vanuit TriviumLindenhof is Peter Verheij, een jeugdhulpverlener met ervaring in de binnenvaart en in het onderwijs.

Op het moment van schrijven (april 2017) vaart het schip nog niet. Wel zijn er al trajecten begonnen, door jongeren te betrekken bij de verbouwing van het schip. Hierbij wordt op dezelfde wijze dagbesteding, structuur en hulpverlening geboden en komen de jongeren tevens in aanraking met de scheepsvaart.

Werking (interventiologica)

De werkzame elementen van MATE dragen bij aan een positieve gedragsverandering en de actieve inclusie van de doelgroep:

- Jongeren krijgen structuur en dagbesteding, wat bijdraagt aan de mentale en fysieke gesteldheid.
- Jongeren krijgen een doel in het leven en beleven positieve ervaringen, wat bijdraagt aan zingeving en zelfvertrouwen.
- Men biedt een combinatie van hulpverlening en dagbesteding, wat van belang is voor deze doelgroep.
- De binnenvaart is een geschikte omgeving voor deze doelgroep, door de rust aan boord en het natuurlijke gezag van de schippers.
- Tijdens het groepsgewijze traject is aandacht voor samenwerking, communicatieve en sociale vaardigheden.

Relevante contextfactor en succesfactor bij deze aanpak is:

- MATE is gericht op de maritieme sector, die kenmerkend is voor de regio Drechtsteden en waar personeelskrapte heerst. Dit heeft bijgedragen aan het draagvlak voor het project vanuit ondernemers en de gemeente.

Resultaten

De jongeren die tot nu toe betrokken zijn bij de verbouwing maken positieve ontwikkelingen door. De dagstructuur draagt bij aan de fysieke en mentale gesteldheid en er is ambitie gewekt voor de scheepsvaartwereld. Een van de jongeren is inmiddels terug naar school gegaan. In de toekomst hoopt men alle deelnemers terug naar school of naar een baan te leiden.

“Deze groep jongeren dreigt tussen wal en schip te vallen. Door hun complexe problematiek passen ze niet in het reguliere aanbod van onderwijs, arbeidstoeleiding en hulpverlening. Zij hebben een eigen verhaal en hebben speciale begeleiding nodig. Vanuit MATE krijgen deze jongeren dagstructuur en een doel in het leven, waardoor ze positieve resultaten bereiken richting een opleiding en een baan in de maritieme sector.”

Bernice Scheurkogel, business developer bij TriviumLindenhof

Rol ESF Actieve Inclusie

De inzet van ESF Actieve Inclusie heeft Stichting MATE in staat gesteld het project toegankelijk te houden. MATE gebruikt de middelen die ESF Actieve Inclusie beschikbaar heeft gesteld voor personele kosten en het financieren van de maritieme opleiding, waardoor de trajectkosten lager zijn en men in

staat is om alle jongeren met een toereikend profiel te laten deelnemen aan het traject.

Zie ook

- Contactpersoon: Bernice Scheurkogel, business developer bij TriviumLindenhof, b.scheurkogel@triviumlindenhof.nl
- Zie ook: <https://www.stichtingmate.nl>
- Zie ook: <https://www.youtube.com/watch?v=mVgjBnQ73BY>

B3.5 Apeldoorn: dedicated klantmanagement statushouders (vluchtelingen)

Overzicht casus 'dedicated klantmanagement statushouders (vluchtelingen)'	
Gemeente(n)	Apeldoorn
Samenwerkende partijen	Gemeente Apeldoorn, Vluchtelingenwerk, diverse stichtingen, inburgeringsaanbieders.
Doel	Statushouders (vluchtelingen) zo snel mogelijk naar werk begeleiden.
Doelgroep	Statushouders (vluchtelingen)
Kern van de aanpak	Intensieve begeleiding door een dedicated klantmanager, en een duaal traject (parallele arbeidstoeleiding en inburgering)

Achtergrond en aanleiding

Door de snelle instroom van vluchtelingen in de loop van 2015 en 2016, voornamelijk afkomstig uit Syrië en Eritrea, kwamen gemeenten voor de uitdaging deze groep te laten integreren in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. De gemeente Apeldoorn achtte het van groot belang om vroeg in te investeren in de doelgroep statushouders⁵, zodat zij zo snel mogelijk in het eigen levensonderhoud kunnen voorzien middels werk. Hiertoe zet men in op intensieve begeleiding door dedicated klantmanagers.

Betrokken partijen en samenwerking

De dedicated klantmanagers zijn in dienst van de gemeente Apeldoorn en bedienen statushouders (vluchtelingen) die zijn gevestigd in de gemeente Apeldoorn. Men werkt nauw samen met Vluchtelingenwerk, en werkt ook samen met aanbieders van inburgeringscursussen om de aanpak van inburgering en arbeidstoeleiding op elkaar aan te laten sluiten.

Beschrijving aanpak

Na huisvesting vindt er een intake plaats met de klantmanager, waarin de hele leefsituatie van de statushouder in beschouwing wordt genomen (huisvesting, psychische of gezondheidsproblemen, traumatische ervaringen, gezinssituatie

⁵ Hiervoor baseerde men zich onder andere op de WRR Policy Brief 'Geen tijd te verliezen' uit 2015. Hierin wordt o.a. aanbevolen om vroeg te investeren in activering, en een parallele in plaats van een volgtijdelijke aanpak te hanteren.

en eventuele hereniging). Ook wordt een screening uitgevoerd volgens de methodiek 'InCheck'⁶, waarbij inzicht wordt verkregen in de competenties en mogelijkheden van de statushouder.

Vervolgens wordt op basis van de uitkomsten in overleg met de klantmanager een individueel plan van aanpak opgesteld met een bijbehorend traject.

Het traject is gericht op een zo snel mogelijke route naar betaald werk. Uitgangspunt van het traject is een duale aanpak, waarbij het inburgerings-traject en de arbeidstoeleiding parallel lopen. Dit bevordert een snelle inburgering en taalverwerving. Maatwerk is hierbij van groot belang, omdat er grote verschillen zijn tussen de statushouders met betrekking tot onder andere de taalvaardigheid, digitale vaardigheden, geletterdheid en het stadium van het inburgeringstraject. Omdat statushouders met diverse belemmeringen te maken kunnen hebben (familiehereniging, verlieservaringen, psychische problemen) bewaakt de klantmanager voortdurend de balans tussen draaglast en draagkracht.

De klantmanager kan diverse instrumenten inzetten, waaronder sollicitatietrainingen en activiteiten om werkervaring op peil te brengen en te houden. Er worden ook diverse instrumenten ontwikkeld specifiek voor de doelgroep statushouders, zoals ondernemerstrainingen (omdat veel statushouders graag een eigen bedrijf willen starten), en taalstages (waarbij de vluchtelingen in de praktijk hun taalvaardigheden ontwikkelen). De klantmanagers hebben een lagere caseload (60) dan reguliere klantmanagers (100) omdat de begeleiding van statushouders meer tijd vergt. Ze werken nauw samen met de vrijwilligers van Vluchtelingenwerk, die de statushouders maatschappelijke begeleiding bieden gericht op praktische zaken.

Werking (interventielogica)

De belangrijkste werkzame elementen van deze aanpak zijn:

- Maatwerk gericht op de individuele situatie van de statushouder.
- De klantmanager bewaakt daarbij voortdurend de balans tussen draaglast en draagkracht.
- Intensieve begeleiding en maatwerk door dedicated klantmanagers met een kleine caseload die de doelgroep goed kennen.
- Duaal traject waarbij inburgering en arbeidstoeleiding parallel lopen.

Belangrijke contextfactoren en succesfactoren bij deze aanpak zijn:

- Om het duale traject mogelijk te maken is er afstemming nodig met aanbieders van inburgeringstrajecten, zodat taalcursussen flexibel (bijvoorbeeld 's avonds) georganiseerd worden.
- De klantmanagers moeten affiniteit en ervaring hebben met het werken met de doelgroep statushouders, omdat het specialistische kennis vergt (bijvoorbeeld over culturele verschillen, inburgering en taalcursussen).

⁶ Zie ook <http://www.in-check.eu/nl/>

Resultaten

De arbeidstoeleiding van de doelgroep statushouders is een langdurig proces, en het is gebleken dat uitstroom naar werk op korte termijn voor velen niet haalbaar is. Obstakels hierbij zijn onder andere taalbeheersing en diploma-waardering. Men investeert met deze aanpak bewust op vroegtijdige en intensieve activering, zodat de statushouders zo snel mogelijk een duidelijk doelperspectief hebben en hun individuele pad richting zelfredzaamheid bewandelen. De verwachting is dat dit op de langere termijn zal leiden tot snellere en duurzamere uitstroom naar werk.

Rol ESF Actieve Inclusie

De aanpak wordt voor een belangrijk deel gefinancierd vanuit ESF Actieve Inclusie. Vanuit beleidsmatig oogpunt vond men het, mede naar aanleiding van landelijk onderzoek⁷, zeer belangrijk om te investeren in vroegtijdige intensieve activering van de doelgroep statushouders. Zonder ESF Actieve Inclusie was het niet mogelijk geweest voor de gemeente Apeldoorn om de aanpak in de huidige vorm te realiseren. De toegevoegde waarde van ESF ligt vooral in het bieden van intensievere begeleiding en maatwerk doordat de caseload per klantmanager lager gehouden kan worden. Dit is bij uitstek nodig voor deze doelgroep door de grote individuele verschillen, de vele belemmeringen en het lange pad richting zelfredzaamheid.

Zie ook

- Contactpersoon: Janneke Oude Alink, strategisch beleidsadviseur gemeente Apeldoorn, a.oudealink@apeldoorn.nl
- Beleidskader en uitvoeringsprogramma '[Statushouders opnieuw thuis. De Apeldoornse aanpak, 2016- 2019](#)'
- Screeningsmethodiek 'In-check': <http://www.in-check.eu/nl/>

B3.6 Enschede: stagebegeleiding door Bonhoeffer College

Overzicht 'stagebegeleiding door Bonhoeffer College'	
Gemeente(n)	Enschede
Samenwerkende partijen	Bonhoeffer College, gemeente Enschede, UWV, Werkplein Twente, verschillende scholen en werkgevers.
Doel	Het bieden van intensieve stagebegeleiding en nazorg na het afronden van een opleiding aan jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt.
Doelgroep	Leerlingen in het praktijkonderwijs met een beperking en een hieruit resulterende afstand tot de arbeidsmarkt.
Kern van de aanpak	Jongeren worden tijdens en na het afronden van hun opleiding intensief begeleid bij het vinden en behouden van een werkplaats.

⁷ Zie onder andere op de WRR Policy Brief 'Geen tijd te verliezen' uit 2015. Hierin wordt o.a. aanbevolen om vroeg te investeren in activering, en een parallelle in plaats van een volgtijdelijke aanpak te hanteren.

Achtergrond en aanleiding

Het Bonhoeffer College in Enschede biedt praktijkonderwijs voor jongeren die vanwege een beperking⁸ een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Tijdens de schoolperiode biedt de school intensieve stagebegeleiding. Na afronding van de schoolgaande periode volgt een proces van intensieve nazorg, waarin stagebegeleiders van het Bonhoeffer zowel de oud-leerling als de werkgever begeleiden.

Betrokken partijen en samenwerking

Op het Bonhoeffer College zijn vier stagebegeleiders werkzaam die zich volledig op stagebegeleiding kunnen richten, en die tevens een netwerk van werkgevers en scholen voor voortgezet speciaal onderwijs en praktisch onderwijs onderhouden. Zowel gedurende de schoolgaande periode als bij het proces van nazorg werkt het Bonhoeffer College nauw samen met de gemeente Enschede⁹: leerlingen worden regelmatig besproken met de adviseur Werk van de gemeente en er is een vaste contactpersoon voor aanvullende regelingen. Tenslotte werkt de school samen met het UWV en Werkplein Twente voor potentiële arbeidsplaatsen.

Beschrijving aanpak

Om jongeren na hun opleiding aan een baan te helpen, zet het Bonhoeffer College al gedurende de schoolgaande periode van leerlingen in op het zo goed mogelijk voorbereiden op deelname aan de arbeidsmarkt. Leerlingen volgen praktijkvakken in verschillende, uiteenlopende branches en de school begeleidt haar leerlingen bij het vinden van een passende stageplaats. Hiervoor zijn vier volledig ambulante stagebegeleiders beschikbaar. Leerlingen beginnen op hun vijftiende met stage lopen en lopen gedurende de opleiding steeds meer stages, totdat zij op hun achttiende, aan het einde van de opleiding, drie tot vier dagen per week stage lopen. Aan het einde van de opleiding heeft de leerling veel ervaring opgedaan en wordt een passend vervolg in de vorm van een arbeidsplaats gevonden.

Na het afronden van de opleiding blijft de school intensieve nazorg en begeleiding bieden. Voor oud-leerlingen wordt twee keer per jaar een uitstroommonitor ingevuld, waarmee het Bonhoeffer College gedurende minimaal twee jaar bijhoudt wat leerlingen doen nadat zij hun opleiding hebben afgerond, bij welk bedrijf zij werkzaam zijn en of er dingen mislopen. De school onderhoudt hiertoe tevens contact met werkgevers waar oud-leerlingen werkzaam zijn en biedt deze waar nodig begeleiding. Hoewel veel leerlingen zelfstandig contact opnemen met de school na afronding van hun schoolloopbaan, vindt veel nazorg plaats op initiatief van de stagebegeleider. Wanneer oud-leerlingen geen contractverlenging krijgen, kampen met

⁸ Jongeren op het praktijkonderwijs hebben een IQ tussen de 55 en 75 en een theoretische leerachterstand van minimaal drie jaar.

⁹ Het proces van intensieve nazorg is bij aanvang van de participatiewet opgezet in nauwe samenwerking met de gemeente Enschede.

motivatieproblemen of wegens een andere reden niet meer kunnen of willen werken, voert de school een gesprek met de oud-leerling en gaat in het netwerk na of er voor de leerling wellicht een andere mogelijkheid is om weer aan het werk te komen. Hierbij worden zowel het eigen netwerk als de banden met het UWV en de adviseur Werk bij de gemeente Enschede aangesproken.

Werking (interventiologica)

De belangrijkste werkzame elementen van deze aanpak zijn:

- Het bieden van intensieve stagebegeleiding zodat de leerlingen goed worden voorbereid op de arbeidsmarkt.
- De inzet van stagebegeleiders die zich volledig op stagebegeleiding kunnen richten.
- Het bieden van intensieve nazorg: de jongeren kunnen ook na afronding van hun opleiding nog terecht voor begeleiding, bemiddeling en hulp bij problemen op de arbeidsmarkt.
- De stagebegeleiders bemiddelen actief tussen de werkgever en de oud-leerling en staan hierbij ten dienste van beide partijen.

Belangrijke contextfactoren en succesfactoren bij deze aanpak zijn:

- Stagebegeleiders moeten goede contacten met werkgevers onderhouden, de mogelijkheden voor werk bijhouden en op de hoogte zijn van relevante wet- en regelgeving.
- De stagebegeleiders zijn vijf dagen per week bereikbaar en vervullen naast hun begeleiding geen andere onderwijstaken. Hierdoor hebben zij de tijd en ruimte om alles te doen wat in hun macht ligt om ervoor te zorgen dat de jongeren op een passende plek terechtkomen en daar kunnen blijven.

Resultaten

In de periode 2014-2016 hebben in totaal 105 jongeren de opleiding afgerond, waarvan de meerderheid is doorgestroomd naar de arbeidsmarkt (47; 45%) of naar een mbo 2- of mbo-entree-opleiding (38; 36%).

“Voor de meeste leerlingen zoeken we naar een passende baan en zorgen we dat hij of zij deelneemt aan de maatschappij. We besteden veel aandacht aan persoonlijkheidsvorming en de omgang met elkaar en we stoppen veel energie in de contacten met de werkgevers. Soms komen leerlingen na tien jaar ons nog wel eens om raad vragen als ze ergens mee zitten op hun werk.”

Lilian Theeuwen, Bonhoeffer College Enschede (Tubantia, 1 juni 2016)

Rol ESF Actieve Inclusie

Het bieden van stagebegeleiding en nazorg aan oud-leerlingen vraagt een grote tijdsinvestering. De middelen vanuit het ESF-programma Actieve Inclusie hebben deze tijdsinvestering voor het Bonhoeffer College mogelijk gemaakt: er zijn vijf dagen per week vier ambulante stagebegeleiders beschikbaar, er is meer tijd voor begeleiding per leerling, oud-leerlingen die voorheen buiten de

reikwijdte van de school vielen kunnen nu aanspraak maken op begeleiding en er kan sneller gehoor worden gegeven aan vragen van (oud-)leerlingen en werkgevers.

Zie ook

- Contactpersoon: Lilian Theeuwen, stagedocent en jobcoach op het Bonhoeffer College, l.theeuwen@bc-enschede.nl
- Zie ook: <https://vlierstraatpro.bc-enschede.nl/locatie>
- Zie ook: *Harde werkgevers die een kans verdienen*. In: Turbantia, 1 juni 2016, katern Twente Vandaag, p.6-7.

B3.7 Regio Rijk van Nijmegen: Inzet tijdelijke loonkostensubsidie binnen WerkBedrijf Rijk van Nijmegen

Overzicht project tijdelijke loonkostensubsidie 'Werkbedrijf Rijk van Nijmegen'	
Gemeente(n)	Nijmegen, Wijchen, Beuningen, Berg en Dal, Druten, Mook en Middelaar, Heumen
Samenwerkende partijen	Arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen, UWV, ondernemers in de arbeidsmarktregio Nijmegen.
Doel	Werkzoekenden die tijdelijk minder productief zijn aan betaald werk helpen door tijdelijke loonkostensubsidie in te zetten.
Doelgroep	Werkzoekenden die door een niet-structurele oorzaak (langdurige werkloosheid, psychische problemen, verslaving) tijdelijk minder productief zijn.
Kern van de aanpak	Bij het koppelen van werkzoekenden en ondernemers zet WerkBedrijf Rijk van Nijmegen de tijdelijke loonkostensubsidie in om de ondernemer te compenseren voor het tijdelijke productiviteitsverlies

Achtergrond en aanleiding

Als aanvulling op de loonkostensubsidie die in het kader van de Participatiewet wordt aangeboden, zet Werkbedrijf Rijk van Nijmegen een tijdelijke loonkostensubsidie in. Deze subsidie moet werkzoekenden met een niet-structurele arbeidsbeperking¹⁰ sneller aan het werk helpen.

Twee waarden van het WerkBedrijf zijn (1) iedereen is van waarde en (2) afstand tot de arbeidsmarkt bestaat niet, voor iedereen is een plek op de arbeidsmarkt.

¹⁰ Mensen die al gedurende lange tijd in de bijstand zitten, maar ook mensen met psychische problemen, verslavingen of andere niet-structurele problemen die leiden tot een verminderde productiviteit.

Betrokken partijen en samenwerking

WerkBedrijf Rijk van Nijmegen is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten in de arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen¹¹, sociale werkvoorziening Breed. UWV is een nauwe samenwerkingspartner. De regionale bedrijven zijn de klanten van WerkBedrijf; de vraag van de ondernemer naar personeel staat centraal: in het netwerk van WerkBedrijf bevinden zich duizenden ondernemers.

Beschrijving aanpak

Werkzoekenden worden, wanneer zij een bijstandsuitkering ontvangen of aanvragen, door de gemeente waar zij woonachtig zijn aangemeld bij Werkbedrijf Rijk van Nijmegen. Werkzoekenden kunnen zich ook zelfstandig aanmelden. Na de aanmelding volgt een intakegesprek met een consulent die een bemiddelingsprofiel opstelt. In dit profiel staat een advies over de mogelijkheden van de werkzoekende op de arbeidsmarkt. Op basis van dat profiel matcht het WerkBedrijf aan de hand van vacatures of werk dat voor deze werkzoekende is opgehaald.

Indien in de intakefase is vastgesteld dat bij de werkzoekende sprake is van een niet-structurele arbeidsbeperking, komen potentiële ondernemers in aanmerking voor een tijdelijke loonkostensubsidie, die de verminderde productiviteit van de werkzoekende kan compenseren.

Werking (interventiologica)

Het belangrijkste werkzame element van deze aanpak is:

- De inzet van een tijdelijke loonkostensubsidie voor werkzoekenden die om wat voor reden dan ook een verminderde productiviteit heeft. Deze vorm van loonkostensubsidie is in vergelijking met loonkostensubsidie van de Participatiewet eenvoudig toe te passen. Het is weinig bureaucratisch en flexibel, omdat er geen loonwaardemeting nodig is. Hierdoor bereikt de tijdelijke loonkostensubsidie een groep werkzoekenden die door de afwezigheid van een structurele beperking weliswaar niet in aanmerking komt voor de wettelijke loonkostensubsidie, maar wel ondersteuning nodig heeft om aan werk te komen.

Belangrijke contextfactoren en succesfactoren bij deze aanpak zijn:

- Voor een effectieve match is het van belang dat het WerkBedrijf de werkzoekende en de ondernemer goed kent. De ondernemer is de klant, zijn vraag staat centraal.
- Om de tijdelijke loonkostensubsidie effectief in te kunnen zetten, is het belangrijk over voldoende aanbod van deze groep werkzoekenden te beschikken.

¹¹ Arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen omvat de gemeenten Beuningen, Druten, Berg en Dal, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen.

Resultaten

Sinds de oprichting van WerkBedrijf Rijk van Nijmegen in 2015 zijn door inzet van een tijdelijke loonkostensubsidie ruim 300 mensen aan een betaalde baan geholpen. Het is mooi dat een kwetsbare groep werkzoekenden - die niet in aanmerking komt voor een wettelijke loonkostensubsidie - toch bediend kan worden

Voorbeeld: In het eerste kwartaal van dit jaar bemiddelde WerkBedrijf acht mensen groepsgewijs naar een regionaal bedrijf in de groenvoorziening. Deze mensen gingen daar aan de slag op een baan met inzet van tijdelijke loonkostensubsidie.

Rol ESF Actieve Inclusie

ESF Actieve Inclusie heeft de inzet van loonkostensubsidie voor een nieuwe doelgroep mogelijk gemaakt. Werkbedrijf Rijk van Nijmegen maakte de keuze om het matchen van werkzoekenden met een niet-structurele arbeidsbeperking onder te brengen bij ESF Actieve Inclusie, omdat het goed aansluit bij de doelgroep. De middelen vanuit ESF Actieve Inclusie stelden Werkbedrijf Rijk van Nijmegen in staat een bredere dienstverlening voor deze doelgroep te realiseren (loonkostensubsidie). Dit had tot gevolg dat er meer succesvolle matches tussen werkzoekenden en ondernemers plaatsvonden. Dit versterkte weer de vertrouwensbanden tussen WerkBedrijf Rijk van Nijmegen en ondernemers.

Zie ook

- Contactpersoon: Ivo de Wilde, beleidsadviseur en projectleider Rijk van Nijmegen, i.de.wilde@nijmegen.nl
- Zie ook: <https://www.werkbedrijfrvn.nl/>

BIJLAGE 4
TABELLEN EN FIGUREN
Tabel B4.1 Inzet van instrumenten per gerichtheid voor gemeentelijke en vso/pro doelgroepen

Doelgroepen		Gerichtheid instrumenten		
		Aanbodgericht	Vraaggericht	Matching
Gemeentelijke projecten	Jongeren	94%	74%	71%
	Ouderen	91%	68%	62%
	Arbeidsbelemmerden	96%	56%	70%
	Langdurig werklozen	91%	68%	65%
	NUO	91%	50%	68%
	Statushouders	90%	50%	60%
Vso/Pro projecten	Leerlingen VSO	82%	9%	64%
	Leerlingen PRO	76%	12%	62%
	Ex-leerlingen VSO	56%	22%	22%
	Ex-leerlingen PRO	56%	33%	22%

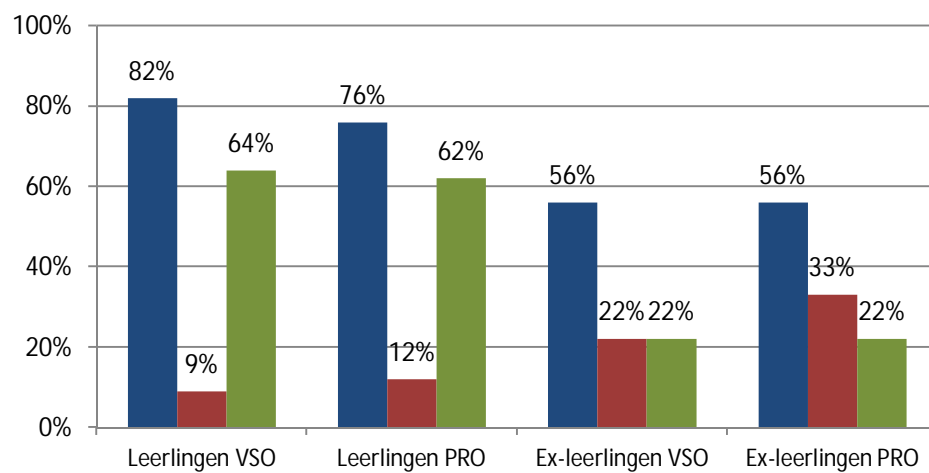
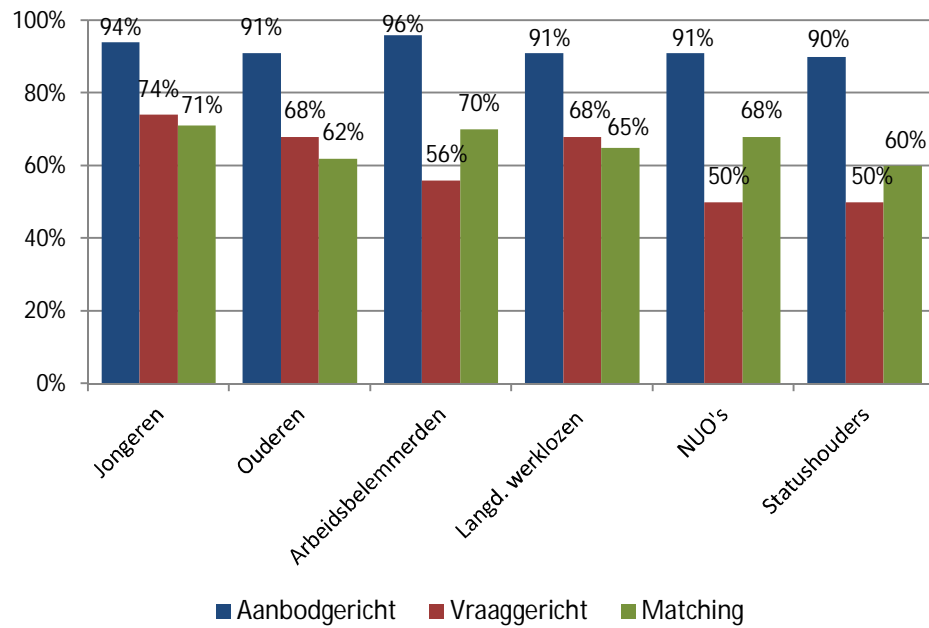
Bron: invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

Tabel B4.2 Inzet van instrumenten per hoofdtype voor gemeentelijke en vso/pro doelgroepen

Doelgroepen		Hoofdtype instrumenten							
		Diagnose	Casemanagement en trajectbegeleiding	Zoeken en solliciteren op gang brengen	Kennisverwerving	Compensatie	Werkbegeleiding	Vacatureverwerving	Begeleiding naar werk
Gemeentelijke projecten	Jongeren	56%	97%	68%	59%	59%	56%	32%	71%
	Ouderen	47%	94%	68%	53%	50%	50%	29%	62%
	Arbeidsbelemmerden	48%	89%	59%	59%	33%	52%	26%	70%
	Langdurig werklozen	50%	94%	65%	53%	47%	53%	26%	65%
	NUO	50%	91%	68%	45%	32%	50%	23%	73%
	Statushouders	45%	90%	55%	45%	40%	35%	35%	55%
Vso/Pro projecten	Leerlingen VSO	15%	15%	3%	85%	0%	12%	0%	73%
	Leerlingen PRO	9%	24%	3%	82%	0%	15%	0%	71%
	Ex-leerlingen VSO	0%	22%	0%	44%	0%	33%	0%	22%
	Ex-leerlingen PRO	0%	11%	0%	56%	0%	44%	0%	22%

Bron: Invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

Figuur B4.1 Inzet van instrumenten per gerichtheid voor gemeentelijke en vso/pro doelgroepen.

Bron: invulformats ingevuld door projectcoördinatoren AMR's

Tabel B4.3 Inzet van instrumenten per doelgroep, per AMR

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
's-Hertogenbosch	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X	X				
	Kennisverwerving							X			
	Compensatie										
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X	X	X		
Alkmaar	Diagnose		X		X						
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X						
	Zoeken en solliciteren	X	X		X						
	Kennisverwerving		X		X					X	X
	Compensatie										
	Werkbegeleiding	X	X		X			X	X		
	Vacatureverwerving	X	X		X						
	Bemiddeling naar werk	X	X		X						
Almere	Diagnose	X	X	X	X	X	X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X	X				
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X	X			X	X
	Compensatie	X	X	X	X	X	X				
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X	X				
	Vacatureverwerving	X	X	X	X		X				
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X			X	X

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Amersfoort	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X						
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving										
	Compensatie										
	Werkbegeleiding							X	X		
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk							X	X		
Amsterdam	Diagnose	X	X		X	X					
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X	X					
	Zoeken en solliciteren	X	X		X	X					
	Kennisverwerving							X	X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding	X	X		X	X					
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X		X	X		X	X		
Apeldoorn	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X		X				
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X		X				
	Kennisverwerving	X	X	X	X		X	X	X		
	Compensatie	X	X	X	X						
	Werkbegeleiding		X	X	X						
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk							X	X		

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Arnhem	Diagnose	X		X	X		X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X		X				
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X						X	X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding	X									
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk			X	X			X	X		
Breda	Diagnose	X	X			X	X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X	X			X	X				
	Kennisverwerving							X	X		
	Compensatie	X	X		X						
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk							X	X		
Den Haag	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X	X	X	X		X
	Compensatie	X	X		X	X	X				
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X	X		X		X
	Vacatureverwerving	X	X	X	X	X	X				
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Doetinchem	Diagnose	X		X		X		X			
	Caseman. & trajectbeg.	X		X		X					
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X		X		X		X	X		
	Compensatie	X	X	X	X		X				
	Werkbegeleiding	X		X							
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X		X				X			
Dordrecht	Diagnose	X			X						
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X						
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X		X	X			X	X		
	Compensatie	X									
	Werkbegeleiding	X			X						
	Vacatureverwerving	X									
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X			X	X		
Ede	Diagnose	X	X		X						
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X						
	Zoeken en solliciteren	X	X		X						
	Kennisverwerving							X	X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk							X	X		

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Eindhoven	Diagnose	X	X	X	X	X					
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X					
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X					
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X		X	X		
	Compensatie	X	X		X						
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X					
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X					
Emmen	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X	X				
	Compensatie										
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X	X	X		
Enschede	Diagnose	X	X	X	X	X	X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X	X				
	Kennisverwerving							X	X		
	Compensatie	X	X	X	X	X	X				
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X	X				
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X				

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Goes	Diagnose	X		X		X	X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X	X	X	X		
	Compensatie	X	X	X	X	X	X				
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Vacatureverwerving	X	X	X	X	X	X				
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X				
Gorinchem	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X		X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X		X	X	X	X				
	Kennisverwerving								X		
	Compensatie	X		X	X	X	X				
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X		X	X	X	X		X		
Gouda	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X						X	X		
	Compensatie	X									
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X					
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X					

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Groningen	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X	X				
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X	X	X	X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X					
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk							X	X		
Haarlem	Diagnose	X	X	X	X	X	X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X	X				
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X	X	X	X		
	Compensatie	X	X	X	X	X	X				
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X	X				
	Vacatureverwerving	X	X	X	X	X	X				
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X	X			
Heerlen	Diagnose	X	X	X	X	X		X			
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X		X	X		
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X					
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X		X	X		
	Compensatie	X	X	X	X	X					
	Werkbegeleiding	X	X	X	X	X		X	X		
	Vacatureverwerving	X	X	X	X	X					
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X		X	X		

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Helmond	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.										
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X					
	Kennisverwerving	X	X	X	X	X		X	X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X		X	X		
Hilversum	Diagnose	X	X		X		X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X		X				
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving	X	X		X		X	X	X		
	Compensatie	X	X		X		X				
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving	X	X		X		X				
	Bemiddeling naar werk							X	X		
Leeuwarden	Diagnose	X	X	X	X	X	X	X	X		
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X	X				
	Kennisverwerving	X	X	X				X	X	X	X
	Compensatie	X	X								
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving	X	X	X			X				
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X	X	X	X		

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Leiden	Diagnose							X	X		
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X		X	X		
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X	X					
	Kennisverwerving								X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X	X		X	X		
Nijmegen	Diagnose			X							
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X						
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving							X	X		
	Compensatie	X	X		X						
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X						X	X		
Roermond	Diagnose	X	X		X	X					
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X	X					
	Zoeken en solliciteren	X	X		X	X					
	Kennisverwerving							X	X		
	Compensatie	X									
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X						X	X		

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Rotterdam	Diagnose	X	X	X	X			X	X		
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X			X	X		
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X			X	X		
	Kennisverwerving	X	X	X	X			X	X		
	Compensatie	X	X	X	X						
	Werkbegeleiding	X	X	X	X					X	X
	Vacatureverwerving	X	X	X	X						
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X			X	X		
Tiel	Diagnose		X	X	X						
	Caseman. & trajectbeg.		X	X	X						
	Zoeken en solliciteren		X	X	X						
	Kennisverwerving		X	X	X			X	X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding		X	X	X						
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk								X		
Tilburg	Diagnose	X	X	X	X		X				
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X		X				
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X		X				
	Kennisverwerving	X	X	X	X		X	X	X	X	X
	Compensatie										
	Werkbegeleiding	X	X	X	X		X	X	X		
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X	X	X		X				

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Utrecht	Diagnose	X	X		X						
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X						
	Zoeken en solliciteren	X	X		X						
	Kennisverwerving	X	X		X			X	X		
	Compensatie	X	X		X						
	Werkbegeleiding	X									
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk	X	X		X			X	X		
Venlo	Diagnose	X									
	Caseman. & trajectbeg.	X									
	Zoeken en solliciteren	X									
	Kennisverwerving							X			
	Compensatie										
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk										
Zaandam	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X		X	X	X				
	Zoeken en solliciteren	X	X		X	X	X				
	Kennisverwerving							X	X		
	Compensatie										
	Werkbegeleiding	X	X		X	X	X				
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk							X	X		

Centrum-gemeente AMR	Hoofdtype instrumenten	Jongeren	Ouderen	Arbeids-belemmerden	Langdurig werklozen	NUO	Status-houders	Leerlingen VSO	Leerlingen PRO	Ex-leerlingen VSO	Ex-leerlingen PRO
Zoetermeer	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X						
	Zoeken en solliciteren	X	X	X	X						
	Kennisverwerving	X	X		X						
	Compensatie	X	X		X						
	Werkbegeleiding	X	X		X					X	X
	Vacatureverwerving	X	X		X	X	X				
	Bemiddeling naar werk	X	X		X	X	X	X	X		
Zwolle	Diagnose										
	Caseman. & trajectbeg.	X	X	X	X	X	X				
	Zoeken en solliciteren										
	Kennisverwerving										
	Compensatie										
	Werkbegeleiding										
	Vacatureverwerving										
	Bemiddeling naar werk										

Bron: Invulformats ingevuld door projectcoördinatoren ESF

BIJLAGE 5
**TABELLEN CBS-ANALYSES BEHORENDE BIJ
HOOFDSTUK 3 EN HOOFDSTUK 4**

In deze bijlage worden de tabellen gepresenteerd over deelnemers-(kenmerken) die zijn beschreven in hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4. We geven de cijfers weer uit de CBS-monitoring over 2016 en waar van toepassing over de periode 2014-2016.

Tabellen behorende bij hoofdstuk 3
Tabel B5.1 Aantal en aandeel doelgroepen onder ESF Actieve Inclusie deelnemers gemeentelijke projecten in 2016, naar AMR

AMR	< 28 jaar		50 jaar >		NUO*		Arbeids-belemmerden		Minimaal 6 maanden WWB	
Groningen	1.320	50%	300	11%	70	3%	10	<1%	1.910	73%
Friesland	890	55%	220	13%	70	4%	0	0%	820	50%
Drenthe	150	25%	150	25%	10	2%	0	0%	500	82%
IJsselvechtstreek	230	18%	400	31%	50	4%	0	0%	940	73%
Twente	350	24%	510	36%	70	5%	70	5%	820	57%
S3H en NW Veluwe	320	46%	70	10%	10	1%	0	0%	520	75%
Midden-Gelderland	310	31%	210	21%	40	4%	10	1%	550	56%
Food Valley	70	88%	10	13%	0	0%	0	0%	10	13%
Rijk van Nijmegen	840	86%	30	3%	160	16%	10	1%	240	24%
Achterhoek	30	60%	10	20%	0	0%	10	20%	20	40%
Rivierenland	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	30	100%
Flevoland	230	34%	110	16%	30	4%	0	0%	480	72%
Gooi- en Vechtstreek	70	15%	130	28%	0	0%	0	0%	360	78%
Midden-Utrecht	70	39%	10	6%	10	6%	0	0%	130	72%
Amersfoort	240	38%	120	19%	30	5%	0	0%	390	62%
Noord-Holland Noord	430	22%	440	22%	90	4%	0	0%	1.360	69%
Zuid-Kennemerland	80	23%	90	26%	0	0%	0	0%	290	83%
Zaanstreek/Waterl.	140	16%	360	40%	10	1%	10	1%	780	87%
Groot Amsterdam	2.410	43%	1.340	24%	430	8%	50	1%	1.340	24%
Holland Rijnland	40	9%	130	28%	0	0%	0	0%	390	85%
Midden-Holland	230	59%	40	10%	20	5%	0	0%	210	54%
Haaglanden	180	19%	220	24%	20	2%	0	0%	810	87%
Z-Holland Centraal	20	8%	70	29%	0	0%	0	0%	210	88%
Rijnmond	380	63%	220	37%	40	7%	0	0%	190	32%
Drechtsteden	1.030	95%	0	0%	260	24%	20	2%	60	6%
Gorinchem	150	37%	90	22%	20	5%	0	0%	190	46%
Zeeland	1.060	65%	220	14%	230	14%	10	1%	590	36%
West-Brabant	370	28%	560	43%	50	4%	0	0%	930	71%
Helmond- De Peel	90	28%	70	22%	20	6%	0	0%	230	72%
Midden-Brabant	190	25%	150	19%	0	0%	0	0%	660	86%
Noordoost-Brabant	430	45%	170	18%	50	5%	0	0%	560	58%
Zuidoost-Brabant	50	38%	20	15%	10	8%	0	0%	90	69%

Vervolg tabel B5.1

AMR	< 28 jaar		50 jaar >		NUO*		Arbeidsbelemmerden		Minimaal 6 maanden WWB	
Noord-Limburg	350	100%	0	0%	60	17%	0	0%	40	11%
Midden-Limburg	90	56%	30	19%	10	6%	0	0%	70	44%
Zuid-Limburg	2.210	56%	700	18%	360	9%	40	1%	1.830	46%
Totaal	15.030	43%	7.180	21%	2.250	6%	330	1%	18.540	53%

* NUO staat voor niet-uitkeringsontvangers.

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.2a Aantal en aandeel deelnemers uit 2016 dat tot bepaalde groepen behoort met minder kansen op de arbeidsmarkt, totaal en naar type aanvrager

Type projecten	Statushouders		Vrouwen		Arbeidsbelemmerden		Ouderen*	
Gemeente	2.860	8%	15.710	45%	330	1%	7.180	21%
VSO-Pro	90	0,4%	7.670	36%	110	0,5%	0	0%
V&J	0	0%	510	13%	100	3%	400	11%
UWV	0	0%	100	27%	340	94%	10	3%
Totaal	2.950	5%	23.990	40%	880	1%	7.590	13%

* NL-definitie: 50 jaar en ouder

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.2b Aantal en aandeel deelnemers uit 2016 dat tot bepaalde groepen behoort met minder kansen op de arbeidsmarkt, totaal en naar type aanvrager (vervolg)

Type aanvrager	Eerste generatie migranten		Huishoudens zonder inkomsten		Eenouderhuishoudens met afhankelijke kinderen	
Gemeente	11.720	34%	21.020	60%	4.810	14%
VSO-Pro	1.680	8%	5.210	25%	4.930	23%
V&J	950	25%	1.400	37%	140	4%
UWV	20	5%	100	28%	10	3%
Totaal	14.370	24%	27.730	46%	9.890	16%

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.3 Aantal en aandeel groepen met minder kansen op de arbeidsmarkt onder de deelnemers gemeentelijke projecten 2016, naar AMR

AMR	Statushouders		Vrouwen		1 ^{ste} generatie migranten		Huish. zonder inkomsten		1-ouder huish. afhankelijke kinderen	
Groningen	30	1%	1.260	48%	450	17%	1.690	65%	380	15%
Friesland	130	8%	700	43%	360	22%	1.060	65%	200	12%
Drenthe	20	3%	300	49%	110	18%	350	57%	110	18%
IJsselveltestreek	110	9%	670	52%	350	27%	890	69%	190	15%
Twente	100	7%	690	48%	380	27%	870	61%	140	10%
S3H en NW Veluwe	250	36%	290	42%	360	52%	500	72%	100	14%
Midden-Gelderland	80	8%	450	45%	270	28%	690	70%	150	15%
Food Valley	10	13%	40	50%	20	25%	40	50%	0	0%
Rijk van Nijmegen	40	4%	440	45%	180	18%	390	40%	80	8%
Achterhoek	0	0%	20	40%	0	0%	20	40%	0	0%

Vervolg tabel B5.3

AMR	Statushouders		Vrouwen		1 ^{ste} generatie migranten		Huish. zonder inkomsten		1-ouder huish. afhankelijke kinderen	
Rivierenland	0	0%	10	33%	20	66%	10	33%	0	0%
Flevoland	0	0%	290	43%	250	37%	430	64%	140	21%
Gooi- en Vechtstreek	70	15%	200	43%	210	46%	340	74%	80	17%
Midden-Utrecht	0	0%	70	39%	100	56%	90	50%	20	11%
Amersfoort	20	3%	270	43%	220	34%	360	56%	100	16%
N-Holland Noord	80	4%	940	48%	670	34%	1.300	66%	350	18%
Zuid-Kennemerland	0	0%	160	46%	120	35%	250	71%	60	17%
Zaanstreek/Waterl.	60	7%	440	49%	410	46%	680	76%	160	18%
Groot Amsterdam	990	18%	2.280	41%	2.840	51%	3.300	59%	530	10%
Holland Rijnland	40	9%	220	48%	250	53%	330	70%	90	20%
Midden-Holland	60	15%	180	46%	140	36%	240	62%	60	15%
Haaglanden	20	2%	410	44%	580	62%	680	73%	160	17%
Z-Holland Centraal	0	0%	110	46%	130	54%	170	71%	50	21%
Rijnmond	100	17%	300	50%	260	43%	420	70%	70	12%
Drechtsteden	0	0%	480	44%	180	17%	280	26%	150	14%
Gorinchem	0	0%	220	54%	80	20%	240	59%	60	15%
Zeeland	60	4%	740	46%	340	21%	670	41%	240	15%
West-Brabant	100	8%	600	46%	400	31%	820	63%	170	13%
Helmond- De Peel	20	6%	150	47%	90	28%	210	68%	60	19%
Midden-Brabant	10	1%	380	49%	310	40%	570	74%	190	24%
Noordoost-Brabant	110	11%	420	44%	330	34%	580	60%	150	16%
Zuidoost-Brabant	0	0%	60	46%	50	38%	70	54%	30	23%
Noord-Limburg	30	9%	160	46%	100	29%	140	40%	30	9%
Midden-Limburg	10	6%	60	38%	50	31%	100	63%	20	13%
Zuid-Limburg	290	7%	1.710	43%	1.120	28%	2.260	57%	490	12%
Totaal	2.860	8%	15.710	45%	11.720	34%	21.020	60%	4.810	14%

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.4 Aantal en aandeel groepen met minder kansen op de arbeidsmarkt onder de deelnemers projecten vso/pro 2016, naar AMR

AMR	Vrouwen		1 ^{ste} generatie migranten		Huish. zonder inkomsten		1-ouder huish. afhankelijke kinderen	
Groningen	10	33%	0	0%	10	33%	10	33%
Friesland	0	0%	0	0%	10	50%	10	50%
Drenthe	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
IJsselvechtstreek	390	35%	40	4%	210	19%	190	17%
Twente	450	35%	40	3%	330	26%	270	21%
S3H en NW Veluwe	380	35%	80	7%	210	19%	170	15%
Midden-Gelderland	270	36%	40	5%	230	30%	170	23%
Food Valley	280	32%	50	6%	200	23%	210	24%
Rijk van Nijmegen	390	33%	50	4%	290	25%	280	24%
Achterhoek	240	38%	40	6%	140	22%	110	17%
Rivierenland	180	47%	20	5%	80	22%	70	19%
Flevoland	810	30%	200	7%	630	23%	660	25%
Gooi- en Vechtstreek	90	38%	20	8%	60	25%	60	25%
Midden-Utrecht	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Amersfoort	40	36%	0	0%	20	18%	20	20%

Vervolg tabel B5.4

AMR	Vrouwen		1 ^{ste} generatie migranten		Huish. zonder inkomsten		1-ouder huish. afhankelijke kinderen	
N-Holland Noord	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Zuid-Kennemerland	260	40%	60	9%	160	25%	180	28%
Zaanstreek/Waterl.	240	39%	60	10%	150	25%	190	31%
Groot Amsterdam	0	0%	0	0%	10	33%	10	33%
Holland Rijnland	170	33%	30	6%	90	17%	110	22%
Midden-Holland	140	42%	10	3%	60	18%	70	21%
Haaglanden	590	41%	280	19%	450	31%	410	28%
Z-Holland Centraal	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Rijnmond	190	43%	60	14%	150	34%	130	30%
Drechtsteden	200	34%	50	9%	150	26%	150	26%
Gorinchem	80	47%	0	0%	40	24%	20	13%
Zeeland	170	37%	60	13%	100	22%	100	22%
West-Brabant	310	34%	70	8%	210	23%	230	25%
Helmond- De Peel	150	33%	40	9%	140	30%	110	24%
Midden-Brabant	560	43%	110	8%	340	26%	330	25%
Noordoost-Brabant	380	34%	70	6%	240	22%	230	21%
Zuidoost-Brabant	220	35%	60	10%	190	30%	160	25%
Noord-Limburg	220	44%	60	12%	130	26%	110	22%
Midden-Limburg	160	48%	40	12%	90	27%	50	15%
Zuid-Limburg	90	32%	20	7%	100	36%	90	32%
Totaal	7.670	36%	1.680	8%	5.210	25%	4.930	23%

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.5 Aantal en aandeel statushouders (vluchtelingen) onder de deelnemers, totaal, naar jaar en type aanvrager

Jaar	Gemeen- telijke projecten	Projecten (ex-) leerlingen vso/pro	VenJ- project	UWV- project	Totaal
2014	180	0	-	-	180
2015	890	0	-	-	890
2016	2.860	90	0	0	2.950
Totaal	3.930	90	0	0	4.020
Aandeel totaal deelnemers	4,0%	0,2%	-	-	2,6%

Bron: CBS, april 2017

Tabellen behorende bij hoofdstuk 4

Tabel B5.6 Aantal deelnemers ESF Actieve Inclusie, totaal, naar jaar en type aanvrager

Jaar	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal
2014	24.060	55%	19.480	45%	-	-	-	-	43.540
2015	39.480	79%	10.800	21%	-	-	-	-	50.280
2016	34.780	58%	21.200	35%	3.790	6%	370	<1%	60.140
Totaal 2014-2016	98.320	64%	51.480	33%	3.790	2%	370	<1%	153.960

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.7 Deelnemers naar leeftijdscategorie (NL-definitie), totaal, naar jaar en type aanvrager

Leeftijd	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
2014	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
< 28 jaar	5.410	22%	19.480	100%	-	-	-	-	24.880	57%
28 - 49 jaar	12.940	54%	-	-	-	-	-	-	12.940	30%
50 jaar >	5.710	24%	-	-	-	-	-	-	5.710	13%
Totaal 2014	24.060	100%	19.480	100%	-	-	-	-	43.540	100%
2015										
< 28 jaar	16.320	41%	10.780	100%	-	-	-	-	27.100	54%
28 - 49 jaar	15.470	39%	-	-	-	-	-	-	15.470	31%
50 jaar >	7.680	19%	-	-	-	-	-	-	7.680	15%
Totaal 2015	39.470	100%	10.780	100%	-	-	-	-	50.280	100%
2016										
< 28 jaar	15.030	43%	21.190	100%	1.860	49%	250	69%	38.330	64%
28 - 49 jaar	12.560	36%	-	-	1.530	40%	100	28%	14.190	24%
50 jaar >	7.180	21%	-	-	400	11%	10	3%	7.590	13%
Totaal 2016	34.780	100%	21.200	100%	3.790	100%	360	100%	60.140	100%
Hele periode										
< 28 jaar	36.750	37%	51.450	100%	1.860	49%	250	69%	90.310	59%
28 - 49 jaar	40.970	42%	-	-	1.530	40%	100	28%	42.600	28%
50 jaar >	20.570	21%	-	-	400	11%	10	3%	20.980	14%
2014-2016	98.290	100%	51.450	100%	3.790	100%	360	100%	153.900	100%

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.8 Deelnemers naar leeftijdscategorie (EC-definitie), totaal, naar jaar en type aanvrager

Leeftijd	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
2014	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
< 25 jaar	3.020	13%	19.480	100%	-	-	-	-	22.500	52%
25 - 54 jaar	17.950	75%	-	-	-	-	-	-	17.950	41%
55 jaar >	3.080	13%	-	-	-	-	-	-	3.080	7%
Onbekend	10	<1%	-	-	-	-	-	-	10	<1%
Totaal 2014	24.060	100%	19.480	100%	-	-	-	-	43.540	100%

Vervolg tabel B5.8

Leeftijd	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2014										
2015										
< 25 jaar	11.330	29%	10.780	100%	-	-	-	-	22.110	44%
25 - 54 jaar	23.900	61%	-	-	-	-	-	-	23.900	48%
55 jaar >	4.240	11%	-	-	-	-	-	-	4.240	8%
Totaal 2015	39.470	100%	10.780	100%	-	-	-	-	50.250	100%
2016										
< 25 jaar	11.130	32%	21.190	100%	1.590	42%	180	50%	34.090	57%
25 - 54 jaar	19.610	56%	-	-	2.030	54%	180	50%	21.820	36%
55 jaar >	4.030	12%	-	-	170	4%	-	-	4.200	7%
Totaal 2016	34.770	100%	21.200	100%	3.790	100%	360	100%	60.110	100%
Hele periode										
< 25 jaar	25.480	26%	51.450	100%	1.590	42%	180	50%	78.700	51%
25 - 54 jaar	61.460	63%	-	-	2.030	54%	180	50%	63.670	41%
55 jaar >	11.350	12%	-	-	170	4%	-	-	11.520	7%
Onbekend	10	<1%	-	-	-	-	-	-	10	<1%
2014-2016	98.300	100%	51.450	100%	3.790	100%	360	100%	153.900	100%

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.9 Deelnemers naar geslacht, totaal, naar jaar en type aanvrager

Geslacht	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2014										
Man	11.400	47%	12.210	63%	-	-	-	-	23.610	54%
Vrouw	12.650	53%	7.270	37%	-	-	-	-	19.920	46%
Totaal 2014	24.050	100%	19.480	100%	-	-	-	-	43.530	100%
2015										
Man	20.290	51%	6.620	61%	-	-	-	-	26.910	54%
Vrouw	19.180	49%	4.170	39%	-	-	-	-	23.350	46%
Totaal 2015	39.470	100%	10.790	100%	-	-	-	-	50.260	100%
2016										
Man	19.060	55%	13.520	64%	3.280	87%	260	73%	36.120	60%
Vrouw	15.710	45%	7.670	36%	510	13%	100	28%	23.990	40%
Totaal 2016	34.770	100%	21.190	100%	3.790	100%	360	100%	60.110	100%
Hele periode										
Man	50.750	52%	32.350	63%	3.280	87%	260	73%	86.640	56%
Vrouw	47.540	48%	19.110	37%	510	13%	100	28%	67.260	44%
2014-2016	98.290	100%	51.460	100%	3.790	100%	370	100%	153.900	100%

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.10 Arbeidsmarktpositie deelnemers bij start traject, totaal, naar jaar en type aanvrager (vervolg op volgende pagina's)

Arbeidsmarktpositie	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2014										
Werkzaam	3.260	14%	2.680	14%					5.940	14%
- w.v. < 12 uur per week	-	-	-	-					-	-
- w.v. 12-20 uur per week	-	-	-	-					-	-
- w.v. met uitkering (ww-, wwv-, of ao-uitkering)	-	-	-	-					-	-
- w.v. met SRG-voorziening ^A	1.400	6%	-	-					-	-
Niet-werkzaam	20.140	84%	140	1%					20.280	47%
- w.v. uitkeringsgerechtigd	19.760	82%	20	0%					19.780	45%
- w.v. niet-uitkeringsgerechtigd werkzoekend	320	1%	20	0%					340	1%
- w.v. in SRG-voorziening of UWV-traject	60	0%	110	1%					170	0%
Inactief	660	3%	16.670	86%					17.330	40%
- w.v. onderwijsvolgend	230	1%	16.620	85%					16.850	39%
- w.v. niet onderwijsvolgend	430	2%	40	0%					470	1%
- w.v. onderwijsdeelname onbekend	-	-	-	-					-	-
Totaal 2014	24.060	100%	19.480	100%					43.550	100%

Vervolg tabel B5.10

Arbeidsmarktpositie	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2015										
Werkzaam	6.750	17%	910	8%					7.660	15%
- w.v. < 12 uur per week	-	-	-	-					-	-
- w.v. 12-20 uur per week	-	-	-	-					-	-
- w.v. met uitkering (ww-, wwv-, of ao-uitkering)	-	-	-	-					-	-
- w.v. met SRG-voorziening ^A	2.750	7%	-	-					-	-
Niet-werkzaam	24.570	62%	80	1%					24.650	49%
- w.v. uitkeringsgerechtigd	23.360	59%	40	0%					23.400	47%
- w.v. niet-uitkeringsgerechtigd werkzoekend	930	2%	20	0%					950	2%
- w.v. in SRG-voorziening of UWV-traject	280	1%	30	0%					310	1%
Inactief	2.220	6%	4.520	42%					6.740	13%
- w.v. onderwijsvolgend	-	-	-	-					-	-
- w.v. niet onderwijsvolgend	-	-	-	-					-	-
- w.v. onderwijsdeelname onbekend	2.220	6%	4.520	42%					6.740	13%
Onbekend	5.940	15%	5.290	49%					11.230	22%
Totaal 2015	39.480	100%	10.800	100%					50.280	100%

Vervolg tabel B5.10

Arbeidsmarktpositie	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2016										
Werkzaam	6.460	19%	3.500	17%	150	4%	170	46%	10.280	17%
- w.v. < 12 uur per week	3.170	9%	2.270	11%	50	1%	10	3%	5.500	9%
- w.v. 12-20 uur per week	1.360	4%	650	3%	20	1%	30	8%	2.060	3%
- w.v. met uitkering (ww-, wwv-, of ao-uitkering)	3.010	9%	30	0%	0	0%	150	41%	3.190	5%
- w.v. met SRG-voorziening ^A	1.890	5%	30	0%	0	0%	0	0%	1.920	3%
Niet-werkzaam	21.580	62%	90	0%	590	16%	90	24%	22.350	37%
- w.v. uitkeringsgerechtigd	20.540	59%	50	0%	300	8%	0	0%	20.890	35%
- w.v. niet-uitkeringsgerechtigd werkzoekend	850	2%	10	0%	260	7%	0	0%	1.120	2%
- w.v. in SRG-voorziening of UWV-traject	190	1%	30	0%	30	1%	80	22%	330	1%
Inactief	1.960	6%	3.070	14%	2.060	54%	90	24%	7.180	12%
- w.v. onderwijsvolgend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- w.v. niet onderwijsvolgend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- w.v. onderwijsdeelname onbekend	1.960	6%	3.070	14%	2.060	54%	90	24%	7.180	12%
Onbekend	4.780	14%	14.540	69%	990	26%	20	5%	20.330	34%
Totaal 2016	34.780	100%	21.200	100%	3.790	100%	370	100%	60.140	100%

Vervolg tabel B5.10

Arbeidsmarktpositie	Gemeentelijke projecten		Projecten (ex-) leerlingen vso/pro		VenJ-project		UWV-project		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2014 - 2016										
Werkzaam	16.470	17%	7.090	14%	150	4%	170	46%	23.880	16%
- w.v. < 12 uur per week	3.170	3%	2.270	4%	50	1%	10	3%	5.500	4%
- w.v. 12-20 uur per week	1.360	1%	650	1%	20	1%	30	8%	2.060	1%
- w.v. met uitkering (ww-, wwv-, of ao-uitkering)	3.010	3%	30	0%	0	0%	150	41%	3.190	2%
- w.v. met SRG-voorziening ^A	6.040	6%	30	0%	0	0%	0	0%	1.920	1%
Niet-werkzaam	66.290	67%	310	1%	590	16%	90	24%	67.280	44%
- w.v. uitkeringsgerechtigd	63.660	65%	110	0%	300	8%	0	0%	64.070	42%
- w.v. niet-uitkeringsgerechtigd werkzoekend	2.100	2%	50	0%	260	7%	0	0%	2.410	2%
- w.v. in SRG-voorziening of UWV-traject	530	1%	170	0%	30	1%	80	22%	810	1%
Inactief	4.840	5%	24.260	47%	2.060	54%	90	24%	31.250	20%
- w.v. onderwijsvolgend	230	0%	16.620	32%	0	0%	0	0%	16.850	11%
- w.v. niet onderwijsvolgend	430	0%	40	0%	0	0%	0	0%	470	0%
- w.v. onderwijsdeelname onbekend	4.180	4%	7.590	15%	2.060	54%	90	24%	13.920	9%
Onbekend	10.720	11%	19.830	39%	990	26%	20	5%	31.560	20%
Totaal 2014 - 2016	98.320	100%	51.480	100%	3.790	100%	370	100%	153.960	100%

A: o.a. loonkostensubsidie, tijdelijke loonkostensubsidie, begeleiding op werkkring/jobcoach

Bron: CBS, april 2017

Tabel B5.11 Aantallen deelnemers in ESF Actieve Inclusie in gemeentelijke projecten en projecten (ex-) leerlingen vso/pro in 2014, 2015 en 2016, naar AMR.

AMR	Gemeentelijke projecten			Projecten (ex-) leerlingen vso/pro			Totaal
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Groningen	-	2 920	2 630	1 090	270	30	6940
Friesland	260	200	1 630	1 030	730	20	3870
Drenthe	-	300	610	510	40	0	1460
IJsselvechtstreek	-	1 090	1 290	1 200	320	1 100	5000
Twente	2 640	170	1 430	1 100	370	1 290	7000
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe	110	580	690	960	240	1 100	3680
Midden-Gelderland	-	1 720	990	760	250	760	4480
Food Valley	2 460	80	80	320	100	880	3920
Rijk van Nijmegen	20	2 020	980	470	350	1 190	5030
Achterhoek	20	110	50	680	300	640	1800
Rivierenland	-	30	30	240	50	380	730
Flevoland	440	1 270	670	-	730	2 690	5800
Gooi- en Vechtstreek	110	480	460	20	60	240	1370
Midden-Utrecht	-	210	180	910	290	20	1610
Amersfoort	-	1 640	630	-	460	110	2840
Noord-Holland Noord	-	2 950	1 960	1 200	390	10	6510
Zuid-Kennemerland	-	210	350	580	360	650	2150
Zaanstreek/Waterland	40	100	900	440	310	610	2400
Groot Amsterdam	-	4 780	5 560	1 100	710	30	12180
Holland Rijnland	540	970	460	590	290	510	3360
Midden-Holland	-	150	390	280	130	330	1280
Haaglanden	-	860	930	-	1 300	1 450	4540
Zuid-Holland Centraal	140	430	240	210	100	0	1120
Rijnmond	10 250	4 190	600	1 550	240	440	17270
Drechtsteden	120	1 400	1 080	440	190	580	3810
Gorinchem	-	970	410	160	60	170	1770
Zeeland	170	2 290	1 620	240	200	460	4980
West-Brabant	360	710	1 310	450	-	920	3750
Helmond- De Peel	30	180	320	480	180	460	1650
Midden-Brabant	60	280	770	20	140	1 310	2580
Noordoost-Brabant	1 080	1 450	960	680	250	1 120	5540
Zuidoost-Brabant	4 010	210	130	910	150	630	6040
Noord-Limburg	10	1 160	350	580	190	500	2790
Midden-Limburg	1 180	90	160	320	100	330	2180
Zuid-Limburg	-	3 310	3 950	-	930	280	8 470
Totaal	24 060	39480	34 780	19480	10800	21 200	149800

Regioplan

Jollemanhof 18

1019 GW Amsterdam

T 020 531 531 5

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl